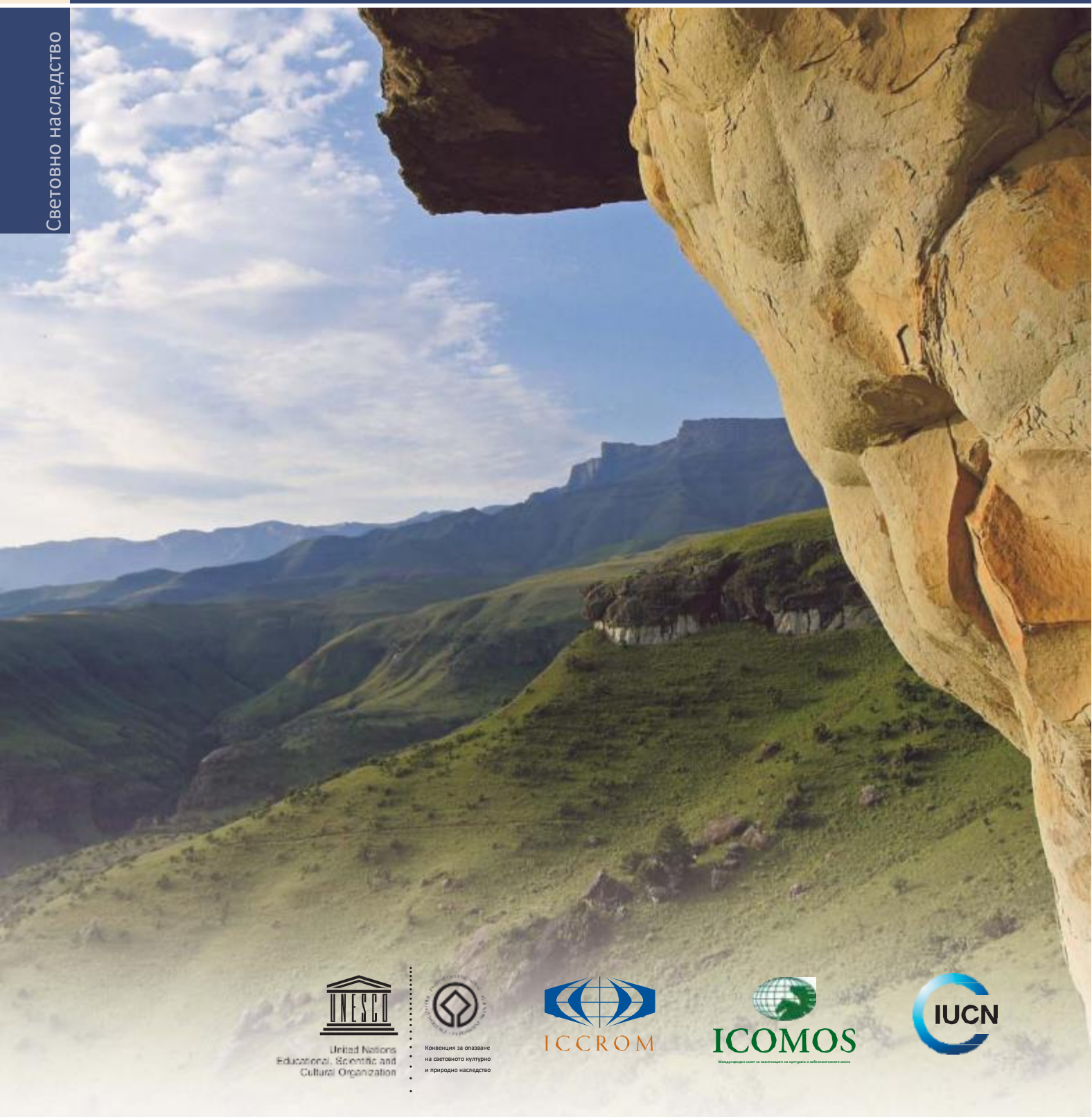

ВТОРО ИЗДАНИЕ, 2011

Ресурсен наръчник

ИЗГОТВЯНЕ НА ПРЕДЛОЖЕНИЯ ЗА ВКЛЮЧВАНЕ В СПИСЪКА НА СВЕТОВНОТО НАСЛЕДСТВО

Световно наследство

Конвенция за опазване
на световното културно
и природно наследство

Оригинално заглавие: Preparing World Heritage Nominations (Second edition, 2011)

Публикувано през ноември 2011 г. от Организацията на обединените нации за образование, наука и култура

Използваните наименования и материалите, представени в настоящата публикация, не изразяват каквото и да било становище на ЮНЕСКО, ИККРОМ, ИКОМОС и IUCN относно правния статут на която и да било държава, територия, град или област или действащите там органи на властта, нито относно определянето на съответните граници.

Центърът за световно наследство на ЮНЕСКО, ИККРОМ, ИКОМОС, IUCN и останалите участващи организации не носят отговорност за грешки или пропуски при превода на настоящия наръчник от оригиналната му версия на английски език, нито за първични грешки в данните, анализирани в него.

Настоящият наръчник представлява второ издание. Първото издание от 2010 г. е изготвено на базата на *Ръководните насоки за прилагане на Конвенцията за опазване на световното културно и природно наследство* (2008). Настоящият наръчник е изготвен въз основа на новата версия на *Ръководните насоки* (2011).

Безплатното използване/възпроизвеждане на настоящия наръчник с нестопанска цел се насърчава при задължително условие за цитиране на източника.

ИККРОМ (ICCROM)

Via di San Michele 13 I-00153

Rome

Италия

Тел: +39 06 585-531

Факс: +39 06 585-53349

Имейл: iccrom@iccrom.org <http://www.iccrom.org>

ИКОМОС (ICOMOS)

49-51, Rue de la Fédération 75015

Paris

Франция

Тел: +33 (0)1 45 67 67 70

Факс: +33 (0)1 45 66 06 22

Имейл secretariat@icomos.org <http://www.icomos.org>

IUCN

Rue Mauverney 28

1196 Gland Швейцария

Тел: +41 (22) 999-0000

Факс: +41 (22) 999-0002

Имейл worldheritage@iucn.org <http://www.iucn.org>

Център за световно наследство на ЮНЕСКО (UNESCO World Heritage Centre)

7, Place de Fontenoy 75352

Paris 07 SP

Франция

Тел: +33 (0)1 45 68 18 76

Факс: +33 (0)1 45 68 55 70

Е-Имейл wh-info@unesco.org

<http://whc.unesco.org>

© UNESCO / ICCROM / ICOMOS / IUCN, 2011

Всички права запазени. ISBN

978-92-3-001029-4

Снимка на корицата: Укаламба / Парк Дракенсберг, Южна Африка

© OUR PLACE – The World Heritage Collection • www.ourplaceworldheritage.com

Графичен дизайн: RectoVerso

С подкрепата на Ирландия

Comhshool, Oidhreacht agus Rialtas Áitiúil
Environment, Heritage and Local Government

Поредицата от ресурсни наръчници относно световното наследство

От приемането на Конвенцията за опазване на световното културно и природно наследство през 1972 г. досега Списъкът на световното наследство непрестанно се развива и разширява. Това разширяване създава острата нужда от насоки за държавите – страни по Конвенцията, относно прилагането ѝ. Проведените експертни срещи и резултатите от периодичното докладване изведоха на преден план необходимостта от по-тясно специализирано обучение и развитие на капацитет в някои специфични области, в които държавите – страни по Конвенцията, както и управителите на обекти от Списъка на световното наследство се нуждаят от допълнителна подкрепа. Разработването на серията от ресурсни наръчници относно световното наследство отговаря на тази необходимост.

Наръчниците са публикувани съвместно от трите Консултативни органа на Конвенцията за опазване на световното културно и природно наследство (ИККРОМ, ИКОМОС и IUCN) и от Центъра за световно наследство на ЮНЕСКО в качеството му на Секретариат на Конвенцията. На своята 30-та сесия (Вилнюс, Литва, юли 2006 г.) Комитетът за световното наследство изрази подкрепата си за тази инициатива и поиска Консултативните органи и Центърът за световно наследство да осъществят изготвянето и публикуването на няколко тематични ресурсни наръчника. На своята 31-ва (2007) и 32-ра (2008) сесия Комитетът прие план за публикация и определи списък със заглавия по реда на техния приоритет.

Редакционен комитет, съставен от членове на трите Консултативни органа и на Центъра за световно наследство, провежда редовни заседания за вземане на решения относно различните аспекти на изготвянето и публикуването им. За всеки наръчник, в зависимост от неговата тематика, един от Консултативните органи или Центърът за световно наследство поема ролята на водеща организация, отговорна за координацията, а Комитетът за световното наследство отговаря за осъществяването на окончателната публикация.

Ресурсните наръчници са предназначени да предоставят конкретни насоки относно прилагането на Конвенцията на държавите – страни по нея, органите по опазване на културното и природното наследство, местните органи, управителите на обекти и местните общности, които имат отношение към обектите на световното наследство, както и на други заинтересовани лица в процеса на тяхното идентифициране и опазване. Наръчниците имат за цел да предоставят информация и помощ в усилията да се гарантира поддържането на надежден и представителен Списък на световното наследство, съставен от добре опазвани и ефективно управлявани обекти.

Наръчниците са разработени като удобни за използване инструменти за изграждане на капацитет и повишаване на осведомеността относно Конвенцията за опазване на световното културно и природно наследство. Те могат да бъдат използвани независимо един от друг за самостоятелно изучаване, както и в рамките на организирани обучения, и дават допълнителни пояснения на основните разпоредби на текста на самата Конвенция и на *Ръководните насоки* за нейното прилагане.

Заглавията в тази поредица са публикувани онлайн във формат PDF и могат да бъдат изтеглени безплатно.

Списък на заглавията:

Управление на рисковете за световното наследство (юни 2010)

Изготвяне на предложения за включване в Списъка на световното наследство

Управление на световното културно наследство

Управление на световното природно наследство

Предисловие

В нашия постоянно променящ се свят, в който опазването на културното и природното наследство ежедневно се изправя пред нови предизвикателства, способността за адаптация е едно от основните предимства на Конвенцията за опазване на световното културно и природно наследство. Докато текстът на Конвенцията по същество е непроменим, придружаващите я *Ръководни насоки*, разпоредбите, чрез които се прилагат принципите на Конвенцията, позволяват включването и развитието на нови понятия и процеси. Последната версия на *Ръководните насоки* (август 2011) не само разглежда тези нови идеи, но и отразява все по-богатия ни колективен опит.

Задълбоченият анализ на всички досиета за номинация (предложение за включване) на обектите, включени в Списъка на световното културно и природно наследство, проведен в края на 90-те години на 20-ти век, разкри ситуация, която би могла да застраши кредита на доверие на Конвенцията. В много случаи елементи от такова съществено значение като границите на вписаните обекти се оказаха неизвестни или неясни. Предложенията се състояха от няколко страници, съдържащи като цяло обща информация. Наличието на толкова ограничена информация би могло да компрометира самото опазване и управление на вписаните обекти.

Тези недостатъци наложиха необходимостта от подобряване на процеса на изготвяне на предложения за включване в Списъка. През 1999 г. беше въведена проверка на пълнотата на предложенията. Дотогава предложенията бяха автоматично предавани на Консултативните органи, без предварителна проверка на съдържанието им от Секретариата. В резултат от това наличната документация в много от досиетата за включване в Списъка на обекти, вписани между 1978 и 1998 г., е като цяло неадекватна от гледна точка на консервацията.

С влизането в сила на ревизираното издание на *Ръководните насоки* през 2005 г. Комитетът за световното наследство официално утвърди извършването на проверка на пълнотата и по-подробен анотиран формат на предложенията. От 1999 г. насам цялостното подобрение на качеството и дълбочината на информацията, предоставена в предложенията, осезаемо подсили процеса на включване в Списъка на световното наследство. Освен това то допринесе за по-доброто прилагане на Конвенцията, по-специално чрез засилване и подпомагане на мониторинга на състоянието на консервация на вписаните обекти.

Успоредно с изискването за предоставяне на все по-изчерпателна информация, изготвянето на предложения за включване днес представлява важен, но доста сложен процес, за който е необходимо различните изисквания да бъдат добре разбрани. Участието на местните жители в процеса на номинация също е от съществено значение, за да поемат те споделената отговорност за опазването на обекта заедно с държавата – страна по Конвенцията, и трябва да бъде енергично насърчавано.

Документът с предложението за включват, заедно с оценката на Консултативните органи, представлява основната база, на която Комитетът разглежда включването на обекти в Списъка на световното наследство. Този документ може да бъде сравнен с договор между съответната държава – страна по Конвенцията, и международната общност, с който първата се ангажира да се грижи за опазването и управлението на посочения обект, намиращ се на нейна територия, а втората се задължава да предостави подкрепа и помощ. Както всеки договор, предложението за включване следва да съдържа точна, подходяща и пълна информация. В противен случай гарантирането на изпълнението на договора между държавата – страна по Конвенцията, и международната общност и ефективното прилагане на Конвенцията за световното наследство са силно затруднени. По тази причина е изключително важно държавите – страни по Конвенцията да разполагат с ръководство за изготвяне на предложенията за включване, под формата на удобен за използване наръчник, в който да бъде включена информация за различните етапи от процеса.

Поради високия престиж и признание, с които се ползва световното културно и природно наследство, стремежът към включване на нови обекти в списъка е свързан с все по-разнообразни интереси и мотиви. Следователно, успоредно с експерименталното прилагане на нови процедури като „предшествващи процеси“ (Upstream Processes), стойността на настоящия наръчник е очевидна с оглед на засиления интерес на държавите – страни по Конвенцията към изготвянето на предложения, съдържащи нови основания за признаване на изключителна универсална стойност, и позоваването на нови тематики в подкрепа на предложенията. Освен това са необходими обяснителни бележки и практически насоки във връзка с все по-комплексното естество на предложените за включване в Списъка обекти, видно например от нарастващия брой предложения за включване на транснационални серийни обекти, включително такива с трансконтинентален обхват.

Настоящият ресурсен наръчник е съставен при отчитане на посочените нужди, благодарение на безценната помощ на Консултативните органи и на редица експерти в областта. Надяваме се той да се докаже като полезен инструмент в допълнение към текста на *Ръководните насоки* за изготвянето на успешни предложения за включване, в полза на опазването на световното наследство.

Кишор Рао

Директор, Център за световно наследство на ЮНЕСКО

Автори

Координиращ автор

Дънкан Маршъл (Duncan Marshall)

Автори от страна на IUCN

Тим Бедмън (Tim Badman)
Бастиян Бомар (Bastian Bomhard)
Педро Росабал (Pedro Rosabal)
Пол Дингуол (Paul Dingwall)

Автори от страна на ИКОМОС

Дънкан Маршъл (Duncan Marshall)
Сюзън Дение (Susan Denyer)

Рецензенти/други автори

Алесандро Балсамо (Alessandro Balsamo)
Гуенаел Бурден (Gwenaëlle Bourdin)
Кристъл Бъкли (Kristal Buckley)
Анджел Кабеза (Angel Cabeza)
Клодин Деом (Claudine Déom)
Реджина Дуригело (Regina Durighello)
Филис Елин (Phyllis Ellin)
Никола Фошер (Nicolas Faucherre)
Чан Го (Zhan Guo)

Тилман Йереп (Tilman Jaeger)
Люба Яникова (Luba Janikova)
Цюн Лу (Qiong Lu)
Джоу Лу (Zhou Lv)
Вебер Ндоро (Webber Ndoro)
Кристоф Риве (Christophe Rivet)
Майкъл Търнър (Michael Turner)
Гамини Виджесуриа (Gamini Wijesuriya)

Следните автори имат участие в изготвянето на предишните проекти на ресурсни наръчници за изготвяне на предложения за включване на обекти на културното и природното наследство, въз основа на които е съставен настоящият комбиниран наръчник:

Предложения за включване на обекти на природното наследство

Рецензенти

Алесандро Балсамо (Alessandro Balsamo), Център за световно наследство
Ги Дьобоне (Guy Debonnet), Център за световно наследство
Марк Патри (Marc Patry), Център за световно наследство
Кишор Рао (Kishore Rao), Център за световно наследство
Метхилд Рьослер (Mechtild Rössler), Център за световно наследство
Питър Стот (Peter Stott), бивш служител на Центъра за световно наследство

Джо Кинг (Joe King), ИККРОМ
Гамини Виджесуриа (Gamini Wijesuriya), ИККРОМ

Тарък Абдулхауа (Tarek Abdulhawa), IUCN
Делуин Дюпюи (Delwyn Dupuis), IUCN
Елери Хамилтон-Смит (Elery Hamilton-Smith), IUCN
Кари Лаhti (Kari Lahti), IUCN
Джоузефин Лангли (Josephine Langley), IUCN
Жоржина Пеар (Georgina Peard), IUCN
Педро Росабал (Pedro Rosabal), IUCN
Дейвуд Шепард (David Sheppard), IUCN
Кумико Йонеда (Kumiko Yoneda), IUCN

Джим Барборак (Jim Barborak), WCPA
Стефани Ейсинг (Stephanie Eissing), WCPA
Винод Матур (Vinod Mathur), WCPA

Координация от страна на Центъра за световно наследство на ЮНЕСКО

Весна Вуйичич-Лугаси (Vesna Vujicic-Lugassy)
Лора Франк (Laura Frank)

Предложения за включване на обекти на културното наследство

Концепция

Бенедикт Селфслаг (Bénédicte Selfslagh), ИКОМОС

Автори

Гуенаел Бурден (Gwenaëlle Bourdin), ИКОМОС
Мишел Кот (Michel Cotte), ИКОМОС
Реджина Дуригело (Regina Durighello), ИКОМОС
Юка Йокилето (Jukka Jokilehto), ИКОМОС

Рецензенти

Алесандро Балсамо (Alessandro Balsamo), Център за световно наследство
Метхилд Рьослер (Mechtild Rössler), Център за световно наследство
Ан Льомер (Anne Lemaistre), Център за световно наследство

Кристъл Бъкли (Kristal Buckley), ИКОМОС
Алфредо Конти (Alfredo Conti), ИКОМОС
Сюзън Дение (Susan Denyer), ИКОМОС
Нобуко Инаба (Nobuko Inaba), ИКОМОС
Юка Йокилето (Jukka Jokilehto), ИКОМОС
Едуар Матенга (Edward Matenga), ИКОМОС
Бенедикт Селфслаг (Bénédicte Selfslagh), ИКОМОС

■	Предисловие от Кишор Рао (Kishore Rao), директор на Центъра за световно наследство на ЮНЕСКО	2
■	Списък на авторите	4
■	Увод от ИКОМОС и IUCN	6
■	Въведение Обща информация и представяне на ресурсния наръчник Сътрудничество между държавите – страни по Конвенцията За кого е предназначен наръчникът?	8
1	Обща информация за световното наследство	10
	1.1 Придобиване на информираност	
	1.2 Преглед на процеса на предлагане на обекти за включване в Списъка на световното наследство	
	1.3 Понятия в областта на световното наследство	
		51
2	Подготовка	
	2.1 Съществуваща информация за обекта	
	2.2 Създаване на екип	
	2.3 Участие на местното население и други заинтересовани лица	
	2.4 Последователност на изготвянето на предложението и препоръчани ключови етапи	
		56
3	Определяне и анализ на обекта	
	3.1 Потенциално изключително световно значение, отличителни белези и граници	
	3.2 Допълнителни препоръки	
		94
4	Съставяне на текста и изготвяне на досието с предложение за включване	
	4.1 Общи препоръки	
	4.2 Формат на предложението за включване	
	4.3 Допълнителни препоръки	
		125
5	Процес на оценяване	
	5.1 Обща информация	
	5.2 Процес на оценяване от IUCN	
	5.3 Процес на оценяване от ИКОМОС	
		130
	Библиография	130
	Координати за връзка	135

Увод

Наръчникът *Изготвяне на предложения за включване в Списъка на световното наследство* е съставен от ИКОМОС и IUCN и предоставя допълнителни насоки за изготвянето на предложения за включване в Списъка на световното наследство на природни, културни и смесени обекти.

Той се основава на текста на *Ръководните насоки за прилагане на Конвенцията за опазване на световното културно и природно наследство* от август 2011 г. и има за цел да го допълни. Всички лица, които имат сериозен интерес към изготвянето на предложение за включване на даден обект в Списъка на световното наследство, следва да се сдобият с екземпляр от най-актуалната версия на *Ръководните насоки* и да се запознаят с тяхното съдържание.

Наръчникът има по-специално за цел да бъде от помощ на държавите – страни по Конвенцията за опазване на световното културно и природно наследство, при нейното прилагане и да предостави насоки и информация в полза на поддържането на надежден Списък на световното наследство, който да включва добре управлявани обекти с изключително световно значение. В отговор на искането на Комитета за световното наследство и на държавите – страни по Конвенцията, той представлява опит за предоставяне на подкрепа на тези държави в ранните етапи на проучвателния процес – *предполагащи* подаването на предложение за включване за официално разглеждане – тъй като Консултативните органи, които оценяват предложенията, ИКОМОС и IUCN, не могат да работят пряко по изготвянето на конкретни номинации. Въпреки това се надяваме наръчникът да помогне на държавите – страни по Конвенцията да обмислят внимателно последиците от подаването на предложение за включване в Списъка на световното наследство и да предприемат необходимите мерки, за да гарантират, че усилието е оправдано както от гледна точка на опазването на съответния обект, така и на благосъстоянието на местните общности и други местни заинтересовани лица.

Недостигът на време е най-големият враг на подаването на успешни предложения. За подготовката на твърде много от тях се поставят нереално кратки срокове. Възможно е създаването на подходящите механизми за подкрепа и събирането на необходимите материали да отнеме поне година, а за съставянето на самото предложение и консултациите със заинтересованите лица да е необходима още една. Когато е необходимо провеждането на проучвания, предприемането на мерки за опазване, въвеждането и документирането на нови системи за управление, процесът може да отнеме и много по-дълго време. Ако целта е изготвянето на успешно предложение, което да доведе до включване в Списъка на световното наследство, и дългосрочната консервация и експониране на обекта, за това следва да се предвиди реалистичен срок. Твърде често липсата на достатъчно време за подготовка води до отлагане или връщане на предложението за преразглеждане, което води до неудовлетворение както на държавите – страни по Конвенцията, така и Центъра за световно наследство и Консултативните органи. В някои случаи се поемат политически ангажименти, поради които се поставят нереалистични срокове за изготвянето на дадено предложение, и в резултат на това досието за номинация не отговаря на изискванията и не може да бъде разгледано в предложения вид.

Настоящият наръчник представя едновременно актуалната информация и наличните ресурси в помощ на държавите – страни по Конвенцията при изготвянето на предложения за включване. Той има за цел да изведе и обясни онези текстове от *Ръководните насоки*, които имат отношение към номинирането на обекти за включване в Списъка на световното наследство. Освен това той съдържа ясни насоки за цялостния подход при изготвяне на предложенията за включване, подготвителната работа, необходима преди да се вземе решение за номинирането на даден обект,

и съществените елементи, които трябва да съдържа досието с предложението за включване. Въпреки това наръчникът не разглежда всички аспекти от досието, а посочва онези от тях, в които, позовавайки се на опита на Консултативните органи, често има пропуски.

Наръчникът е издаден с подкрепата на Фонда за световно наследство и Министерството на околната среда, наследството и местното управление на Ирландия. Изказваме голяма благодарност за предоставената финансова и доброволческа помощ на ИКОМОС, IUCN и техните мрежи.

ICOMOS и IUCN се надяват насоките в този наръчник да бъдат полезни и с готовност ще вземат предвид всяка обратна връзка и предложения за подобрене.

ИКОМОС и IUCN

Въведение

Обща информация и представяне на ресурсния наръчник

Целта на този наръчник е да помогне на държавите – страни по Конвенцията да постигнат добро качество на предложенията за включване в Списъка на световното наследство.

Конвенцията за опазване на световното културно и природно наследство и *Ръководните насоки за прилагане на Конвенцията за опазване на световното културно и природно наследство* (последна версия от август 2011 г.) са ключови документи и са достъпни на уебсайта на Центъра за световно наследство. *Ръководните насоки* са от съществено значение, за да се разбере как функционира Конвенцията. Наръчникът следва да се използва заедно с най-актуалната версия на *Ръководните насоки* – които периодично се преразглеждат от Комитета за световното наследство. *Ръководните насоки* следва да се прочетат преди наръчника и да бъдат внимателно използвани за справка през целия процес на изготвяне на предложенията за включване.

Определящите указания относно действието и изискванията на Конвенцията за опазване на световното културно и природно наследство се съдържат в самия текст на Конвенцията и в *Ръководните насоки*. Настоящият наръчник по никакъв начин не заменя *Ръководните насоки*, а предоставя допълнителни препоръки. При всички случаи Конвенцията и *Ръководните насоки* запазват своя първостепенен авторитет. Текстът на Конвенцията за опазване на световното културно и природно наследство (на английски, арабски, иврит, испански, китайски, португалски, руски и френски език) и *Ръководните насоки* (на английски и френски език) са на разположение в Центъра за световно наследство на ЮНЕСКО и са достъпни на неговия уебсайт (<http://whc.unesco.org/>).

Има много различни начини за подготовка на предложението за включване. Разнообразието на административни структури и култури неизбежно се отразява в предложенията. Не е уместно да се дават „рецепти“ или да се препоръчва предпочитан метод на работа за тяхното изготвяне. Съществуват множество различни добри начини за това. Въпреки това, Консултативните органи считат, че има няколко ключови принципа, които следва да бъдат заложили в основата всички добри предложения за включване, за да се гарантира, че са предложени за включване най-подходящите обекти, че те са представени в предложението по най-ефективния начин и че процесът на номинация сам по себе си допринася за опазването, консервацията и ефективното управление на природното и културното наследство.

Има много прилики, но също така и значителни разлики, при изготвянето на предложения за включване на обекти на културното и на природното наследство. Предвид това някои раздели от настоящия наръчник са специално приложими към едните или другите от тези обекти. Обръщаме внимание обаче, че разграничаването между критериите за културна и природна ценност от миналото вече не съществува.

Конвенцията за опазване на световното културно и природно наследство се основава на понятието „изключителна универсална стойност“. То представлява еталонът за всички обекти, включени в Списъка. Основното предназначение на предложенията за включване е да опишат какво представлява обектът, да посочат основанията да се счита, че той притежава изключителна универсална стойност, и начините, по които тази стойност ще бъде съхранена, опазена, консервирана, управлявана, наблюдавана и представяна на обществеността.

НАШИЯТ

СЪВЕТ

Прочетете първо
Ръководните насоки.

Наръчникът има за цел:

- да подчертае колко е важно системата на предложения за включване в Списъка на световното наследство да бъде добре разбрана;
 - да подчертае и обясни на разбираем език ключовите понятия в областта на световното наследство;
 - да подчертае колко важна е ролята на екипа при изготвянето на предложение;
 - да даде по-добра представа за обхвата на работата по изготвяне на предложение;
 - да предостави информация и препоръки във връзка с анализа на обекта; и
 - да предостави препоръки относно изготвянето на досието за номинация, за изясняване на *Ръководните насоки*. ➤
- Наръчникът предоставя също така съвети относно предложенията за разширяване на границите на вече вписани обекти на световното наследство, тъй като значителното разширяване на границите се разглежда като ново предложение за включване.

Сътрудничество между държавите – страни по Конвенцията

Конвенцията за опазване на световното културно и природно наследство насърчава международното сътрудничество за постигането на целите на Конвенцията. Процесът на изготвяне на предложения за включване в Списъка на световното наследство дава много възможности за такова сътрудничество, включително:

- техническа и финансова помощ, предоставена от една държава – страна по Конвенцията, на друга;
- разработване на предложения за включване на трансгранични/транснационални обекти;
- проучвания за осъществяване на надежден сравнителен анализ; и
- помощ в международната партньорска проверка на предложенията за включване преди официалното им подаване.

Предложенията за включване в Списъка на световното наследство не следва да се разглеждат като състезание между държавите – страни по Конвенцията, тъй като това изцяло противоречи на духа на Конвенцията за опазване на световното културно и природно наследство.

За кого е предназначен наръчникът?

Този наръчник е предназначен най-напред за всички лица, които участват в изработването на предложения за включване на обекти в Списъка на световното наследство. Той може да се окаже полезен и при изготвянето на индикативните листи и други дейности по включване на обекти на културното и природното наследство.

В допълнение той представлява интерес за:

- държавите – страни по Конвенцията, включително на федерално и национално равнище;
- агенциите за опазване на наследството и защитените зони;
- неправителствените организации (НПО);
- местните органи;
- местните общности;
- институциите;
- лицата, предоставящи обучение под формата на ателиета или курсове по темата за изготвяне на предложения за включване в Списъка на световното наследство;
- заинтересовани частни лица.

Наръчникът е разработен като инструмент за:

- самостоятелно изучаване;
- ателиета за обучение; и
- информация и образование.

1 Обща информация за световното наследство

НАШИЯТ

СЪВЕТ

Бъдете добре подготвени и организирани в изготвянето на предложението за включване

1.1 Придобиване на информираност

Въведение

Изготвянето на предложение за включване в Списъка на световното наследство може да бъде един от най-удоволворителните и ценни опити за участниците в него. Изготвянето на предложение за включване дава шанс за:

- осмисляне и представяне на даден обект пред международната общност;
- критичен преглед на стойността, придавана на обекта, и оценка на неговото отношение към глобални природни и културни теми – локализиране на обекта в широкия обхват на природната история, човешката история, културата и развитието;
- сравняване на обекта на международно равнище с други, потенциално сходни обекти;
- тестване, изпитване и подобряване на мерките за опазване, консервация и управление на обекта, включително опазването на неговата среда;
- включване на и подкрепа за съответните общности и заинтересовани лица в опазването, консервацията и управлението на обекта; и
- установяване на различните интереси, свързани с обекта, което понякога включва конфликт на интереси, и търсене на начини за ефективно третиране на различните интереси.

Някои от възможните ползи от статута на обект от Списъка на световното наследство са:

- възможност за държавата – страна по Конвенцията, и за местната общност да честват обекта като една от най-големите природни и културни забележителности на земята;
- обектът често се превръща във водещ символ на националната система от защитени зони/забележителни места, като допринася за по-дълбокото признание и по-доброто опазване на културното и природното наследство в живота на общността;
- международният интерес към световното наследство често е стимул за международно сътрудничество и обединяване на усилията за опазване на обекта;
- възможности за привличане на финансиране и подкрепа, включително от дарители и от Фонда на световното наследство; и
- предоставяне на технологии и практики за опазване, консервация и управление, приложими за обектите с национално и местно значение.

Изработването на предложение за включване в Списъка на световното наследство е процес, който изисква време и усилия. Изготвянето на предложение обикновено отнема най-малко две години – понякога и много повече. Добрата подготовка и организация на работата свежда това време и тези усилия до минимум. От друга страна, липсата на подготовка често ги умножава.

Естеството на предложения за включване обект също има отражение върху тях. Например за един добре проучен културен паметник или забележително място процесът на изготвяне на предложението може да отнеме много по-малко усилия и време, отколкото за природен обект, разположен на голяма територия и с множество предназначения, за исторически град, културен пейзаж или културен маршрут. В последните случаи заинтересованите лица обикновено също са повече, което налага по-сложна система или план за управление. В други случаи може да е необходимо време за осигуряване на подходящ тематичен контекст, ако не е провеждано съответно тематично проучване.

Предложенията за включване в Списъка на световното наследство разглеждат основно потенциалното изключително световно значение (изключителна универсална стойност) на обектите. Процесът на изготвяне на предложение за включване не следва да бъде мотивиран на първо място от предполагаеми възможности за икономическо развитие.

Това предложение е само началото на много по-дългосрочни усилия за подобряване на процесите на консервация на всички нива. Ако предложението постигне успех, включването на обекта в Списъка на световното наследство задължава държавата – страна по Конвенцията, да полага постоянна грижа за обекта, за да гарантира постоянното опазване, консервация и управление на неговото изключително световно значение.

Срок за изготвяне на предложението за включване

Канал дю Миди (Canal du Midi), Франция – този обект е вписан през 1996 г. след двугодишен процес на изготвяне на предложението. Краткият срок е забележително постижение, като се имат предвид дължината на обекта (360 km) и големият брой засегнати общности. Важните елементи за постигане на относително кратък срок в случая включват:

- бързото създаване на ефективен координирац комитет и научен комитет;
- добрата теоретична и практическа подготовка на членовете на тези комитети за изготвянето на предложението;
- пълната подкрепа на различните засегнати общности;
- бързото уреждане на необходимото финансиране за изготвянето на предложението;
- пълното и ефективно съдействие на местните представителства на националните министерства;
- назначаването на компетентен координатор и приемането му от различните заинтересовани страни;
- наличието на подходяща базова информация още в началото на процеса;
- колективното възприемане на изготвянето на предложението като интелектуално усилие за постигане на отличен резултат, а не като бюрократична задача по попълване на формуляр; и
- съдействието и ефективната работа на различните държавни агенции в полза на предложението.

© UNESCO

Познаване на световното наследство – важни документи

Важна първа стъпка за добрата подготовка е доброто познаване на системата и процесите във връзка със световното наследство и специфичната информация за обекта, който подлежи на номинация.

По-долу е представен препоръчителен списък на основни документи, които следва да се познават добре. Много от тях са достъпни в интернет или могат да бъдат получени на хартиен носител от съответната организация. В края на наръчника са поместени координати за връзка.

Библиографията в края на наръчника съдържа голям брой допълнителни ценни заглавия.

КЛЮЧОВ СЪВЕТ

Запознайте се добре с препоръчаните документи, преди да пристъпите към изготвянето на предложение за включване.

Важни документи относно световното наследство	Коментар
Обща информация	
Конвенция за световното наследство (официално Конвенция за опазване на световното културно и природно наследство, 1972 г.)	Конвенцията предоставя основната рамка на системата за опазване на световното наследство. Тя поставя определения, понятия, организационни структури и процеси – включително по отношение на предложенията за включване. Достъпна е на английски, арабски, иврит, испански, китайски, португалски, руски и френски език: http://whc.unesco.org/en/conventiontext/ (уебстраница на английски език) http://whc.unesco.org/fr/conventiontexte/ (уебстраница на френски език)
Ръководни насоки за прилагане на Конвенцията за опазване на световното културно и природно наследство (WHC.11/01, август 2011 г.)	Основните указания относно прилагането на Конвенцията за световното наследство са дадени в Ръководните насоки, които подробно представят процедурата на ключовите процеси във връзка с опазването на световното наследство, включително процеса на номинация.

1 Обща информация за световното наследство

Важни документи относно световното наследство	Коментар
	<p><i>Ръководните насоки</i> съдържат и библиография с препоръчителен списък от документи. Те също следва да се разгледат внимателно, тъй като някои документи са от особено значение за определени предложения за включване.</p> <p>Най-актуалната версия на <i>Ръководните насоки</i> и предишните им версии са достъпни на адрес:</p> <p>http://whc.unesco.org/en/guidelines/ (уебстраница на английски език) http://whc.unesco.org/fr/ (уебстраница на френски език)</p>
Решения и обобщените протоколи от последните заседания на Комитета за световното наследство	<p>Важен източник на информация относно становищата на Комитета за световното наследство са решенията и обобщените протоколи от последните заседания на Комитета.</p> <p>http://whc.unesco.org/en/sessions/ (уебстраница на английски език) http://whc.unesco.org/fr/sessions/ (уебстраница на френски език)</p>
Списък на световното наследство	<p>Списъкът на световното наследство съдържа обекти, вписани от Комитета за световното наследство поради тяхното изключително световно значение. Списъкът е важен източник, тъй като може да идентифицира намиращи се в други държави обекти, сравними с разглеждания за номинация обект. Ако това е така, то представлява полезна информация за целите на сравнителната оценка на досието с предложението за включване.</p> <p>http://whc.unesco.org/en/list/ (уебстраница на английски език) http://whc.unesco.org/fr/list/ (уебстраница на френски език)</p>
Индикативни листи на другите държави – страни по Конвенцията	<p>Това са списъци с обекти, които може да притежават изключително световно значение. Индикативните листи са важни, защото могат да идентифицират обекти, сравними с разглеждания за номинация обект, намиращи се в други държави. Ако това е така, то представлява полезна информация за целите на сравнителната оценка на досието с предложението за включване.</p> <p>http://whc.unesco.org/en/tentativelists/ (уебстраница на английски език) http://whc.unesco.org/fr/listesindicatives/ (уебстраница на френски език)</p>
Тематични проучвания	<p>Тематичните проучвания, когато има такива, предоставят много важен източник на информация в помощ на предложенията за включване. Ако съществува тематично проучване, относимо към предложението за включване обект, то ще бъде от голяма помощ при изготвянето на частта със сравнителен анализ от досието.</p> <p>В някои случаи държави – страни по Конвенцията, са изготвяли специфични тематични анализи като част от процеса на изготвяне на досие с предложение за включване.</p> <p>Тематични проучвания на обекти на културното наследство, предоставени от ИКОМОС, са достъпни на адрес www.icomos.org/studies/.</p> <p>Тематични проучвания на обекти на природното наследство, предоставени от ИКОМОС, са достъпни на адрес www.iucn.org.</p>
<i>Доклад от експертната среща по въпросите на глобалната стратегия за световното културно и природно наследство, 25 – 29 март 1998 г., Амстердам, Нидерландия (Report of the World Heritage Global Strategy Natural and Cultural Heritage Expert Meeting, 25 to 29 March 1998, Amsterdam, The Netherlands)</i> (UNESCO World Heritage Centre / Government of the Netherlands, 1998)	<p>В допълнение може да съществуват други тематични проучвания и следва да се проведе търсене, за да се открият всички евентуални проучвания, които имат отношение към обекта, чието включване се предлага.</p> <p>Следният доклад съдържа полезна обща информация, както и заключения и препоръки относно изключителното световно значение.</p> <p>http://whc.unesco.org/archive/amsterdam98.pdf</p>

Важни документи относно световното наследство	Коментар
Документи относно природното наследство	
<p><i>Изключително световно значение – стандарти за световното природно наследство, кратко изложение на стандартите за включване на природни обекти в Списъка на световното наследство (Outstanding Universal Value – Standards for Natural World Heritage, A Compendium on Standards for Inscriptions of Natural Properties on the World Heritage List) (IUCN, 2008b)</i></p>	<p>Този доклад, изготвен от IUCN, прави преглед на взетите в миналото решения на Комитета за световното наследство за включване в Списъка на световното наследство на природни обекти. Той представя набор от материали по темата и решения, събрани в наръчник с насоки, който ясно представя съществуващата практика на тълкуване и прилагане на разглеждането на изключителното световно значение от гледна точка на предложенията за включване в Списъка на световното наследство.</p> <p>http://data.iucn.org/dbtw-wpd/edocs/2008-036.pdf</p>
Документи относно културното наследство	
<p><i>Списъкът на световното наследство: запълване на празнините – план за действие за бъдещето (The World Heritage List: Filling the Gaps – An Action Plan for the Future) (ICOMOS, 2005a)</i></p>	<p>Този анализ на културните обекти от Списъка на световното наследство, осъществен от ИКОМОС, е принос към по-нататъшното развитие на Глобалната стратегия за поддържане на надежден, представителен и балансиран Списък на световното наследство. Анализът е постоянна дейност на ИКОМОС и разглежда типологичната, хронологическата и тематичната представителност на списъците. Ключова цел е идентифицирането на категории от обекти, които са недостатъчно представени в Списъка на световното наследство.</p> <p>Запознаването с това проучване е полезно за изготвянето на сравнителния анализ за целите на предложението за включване. Като цяло, обектите от слабо представени категории имат по-висок шанс да бъдат включени в Списъка в сравнение с тези от добре или твърде широко представените категории.</p> <p>http://www.international.icomos.org/world_heritage/gaps.pdf (уебстраница на английски език) http://www.international.icomos.org/world_heritage_fre/whlgaps.htm (уебстраница на френски език)</p>
<p><i>Кратко изложение на стандартите за включване на културни обекти в Списъка на световното наследство (Compendium on Standards for the Inscription of Cultural Properties to the World Heritage List) (ICOMOS, 2008)</i></p>	<p>Този доклад, изготвен от ИКОМОС, прави преглед на взетите в миналото решения на Комитета за световното наследство за включване в Списъка на световното наследство на културни обекти. Той представя набор от материали по темата и решения, събрани в наръчник с насоки, който ясно представя съществуващата практика на тълкуване и прилагане на разглеждането на изключителното световно значение от гледна точка на предложенията за включване както в Списъка на световното наследство, така и в Списъка на застрашеното световно наследство.</p> <p>http://whc.unesco.org/en/sessions/32COM/documents/32.COM/9 (вж. WHC.08/32.COM/9)</p>
<p>Тематични и регионални библиографии, съставени от Документалния център на ИКОМОС</p>	<p>Много от тези библиографии имат отношение към обектите на културното наследство, включително следните:</p> <p><i>Обекти от времето на модернизма (19 и 20 век), включени в Списъка на световното наследство (Modern Heritage Properties (19th and 20th Centuries) on the World Heritage List)</i></p> <p><i>Обекти на скалното изкуство, включени в Списъка на световното наследство (World Heritage Rock Art Sites); Културни пейзажи, включени в Списъка на световното наследство (World Heritage Cultural Landscapes)</i></p> <p><i>Градски обекти, включени в Списъка на световното наследство (World Heritage Urban Sites); Обекти от Списъка на световното наследство от времето на хоминидите (World Heritage Hominid Sites)</i></p> <p><i>Обекти на световното наследство в Африка (World Heritage in Africa); Световно наследство в Азия и Тихоокеанския регион (World Heritage in Asia and Pacific); Световно наследство с Латинска Америка и Карибския регион (Patrimonio Mundial en América Latina y Caribe)</i></p> <p><i>Световно наследство в Арабските страни (World Heritage in Arab States); Индустриални и технически обекти, включени в Списъка на световното наследство (Industrial and Technical Heritage in the World Heritage List)</i></p> <p>http://www.international.icomos.org/centre_documentation/bib/index.html</p>
<p>Международната харта за консервация и реставрация на паметниците и забележителните места (Венецианската харта от 1964 г.) (ИКОМОС, 1965)</p>	<p>Хартата е един от ключовите документи за консервацията за обектите на културното наследство.</p> <p>http://www.international.icomos.org/charters.htm (уебстраница на английски език)</p> <p>http://www.international.icomos.org/chartes.htm (уебстраница на френски език)</p>

1 Обща информация за световното наследство

Познаване на световното наследство – работата на Комитета за световното наследство

Много е полезно екипът да бъде запознат с работата на Комитета за световното наследство. Това включва доброто разбиране на Конвенцията за опазване на световното културно и природно наследство и на *Ръководните насоки*. Както беше посочено по-горе, запознаването с решенията и обобщените протоколи от последните заседания на Комитета за световното наследство също са от помощ.

В допълнение към това, включването на член на екипа по изготвяне на предложението за включване в делегацията, представляваща страната на заседанията на Комитета за световното наследство, е от голяма полза. Наблюдението на срещите на Комитета дава ценни насоки относно неговата работа, по-специално относно обсъждането на предложения за включване и на въпроси, свързани със състоянието на консервация на обектите.

НАШИЯТ

СЪВЕТ

Изпратете представител на екипа за изготвяне на предложението за включване на заседанията на Комитета за световното наследство

Обзор на Конвенцията за опазване на световното културно и природно наследство

Конвенцията за опазване на световното културно и природно наследство е международен договор между държавите – членки на ООН. Тя има за цел идентифицирането, опазването, консервацията, представянето и предаването на културното и природното наследство с изключително световно значение на бъдещите поколения. Идентифицирането на обектите, които да бъдат включени в Списъка на световното наследство, се осъществява въз основа на Ръководните насоки за прилагане на Конвенцията.

Конвенцията урежда задълженията на държавите – страни по нея, за идентифицирането на потенциалните обекти и тяхната роля за опазването и съхраняването на тези обекти. С ратифицирането на Конвенцията всяка държава се ангажира да се грижи не само за консервацията на обектите от Списъка на световното наследство, намиращи се на нейна територия, но и за опазването на своето национално културно и природно наследство. Държавите – страни по Конвенцията, се насърчават да включват опазването на културното и природното наследство в регионалните програми за общо планиране, да осигурят персонал и услуги за съответните обекти, да провеждат научни и технически изследвания и да приемат мерки, които да дадат конкретна функция на това наследство в обществения живот.

Обяснено е как следва да се използва и управлява Фондът на световното наследство и при какви условия може да бъде предоставена международна финансова помощ.

Конвенцията посочва задължението на държавите – страни по нея, да представят периодично доклади за състоянието на консервация на обектите на световното наследство на тяхна територия. Тези доклади са от съществено значение за работата на Комитета, тъй като му позволяват да оценява състоянието на обектите, да взема решения относно необходимостта от специфични програми и да решава текущи проблеми.

Освен това Конвенцията насърчава държавите – страни по нея, да укрепват уважението на обществеността към обектите на световното наследство и да подобряват мерките за тяхното опазване посредством образователни и информационни програми.

Конвенцията за опазване на Световното културно и природно наследство се основава на признанието на културното и природното наследство като част от безценните и незаменими богатства не само на всяка нация, но и на цялото човечество. Загубата на който и да било от тези най-ценни обекти в резултат на неговото увреждане или изчезване ощетенява всички народи по света. Поради техните уникални качества може да се счита, че някои елементи от това наследство притежават изключителна универсална стойност („изключително световно значение“) и като такива заслужават специални мерки за защита от нарастващия брой заплахи, на които са подложени.

За да гарантират, доколкото е възможно, адекватната идентификация, опазване, консервация и експанзиране на световното наследство, държавите – членки на ЮНЕСКО, приемат Конвенцията за опазване на световното културно и природно наследство, известна като Конвенция за световното наследство,

през 1972 г. Конвенцията предвижда създаването на Комитет за световното наследство и на Фонд за световното наследство, които функционират от 1976 г. Комитетът за световното наследство разработва Ръководните насоки за прилагането на Конвенцията за опазване на световното културно и природно наследство, които представляват официалното ръководство за прилагане на Конвенцията и се актуализират от Комитета при необходимост. За постигане на целите на Конвенцията за идентифициране, опазване, консервация и предаване на бъдещите поколения на културното и природното наследство с изключително световно значение, Комитетът за световното наследство поддържа списък на обектите, за които са изпълнени изискванията на Конвенцията, наречен Списък на световното наследство.

За оценяването на обектите и в помощ на държавите – страни по Конвенцията във връзка с тяхното опазване и управление са разработени критерии и условия за включване на обекти в Списъка на световното наследство.

За да бъде даден обект включен в Списъка на световното наследство, той трябва да бъде признат от Комитета за световното наследство като такъв с изключително световно значение. Документът с предложение за включване (номинация) е основата, на която Комитетът за световното наследство оценява дали обектът изпълнява изискванията на Конвенцията, и по-специално дали притежава изключително световно значение. Ръководните насоки уточняват ключовите проверки, които осъществява Комитетът за световното наследство, за да вземе решение относно изключителното световно значение (изключителната универсална стойност):

- Комитетът за световното наследство счита, че един културен или природен обект притежава „изключителна универсална стойност“, ако този обект отговаря поне на един от критериите за ценност (Ръководни насоки, параграф 77); и
- за да бъде считан за изключителна световна ценност, един обект трябва да отговаря също така на условията за цялост и/или автентичност; за него трябва да има изградена подходяща система за опазване и управление, която да осигури неговото съхранение (параграф 78).

Когато обект от Списъка на световното наследство е застрашен от сериозна и конкретна опасност, Комитетът разглежда включването му в Списъка на застрашеното световно наследство. Когато изключителната универсална стойност, поради която обектът е бил включен в Списъка на световното наследство, бъде унищожена, Комитетът разглежда неговото заличаване от Списъка на световното наследство. Актуалният Списък на световното наследство и Списък на застрашеното световно наследство са достъпни на уебсайта на ЮНЕСКО (whc.unesco.org).

Изпълнителният орган на Конвенцията е Комитетът за световното наследство, който взема решенията относно включването или не на предложените обекти в Списъка на световното наследство.

Работата на Комитета за световното наследство се подпомага от Секретариат – Центъра за световно наследство на ЮНЕСКО, и от три признати Консултативни органа – ИККРОМ (Международен изследователски център за консервация и реставрация на културни ценности), ИКОМОС (Международен съвет за паметниците на културата и забележителните места), и IUCN (Международен съюз за опазване на природата).

IUCN е Консултативният орган, отговорен за оценяването на обектите, предложени за включване поради тяхната природна ценност, докато ИКОМОС отговаря за оценяването на обектите, предложени за включване въз основа на тяхната културна ценност.

Световното наследство и другите инструменти за опазване на наследството

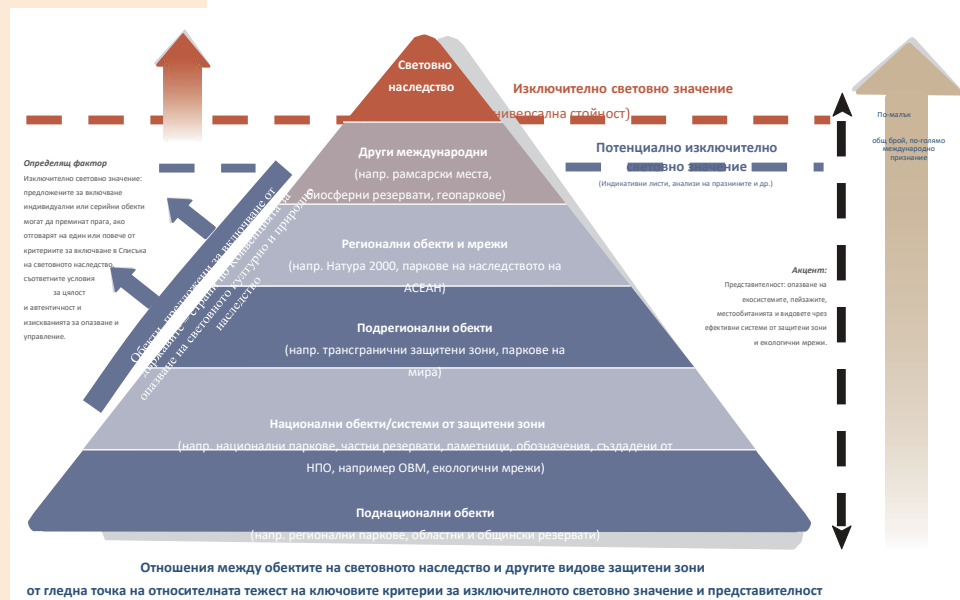
Въпреки че Ръководните насоки за прилагане на Конвенцията призовават за балансиран, представителен и надежден Списък на световното наследство, никога не е поставяна целта Списъкът да гарантира пълното представителство на всички разнообразни екосистеми и местообитания, нито на цялото културно наследство по света; това е роля на националните, регионалните и други видове системи и инструменти за защита на територии и обекти.

1 Обща информация за световното наследство

В този контекст е важно обектите на световното наследство да се разглеждат във връзка с другите видове защитени територии и обекти. Тази връзка е илюстрирана от следната диаграма, разработена от UNEP-WCMC и IUCN в частта за природното наследство. Тя показва връзката между обектите на световното наследство и другите видове и системи от защитени територии от гледна точка на общия брой обекти и на прилагането на критерия за изключително световно значение като ключова мярка за оценяване на допустимостта на защитените територии за включване в Списъка на световното наследство. Диаграмата подчертава и значението на всички защитени територии за консервацията на екосистемите, пейзажите и видовете и за осигуряването на пълно представителство на природните елементи на планетата.

Както е посочено в диаграмата, съществуват известен брой други междуправителствени (рамсарски места, биосферни резервати, геопаркове) и регионални означения, предвидени за по-доброто опазване на различни защитени територии, но статутът на обект на световното наследство следва да бъде предоставян само на обекти, които имат потенциала да изпълнят критерия за изключително световно значение (изключителна универсална стойност) съгласно определението в Ръководните насоки. Ключова задача за държавите – страни по Конвенцията, в ранните етапи на разглеждане на потенциала на даден обект да бъде включен в Списъка на световното наследство, следва да бъде вземането предвид на възможните алтернативи и в идеалния случай възприемането на свързан и координиран подход за прилагане на всички съществуващи международни, регионални и национални инструменти, които биха позволили признаването, опазването и консервацията на техните защитени територии и национално наследство.

Наборът от международни и регионални инструменти за консервация на обектите на културното наследство може и да е по-ограничен, но изложените принципи остават същите.

Източник: Адаптирано от Magin and Chape (2004).

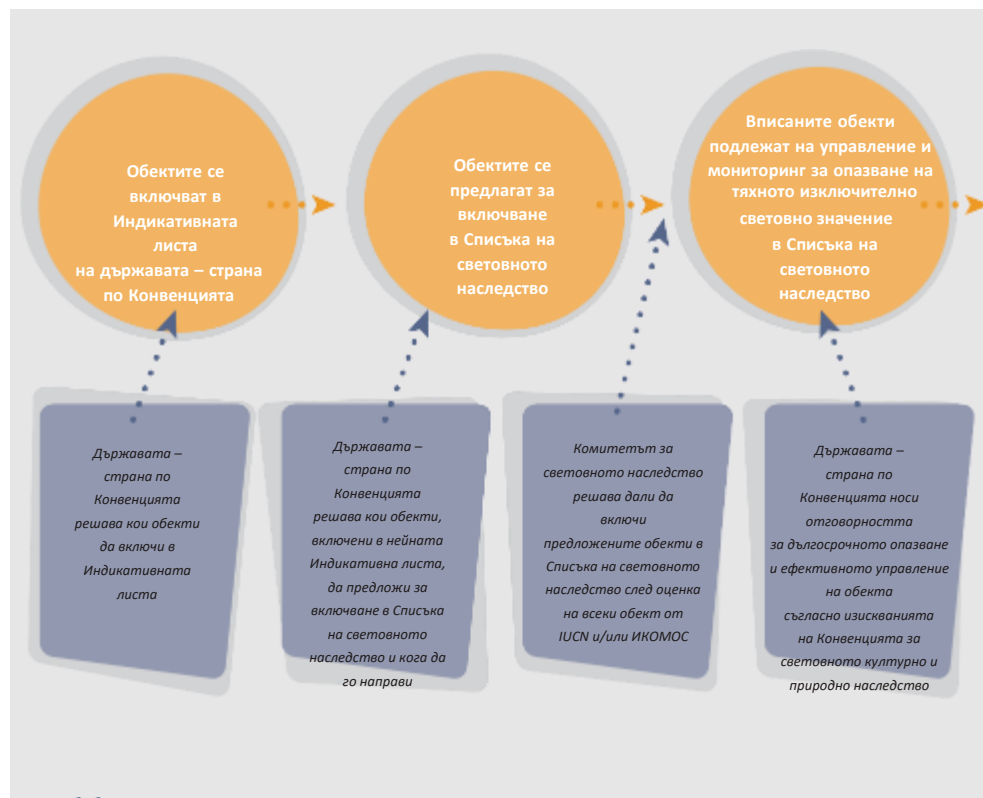
1.2 Преглед на процеса на предлагане на обекти за включване в Списъка на световното наследство

Процесът на предлагане и включване на обекти в Списъка на световното наследство е в центъра на Конвенцията за опазване на световното културно и природно наследство и съществена отговорност на държавите – страни по нея. Тази отговорност обхваща три ключови области:

- изготвяне на Индикативни листи;
- изготвяне на предложения за включване; и

- ефективно управление на вписаните обекти с цел опазване, консервация и управление на тяхното изключително световно значение.

Процесът на включване е обобщен на диаграмата по-долу, заедно с различните отговорности на държавите – страни по Конвенцията, и на Комитета за световното наследство.

Обобщение на различните стъпки от процеса на предлагане за включване и основните отговорности на държавата – страна по Конвенцията и Комитета за световното наследство на ЮНЕСКО

Само страните, подписали Конвенцията за опазване на световното културно и природно наследство, могат да предлагат обекти, намиращи се на тяхна територия, за включване в Списъка на световното наследство. Ключовите елементи от процеса на предлагане за включване накратко са следните:

Индикативна листа

Първата стъпка, която държавата трябва да предприеме, е да направи „опис“ на значимите обекти на природното и културното наследство, попадащи в нейните граници, които имат потенциала да представляват изключително световно значение и следователно да бъдат включени в Списъка на световното наследство (вж. Глава II.C от *Ръководните насоки*). Този „опис“ е познат под името Индикативна листа и включва обекти, които държавата – страна по Конвенцията, може да реши да предложи за включване в следващите пет до десет години. Не се очаква Индикативните листи да включват всички обекти, които може да бъдат предложени за включване. Те могат да бъдат актуализирани по всяко време, и държавите – страни по Конвенцията, се насърчават да правят това най-малко веднъж на всеки десет години.

Формулярите за представяне на Индикативните листи се съдържат в *Ръководните насоки*, включително специален формуляр за серийни, транснационални и трансгранични обекти.

Държавите – страни по Конвенцията, следва да представят Индикативни листи на Комитета за световното наследство най-малко една година преди представянето на предложение за включване.

Защо са важни Индикативните листи?

Комитетът за световното наследство не може да разгледа предложение за включване на даден обект в Списъка на световното наследство, ако преди това не е бил включен в Индикативната листа на държавата – страна по Конвенцията.

- Индикативните листи дават възможност за предварителни консултации, сътрудничество и постигане на съгласие относно обектите с потенциал да получат статут на обекти на световното наследство, между съответните заинтересовани лица, включително федерални, национални, регионални и местни органи, собственици и/или управители на обекта, местни общности, частния сектор и НПО като местните комитети/представители на ИКОМОС и IUCN. Включването в процеса на едно или повече проучвания с участието на тези заинтересовани лица може да е от полза.
- Те помагат на държавите – страни по Конвенцията, да извършват предварителни проучвания за идентифициране на обектите на природното и културното наследство с потенциално световно значение.
- е помагат на държавите – страни по Конвенцията, да идентифицират нуждите от мерки за управление и опазване, като при необходимост се допитват до експерти по природното и културното наследство.
- Те са полезни инструменти за планиране, които позволяват на държавите – страни по Конвенцията, Комитета за световното наследство, Центъра за световно наследство и Консултативните органи да предвиждат потенциалните бъдещи предложения за включване.
- Тв са полезен ресурс за целите на сравнителния анализ, който е част от процеса на изготвяне на предложение за включване.

Досието с предложение за включване

С изготвянето на Индикативна листа и избора на обекти от нея държавата – страна по Конвенцията, може да планира времето за представяне на всяко отделно досие с предложение за включване. Центърът за световно наследство предоставя напътствия и съдействие на държавата – страна по Конвенцията, при изготвянето на досието, което трябва да бъде колкото се може по-изчерпателно и задължително да включва необходимата документация и карти. Предложението за включване се представя на Центъра за световно наследство, който проверява неговата пълнота. След като тя бъде потвърдена, Центърът за световно наследство насочва досието за оценка към компетентния(-те) консултативен(-и) орган(и).

Критерии за включване

За да бъдат включени в Списъка на световното наследство, обектите трябва да притежават изключително световно значение и да отговарят на поне един от десет критерия, както и на съответните условия за цялост и автентичност и изисквания по отношение на опазването и управлението. Критериите за включване в Списъка на световното наследство са обяснени в *Ръководните насоки за прилагане на Конвенцията за опазване на световното културно и природно наследство*, които са основният работен инструмент в областта на световното наследство, заедно с текста на Конвенцията. Критериите са разгледани по-подробно и на стр. 34–44 от настоящия наръчник.

Критериите редовно се преразглеждат от Комитета, за да отразят развитието на самото понятие за световно наследство.

Ограничение на броя на предложенията за включване, които могат да бъдат представени и оценени

Държавите – страни по Конвенцията, трябва да имат предвид решенията на Комитета за световното наследство, които ограничават броя на предложенията за включване, които могат да бъдат представени, както и броя на тези, които могат да бъдат разгледани на всяко заседание на Комитета.

Постоянен приоритет на Комитета е желателното постигане на разумен баланс между броя обекти на културното и природното наследство, включени в Списъка.

График

Ръководните насоки предоставят подробен график за представянето и оценяването на предложенията за включване, който е задължителен за държавите – страни по Конвенцията, и за Консултативните органи (параграф 168). Ключовите срокове са окончателни и не подлежат на договаряне.

Консултативни органи

Предложените за включване обекти могат да бъдат представени на независимата оценка на един от двата или на двата консултативни органа, упълномощени от Конвенцията: ИКОМОС (Международен съвет за паметниците на културата и забележителните места) за обектите на културното наследство и IUCN (Международен съюз за опазване на природата) за обектите на природното наследство. Третият консултативен орган е ИКПРОМ (Международен изследователски център за консервация и реставрация на културните ценности), междуправителствена организация, която предоставя на Комитета експертни становища относно консервацията и мониторинга на обекти на културното наследство, както и относно дейностите за обучение и изграждане на капацитет.

Комитет за световното наследство

След като обектът е бил предложен за включване и оценен, Междуправителственият комитет за защита на световното културно и природно наследство взема окончателното решение относно включването. Комитетът заседава веднъж годишно, за да вземе решение кои обекти да бъдат включени в Списъка на световното наследство. Освен включването или отказа от включване на обекта, Комитетът може да постанови отлагане или връщане на предложението за преразглеждане и да поиска допълнителна информация от съответната държава – страна по Конвенцията.

Център за световно наследство

Центърът за световно наследство (WHC) е Секретариатът на Конвенцията и централното координиращо звено на ЮНЕСКО по всички въпроси относно световното наследство. WHC предоставя съдействие на държавите – страни по Конвенцията, по време на изготвяне на предложенията за включване по различни начини, като наред с другото предоставя образци на успешни предложения за включване, мерки за управление и законодателни разпоредби, оказва помощ за идентифицирането на подходящи карти, дава по-конкретни насоки относно предложенията за включване за различните типове обекти (културни пейзажи, градове, канали, културни маршрути), както и относно включването на серийни и трансгранични обекти. В сътрудничество с Консултативните органи и други институции WHC организира специфични ателиета по въпроси, свързани с подготовката на предложенията за включване. Центърът предоставя също така коментари и насоки при представянето от държавите – страни по Конвенцията, на Секретариата на проекти на предложения за включване. Центърът актуализира Списъка на световното наследство и съответната база от данни. При представянето на официално предложение за включване, Центърът за световно наследство проверява пълнотата на досието и ако предложението за включване бъде счетено за пълно, Центърът го предава на подходящия Консултативен орган, а в противен случай дава на държавата – страна по Конвенцията, насоки относно неговото допълване.

1.3 Понятия в областта на световното наследство

Този раздел илюстрира някои ключови понятия в областта на световното наследство, включително определенията, критериите за включване и типовете обекти.

Определения – културно и природно наследство, смесени обекти

КУЛТУРНО НАСЛЕДСТВО

Конвенцията за опазване на световното културно и природно наследство определя културното наследство като:

- **паметници:** архитектурни произведения, скулптури или монументална живопис, археологически елементи или структури, надписи, пещери и групи от

1 Обща информация за световното наследство

НАШИЯТ

СЪВЕТ

Изяснете категорията на обекта на културното наследство, предложен за включване.

елементи с изключително световно значение от гледна точка на историята, изкуството или науката;

- **ансамбли:** групи от отделни или сборни конструкции, които поради своята архитектура, своето хармонично единство или своята интеграция в околната среда имат изключително световно значение от гледна точка на историята, изкуството или науката;
- **забележителни места:** забележителните места: човешки творби или произведения, създадени съвместно от човека и природата, както и зоните, включително и археологичните обекти с изключително световно значение от гледна точка на историята, естетиката, етнологията или антропологията (член 1).

Някои обекти може да отговарят на повече от едно от тези определения (напр. да представляват едновременно паметник и ансамбъл).

Определението е създадено през 1972 г. и от тогава до днес понятията на културното наследство са се развили. Въпреки това, широкото му тълкуване позволява да се обхване многообразието на културното наследство.

Ръководните насоки предоставят допълнителни определения относно културните пейзажи, историческите градове и градски центрове, културно-историческите канали и културно-историческите маршрути (приложение 3). Културните пейзажи също се разглеждат по-подробно в следващия раздел.

Няколко примера за обекти, включени в Списъка на световното наследство, дават представа за обхвата на културното наследство (текстът и илюстрациите на тези определения са взети от уебсайта на Центъра за световно наследство на ЮНЕСКО.

Минаре и археологически останки в Джем (Jam), Афганистан

Архитектурен паметник и археологически обект. 65-метровото минаре в Джем е грациозно извисено съоръжение, датиращо от 12-ти век. Декорирано с майсторски изработена тухлена облицовка с надпис от сини керемиди в горната му част, то е забележително със своето архитектурно и декоративно качество, кулминация на една местна архитектурна и художествена традиция. Въздействието му е подчертано от внушителната среда, която го заобикаля – дълбоко дефиле между високите планини в сърцето на провинция Гур.

© UNESCO / Mario Santana

Културен пейзаж в Сукур (Sukur), Нигерия

Културният пейзаж в Сукур, който включва резиденцията на Хиди (вожда), изградена върху хълм и доминираща околните села, терасирани полета, свещени символи и множество останки от процъфтяваща в миналото железодобивна дейност, е забележително добре запазено материално отражение на местното общество и неговата духовна и материална култура.

© UNESCO

Старинен град Лидзян (Lijiang), Китай

Ансамбъл. Старинният град Лидзян, съвършено пригоден към неравната топография на този ключов търговски и стратегически център, е съхранил изключително добре своя забележителен и автентичен исторически облик. Архитектурата е образец за смесването на елементи от няколко култури, съжителствали във вековете. Лидзян притежава и сложна и изобретателна старинна водоснабдителна система, която функционира и днес.

© Fiona Starr

Индустриален комплекс за добив на въглища Цолферайн (Zollverein) в Есен, Германия

Ансамбъл и индустриален археологически обект. Индустриалният комплекс Цолферайн и Северен Рейн – Вестфалия е запазил цялата инфраструктура на бивша въгледобивна мина с няколко сгради от 20-ти век със забележителни архитектурни качества. Той е забележително свидетелство за развитието и упадъка на една от най-значимите индустрии за последните 150 години.

© Heike Oevermann

Куева де лас Манос (Cueva de las Manos), Рио Пинтурас, Аржентина

Паметник / произведение на монументалната живопис и забележително място. Пещерата Куева де лас Манос в Рио Пинтурас приютава изключителна колекция от произведения на пещерното изкуство на възраст между 13 000 и 9500 години. Името ѝ („Пещера на ръцете“) идва от шаблонните очертания на ръце по стените, но там са открити и много изображения на животни, по-специално гуанако (*Lama guanicoe*), които и днес могат да бъдат намерени в района, както и ловни сцени. Художниците вероятно са предците на местните общества на ловци събирачи, заварени от европейските заселници през 19-ти век.

© UNESCO

Мемориал на мира в Хиросима (Купол на атомния взрив), Япония

Мемориалът на мира в Хиросима (Купол на атомния взрив) е единствената оцеляла сграда в района, където на 6 август 1945 г. избухва първата атомна бомба. С усилията на много хора, включително жителите на Хиросима, сградата е запазена е същото състояние, в което е била непосредствено след бомбардировката. Мемориалът е не само ярък и разтърсващ символ на най-разрушителната сила, създавана някога от човека, но и израз на надеждата за световен мир и пълно и окончателно премахване на ядреното оръжие.

© UNESCO

1 Обща информация за световното наследство

Ботаническа градина (Orto Botanico), Падуа, Италия

Забележително място / произведение на човека. Първата ботаническа градина в света е създадена в Падуа през 1545 г. Оригиналният ѝ план е запазен до днес и представлява кръгъл централен участък, обиколен от воден пръстен. По-късно са добавени други архитектурни елементи (декоративни входи и балюстради) и технически съоръжения (помпени инсталации и оранжерии). Градината продължава да изпълнява първоначалното си предназначение на научноизследователски център.

© UNESCO

ПРИРОДНО НАСЛЕДСТВО

Конвенцията за опазване на световното културно и природно наследство определя природното наследство като:

- природни паметници, състоящи се от физически и биологически образувания или групи от такива образувания с изключително световно значение от естетическа или научна гледна точка
- геологически и физиографически образувания и строго определените зони, които представляват местообитание на застрашени животински и растителни видове с изключително световно значение от научна гледна точка или от гледна точка на необходимостта от тяхното съхранение
- строго определени природни обекти или зони с изключително световно значение от научна гледна точка, от гледна точка на необходимостта от тяхното съхранение или поради уникалната им природна красота

Няколко примера за обекти, включени в Списъка на световното наследство, дават представа за обхвата на природното наследство.

Национален парк Сагарматха (Sagarmatha), Непал

Сагарматха е изключителна територия със зрелищни планини, ледници и дълбоки дефилета, над която се извисява връх Еверест, най-високият връх в света (8848 м). В парка се срещат представители на няколко редки вида като снежен леопард и червена панда. Присъствието на шерпите с тяхната уникална култура придава още по-голям интерес на обекта.

© UNESCO/J.M. Gassend

Леден фиорд Илулисат (Ilulissat), Дания

Ситуиран на западния бряг на Гренландия, на 250 км северно от Северния полярен кръг, гренландският леден фиорд Илулисат е морското устие на Сермек Куялек, един от малкото ледници, през които ледът на гренландския леден щит достига морето. Сермек Куялек е един от най-бързо движещите се (19 м на ден) и най-активни ледници в света. Годишно той отделя над км³ лед, т.е. 10 процента от леда, който се отделя

© M&G Therin-Weise

от цяла Гренландия, и повече от всеки друг ледник извън Антарктика. Проучването му в продължение на повече от 250 години е обогатило познанията ни за изменението на климата и особеностите на ледения щит. Огромната маса лед и тътенът от изсипването на ледените блокове в покрития с айсберги фиорд будят страхопочитание към този природен феномен.

Скали с вкаменелости в Джогинс (Joggins Fossil Cliffs), Канада

Скалите с вкаменелости в Джогинс, палеонтологически обект с площ 689 ha на брега на Нова Скотия (източна Канада), са описвани като „Галапагос от каменноугления период“ поради

изобилието от вкаменелости, >

датиращи от времето преди 354 до 290 милиона години. Скалите в Джогинс се считат за емблематично свидетелство за този период от историята на Земята и са най-мощният геоложки обект, принадлежащ към Пенсилванския

пласт (формиран преди 318 до 303 милиона години), с най-богатото разнообразие на спадащи към него фосилизирани организми. Това включва останки и следи от много ранни животински организми и тропическата гора, която са обитавали, останали ненарушени и непокътнати *in situ*. Разположен върху 14,7 km крайморски скали, отвесни брегове, скални платформи и плажове, обектът съхранява следи от три екосистеми: речно устие, наводнима тропическа гора и наносна равнина със сладководни източници и лесно запалима растителност. Той е най-богатото известно находище на вкаменелости от тези три екосистеми с 96 класа, 148 вида вкаменелости и 20 групи отпечатъци. Обектът е вписан заради своите изключителни образци, представляващи ключови етапи в историята на Земята.

© N.S. Dept. of Tourism, Culture and Heritage/ Walley Hayes

Морски резерват Малпело (Malpelo), Колумбия

Колумбия

Разположен на около 500 km от колумбийския бряг, резерватът включва остров Малпело (350 ha) и неговата морска среда (857 150 ha). Този обширен морски резерват е най-голямата свободна от риболов зона в източната тропическа част на Тихия океан и представлява спасително местообитание за някои световно застрашени морски видове, както и важен източник на хранителни вещества, допринасящи за морското биоразнообразие.

Той е дом на големи популации акули, гигантски групери, марлини и едно от малкото места в света, където е потвърдено присъствието на *Odontaspis ferox*, вид дълбоководна акула. Широко признат като едно от най-привлекателните места за гмуркане в света поради изключителната красота на отвесните подводни скали и пещери, резерватът приютава и значими популации на големи хищници и пелагични видове (напр. регистрирани са групи от над 200 акули чук и над 1000 копринени акули, китови акули и риби тон) в необезпокоявана среда, където те могат да запазят своите естествени модели на поведение.

© UNESCO/Aves Lefèvre

1 Обща информация за световното наследство

Големият бариерен риф, Австралия

Големият бариерен риф е обект със забележително разнообразие и красота на североизточния бряг на Австралия. Със своите над 400 вида корали, 1500 вида риба и 4000 вида мекотели той представлява най-богатата система от коралови рифове в света. Рифът буди силен научен интерес и поради популациите дюгони (морски крави) и зелени морски костенурки, които са застрашени видове.

© UNESCO/I. Thorsell/IUCN

Национален парк Вирунга (Virunga), Демократична република Конго (Democratic Republic of the Congo)

Националният парк Вирунга се простира на площ от 790 000 ha) и обхваща изключително разнообразие от местообитания, от блата и степи до вечните снегове на Рувензори на височина над 5000 м и от равнините от лава до саваните по вулканичните склонове. В парка се срещат планински горили, около 20 000 хипопотама живеят в реките и прелетни птици от Сибир идват да зимуват тук.

© UNESCO/Ian Redmond

СМЕСЕНИ ОБЕКТИ

Ръководните насоки определят смесените обекти като такива, които отговарят отчасти или изцяло на двете определения за културно и природно наследство, посочени в член 1 и член 2 от Конвенцията (параграф 46).

По-долу са дадени примери за смесени обекти, включени в Списъка на световното наследство.

Национален парк Тикал (Tikal), Гватемала

В сърцето на джунглата, заобиколен с изобилна растителност, се намира един от най-значимите центрове на цивилизацията на майите, който е бил населен от 6-ти век пр. Хр. до 10-ти век сл. Хр. Церемониалният център включва внушителни храмове и дворци, както и обществени площади, достъпни чрез рампи. На различни места в околността се намират останки от жилищни постройки.

© B. Doucin/L.Lalaité

Тасили н'Аджер (Tassili N'Ajjer) , Алжир

Този странен лунен пейзаж, изключително интересен от гледна точка на геологията, крие една от най-богатите колекции на праисторическото пещерно изкуство в света. Над 15 000 рисунки и гравюри са регистрирали промените в климата, миграциите на животни и еволюцията на човешкия живот в периферията на Сахара от 6000 г. пр. Хр. до първите векове на нашата ера. Геоложките образувания са от изключителен интерес за науката, с каменни гори от ерозиран пясъчник.

© UNESCO/Bousquet

Определения на природното наследство**ПАМЕТНИЦИ**

Официалното определение съгласно Конвенцията е цитирано по-горе в частта „Културно наследство“. По-долу са дадени няколко примера за паметници, включени в Списъка на световното наследство.

Статуя на Свободата, Съединени щати

Произведение на монументалната скулптура. Създаден в Париж от френския скулптор Бартолди в сътрудничество с Густав Айфел (който отговаря за стоманената конструкция), този колосален паметник на свободата е подарък от Франция по повод стогодишнината от независимостта на Америка през 1886 г. На входа на пристанището на Ню Йорк той посреща милиони имигранти, пристигащи в Съединените щати, от тогава до днес.

© UNESCO / Graciela Gonzalez Brigas

Тадж Махал, Индия

Произведение на архитектурата. Огромен мавзолей от бял мрамор, построен в Агра между 1631 и 1648 г. от монголския император Шах Джахан в памет на любимата му съпруга, Тадж Махал е перлата на мюсюлманското изкуство в Индия и един от всепризнатите шедеври на световното наследство.

© E. de Gracia Camara

1 Обща информация за световното наследство

АНСАМБЛИ

Официалното определение съгласно Конвенцията е цитирано по-горе в частта „Културно наследство“. *Ръководните насоки* дават и определение за градски ансамбли в контекста на историческите градове и градски центрове (приложение 3). По-долу са дадени няколко примера за ансамбли, включени в Списъка на световното наследство.

Ксар Аит Бен Хаду (Ait-Ben-Haddou), Мароко

Ксар Аит Бен Хаду, група от кирпичени постройките, обградени с високи зидове, е традиционен жилищен ансамбъл в подстъпите на Сахара. Къщите са скупчени между отбранителните зидове, подсилени с ъглови кули. Аит Бен Хаду в провинция Уарзазат е впечатляващ пример за южномароканската архитектура.

© UNESCO / Mario Santana

Мегалитни храмове в Малта, Малта

На островите Малта и Гозо са открити седем мегалитни храма, всеки от които е резултат от самостоятелно развитие. Двата храма при Джгантия на остров Гозо са забележителни със своите внушителни конструкции от бронзовата епоха. На остров Малта храмовете Хаджар Ин, Мнайдра и Таршин представляват уникални архитектурни шедьоври, като се имат предвид ограничените ресурси, с които са разполагали техните строители. Комплексите Та Хаджрат и Скорба показват приемствеността в традицията на храмовото строителство в Малта.

© UNESCO / Margarita Gonzalez Lombardo

ЗАБЕЛЕЖИТЕЛНИ МЕСТА

Официалното определение съгласно Конвенцията е цитирано по-горе в частта „Културно наследство“. *Ръководните насоки* също дават указания относно някои типове обекти (приложение 3). По-долу са дадени няколко примера за забележителни места, включени в Списъка на световното наследство.

Палмира (Palmyra), Сирийска арабска република

Археологическа забележителност. Палмира е оазис в сирийската пустиня, на североизток от Дамаск, където се намират монументалните руини на голям град, представлявал един от най-значимите културни центрове на древния свят. Между 1-ви и 2-ри век изкуството и архитектурата на Палмира, на кръстопът между няколко цивилизации, съчетава гръцко-римски похвати, местни традиции и персийски влияния.

© E. de Gracia Camara

Таксила (Taxila), Пакистан

Археологическа забележителност. От древната неолитна могила Сарайкала до укрепления на Сиркап (2-ри век пр. Хр.) и град Сирсук (1-ви век сл. Хр.), Таксила илюстрира различните етапи в развитието на град по поречието на Инд, попадал последователно под влиянието на Персия, Гърция и Централна Азия и който от 5-ти век пр. Хр. до 2-ри век сл. Хр. е бил голям будистки образователен център.

© UNESCO / F. Bandarin

КУЛТУРНИ ПЕЙЗАЖИ

Ръководните насоки определят културните пейзажи като обекти на културното наследство, „създадени съвместно от човека и природата“ съгласно определението в член 1 от Конвенцията (параграф 47).

Няма отделен критерий световна ценност за културните пейзажи и може да се счита, че всеки от критериите, приложими за културното наследство, може бъде посочен като основание за изключителното световно значение на даден културен пейзаж.

Съществуват три основни типа културен пейзаж:

- пейзажи, специално проектирани и създадени от човека;
- пейзажи, които са резултат на органично развитие; и
- асоциативни пейзажи (вж. *Ръководни насоки*, приложение 3).

Много обекти притежават характеристиките на повече от един от тези типове и те могат да се припокриват.

Това е един от динамичните аспекти на Конвенцията и понятията се развиват постоянно, както и подходите на управление и др.

ИКОМОС издаде тематична библиография по темата за културните пейзажи, включени в Списъка на световното наследство, достъпна на адрес http://www.international.icomos.org/centre_documentation/bib/index.html.

По-долу са дадени примери за културни пейзажи от трите типа.

Проектиран пейзаж: Ват Фу (Vat Phou) и околните старинни селища в културния пейзаж Чампасак (Champasak), Лаоска народнодемократична република

Културният пейзаж Чампасак, който включва храмовия комплекс Ват Фу, е забележително добре запазен проектиран културен пейзаж, създаден преди повече от хилядолетие. Той е оформен така, че да изразява индуското разбиране за отношението между природата и човека, и следва оста между

© UNESCO / R. Engelhardt

1 Обща информация за световното наследство

планински връх и речно корито, като оформя близо 10-километрова геометрична мрежа от храмове, светилища и водни съоръжения.

Два планирани града по поречието на Меконг също са част от обекта, както и планината Фу Као (Phou Kao). Развитието на обекта обхваща времето от 5-ти до 15-ти век и се свързва най-вече с Кхмерската империя.

Органичен пейзаж: Оризови тераси във Филипинските Кордилери, Филипините

В продължение на 2000 години високите оризища на Ифугао следват планинските контури. Плод на знанието, предавано между поколенията, и израз на свещените традиции и на едно крехко социално равновесие, те са се развили, оформяйки пейзаж с голяма красота, който изразява хармонията между човечеството и околната среда.

© UNESCO / Feng Jing

Асоциативен пейзаж: Национален парк Улуру Ката Тjuta (Uluru-Kata Tjuta), Австралия

В този парк, по-рано наричан Природен парк Улуру (Айърс Рок – Маунт Олга) се намират впечатляващи геоложки образувания, които се извисяват над червената централноавстралийска пясъчна равнина. Улуру, огромен монолит, и Ката Тjuta, скалните куполи на запад от Улуру, са част от системата от традиционни вярвания на едно от най-древните човешки общества. Традиционни собственици на Улуру – Ката Тjuta са аборигените анангу.

© Emmanuel Pivard

Определения на природното наследство

ПРИРОДНИ ПАМЕТНИЦИ, СЪСТОЯЩИ СЕ ОТ ФИЗИЧЕСКИ И БИОЛОГИЧЕСКИ ОБРАЗОВАНИЯ ИЛИ ГРУПИ ОТ ТАКИВА ОБРАЗОВАНИЯ

Официалното определение съгласно Конвенцията е цитирано по-горе в частта „Природно наследство“. По-долу са дадени няколко примера за такива обекти, включени в Списъка на световното наследство.

Карстови образувания в Южен Китай, Китай

Карстовият регион на Южен Китай се простира на площ около половин милион квадратни километра, основно в провинциите Юнан, Гуиджоу и Гуанкси. Тя е един от най-зрелищните примери за влажнотропически до субтропически карстови пейзажи. Каменните гори на Шилин се считат за изключителен природен феномен и

© UNESCO / Jim Thorseil

световна забележителност с по-голямо разнообразие на форми на каменните стълбове в сравнение с други подобни пейзажи и по-богата палитра от променящи се цветове. Карстовите конуси и кули в Либо, които също се считат за образец на този тип карстови образувания в световен мащаб, формират уникален пейзаж с голяма красота. Карстовите образувания в Улун са включени в списъка заради своите гигантски ями, скални мостове и пещери.

Вулканите на Камчатка, Руска федерация

Това е един от най-забележителните вулканични райони в света, с голяма гъстота на активни вулкани, разнообразна типология и богато разнообразие от характеристики. Шестте места, включени в серийния обект, обхващат по-голямата част от вулканичните характеристики на Камчатския полуостров. Взаимодействието между вулкани и ледници създава динамичен пейзаж с изключителна красота. Обектът се характеризира с голямо биоразнообразие, включително най-големият известен вид съомгова риба и изключителна концентрация на морски видри, кафяви мечки и стелерови морски орли.

© UNESCO / Guy Debonnet

ГЕОЛОГИЧЕСКИ И ФИЗИОГРАФИЧЕСКИ ОБРАЗУВАНИЯ И СТРОГО ОПРЕДЕЛЕНИ ЗОНИ, КОИТО ПРЕДСТАВЛЯВАТ МЕСТООБИТАНИЕ НА ЗАСТРАШЕНИ ЖИВОТИНСКИ И РАСТИТЕЛНИ ВИДОВЕ

Официалното определение съгласно Конвенцията е цитирано по-горе в частта „Природно наследство“. Подолу са дадени няколко примера за такива обекти, включени в Списъка на световното наследство.

Природен резерват Окапи (Окари), Демократична република Конго

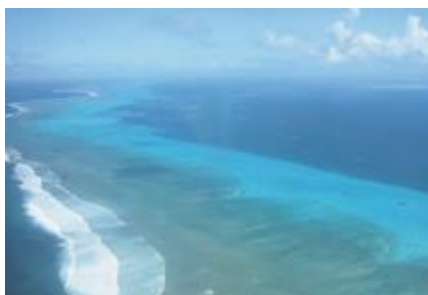
Природният резерват Окапи обхваща около една пета от гората Итури в североизточната част на Демократична република Конго. Речният басейн на Конго, част от който са резерватът и гората, е една от най-големите дренажни системи в Африка. Резерватът е дом за застрашени видове примати и птици и на около 5000 окапи; общият брой на оставащите представители на този вид в света се оценява на 30 000. Резерватът разкрива и спиращи дъха природни картини, включително водопадите на реките Ирури и Епулу. Той се населява от традиционните племена от номади ловци Мбути и Ефе.

© Eric Loddé

Лагуните на Нова Каледония: разнообразие от коралови рифове и техните екосистеми, Франция

Този сериен обект включва шест морски зони, представителни за разнообразието от коралови рифове във френския тихоокеански архипелаг Нова Каледония, който е една от най-големите системи от коралови рифове в света.

© Emmanuel Legros

1 Обща информация за световното наследство

Лагуните на Нова Каледония се отличават с изключителна природна красота, изключително разнообразие от корали и риби и плавни преходи между различните местообитания, от мангрови гори до пластове морска трева, както и с най-разнообразната концентрация на коралови структури в света. Непокътнатите екосистеми с устойчиви популации от големи хищници и голям брой и разнообразие на едри риби са дом за много емблематични застрашени морски видове, като морските костенурки, китовете и морските крави, чиято популация тук е най-голямата в света.

СТРОГО ОПРЕДЕЛЕНИ ПРИРОДНИ ОБЕКТИ ИЛИ ЗОНИ С ИЗКЛЮЧИТЕЛНО СВЕТОВНО ЗНАЧЕНИЕ ОТ НАУЧНА ГЛЕДНА ТОЧКА, ОТ ГЛЕДНА ТОЧКА НА НЕОБХОДИМОСТТА ОТ ТЯХНОТО СЪХРАНЕНИЕ ИЛИ ПОРАДИ УНИКАЛНАТА ИМ ПРИРОДНА КРАСОТА

Официалното определение съгласно Конвенцията е цитирано по-горе в частта „Природно наследство“. Подолу са дадени няколко примера за такива обекти, включени в Списъка на световното наследство.

Национален парк Гранд Каньон (Grand Canyon National Park), Съединени Щати

Издълбан от река Колорадо, Големият каньон (дълбок близо 1500 м) е най-зрелищното дефиле в света. Намира се в щата Аризона и прорязва едноименния национален парк. Геоложките пластове отразяват историята на Земята през последните два милиарда години. На място са открити и свидетелства за приспособяването на човека към тази особено сурова среда.

© David Geldhof

Заливът Ха Лонг (Ha Long Bay), Виетнам

В залива Ха Лонг, който е част от Тонкинския залив, са пръснати около 1600 острова с различна големина, образуващи впечатляващ морски пейзаж от варовикови кули. Поради непристъпния си релеф повечето острови са необитаеми и незасегнати от човешко присъствие. Изключителната красота на обекта се допълва от големия интерес, който представлява от гледна точка на биологията.

© B. Doucin/L. Lalaité

Речник на ключови термини

ИЗКЛЮЧИТЕЛНО СВЕТОВНО ЗНАЧЕНИЕ (ИЗКЛЮЧИТЕЛНА СВЕТОВНА ЦЕННОСТ)

Конвенцията за опазване на световното културно и природно наследство има за цел признаването на „обектите с изключително световно значение“, които са част от общото наследство на човечеството и като такива заслужават да бъдат съхранени и предадени на бъдещите поколения.

Ръководните насоки определят изключителното световно значение (изключителна световна ценност) като изключително културно и/или природно значение, което надхвърля националните граници и има неизмерима стойност за днешните и бъдещите поколения на цялото човечество (параграф 49).

Определението е пояснено от критериите за включване на обекти в Списъка на световното наследство. Тези критерии са разгледани по-долу.

За да бъде считан за изключителна световна ценност, един обект на културното или на природното наследство трябва да отговаря също така на условията за цялост и/или автентичност и за него трябва да има изградена подходяща система за опазване и управление, която да осигури неговото съхранение за бъдещите поколения (*Ръководни насоки*, параграф 78, вж. и разделите относно целостта и автентичността в раздел II.E).

Изключителното световно значение е:

- основният фокус на предложението за включване;
- това, което се оценява;
- основанието за включване на даден обект в Списъка на световното наследство; и
- това, което трябва да бъде съхранено чрез мерки за опазване, консервация и управление.

От 2007 г. Комитетът за световното наследство приема декларации за изключително световно значение при включването на всеки нов обект в Списъка на световното наследство. В ход е и процес на изготвяне на такива декларации за големия брой паметници, вписани преди възприемането на тази практика. Днес тези декларации са в центъра на работата на Комитета и синтезират основанията, поради които всеки вписан обект е признат като изключителна световна ценност, съответствието му с критериите и с изискванията за автентичност, цялост и добро управление.

Декларацията за изключително световно значение е решаваща за бъдещето на обекта. След като бъде

приета от Комитета за световното наследство, декларацията се превръща във водещ документ и за:

- мониторинга от страна на държавата – страна по Конвенцията, и управителя на обекта;
- периодичното докладване;
- докладването на предприети действия и докладването на състоянието на консервация;
- включването в Списъка на застрашеното световно наследство; и
- евентуалното заличаване на обекта от Списъка на световното наследство.

Тематиката и тематичните рамки са важни за доброто разбиране на понятието изключително световно значение. Повече информация за това се съдържа в *Доклада от срещата на експерти относно Глобалната стратегия за опазване на световното природно и културно наследство (Report of the World Heritage Global Strategy Natural and Cultural Heritage Expert Meeting)*, (UNESCO World Heritage Centre / Government of the Netherlands, 1998) и в документа *Списъкът на световното наследство: попълване на пропуските – план за действие за бъдещето (The World Heritage List: Filling the Gaps – An Action Plan for the Future)* (ICOMOS, 2005a).

Както беше отбелязано по-горе, изключителното световно значение е особена категория културно и природно значение. Има други равнища на опазване на наследството, например местно или национално значение. В настоящия наръчник термините *ценност* и *значение* следва да се разбират в съответния контекст – те означават най-често изключителната световна ценност, но може да се отнасят и до други равнища на опазване на наследството, като например националното или местното наследство.

ОТЛИЧИТЕЛНИ БЕЛЕЗИ ИЛИ ХАРАКТЕРНИ ЧЕРТИ

Отличителните белези са онези аспекти на даден обект, които са свързани със или изразяват изключителната световна ценност. Отличителните белези могат да бъдат материални или нематериални. *Ръководните насоки* посочват набор от типове отличителни белези, които могат да бъдат носители на изключителна световна ценност, включително:

- форма и концепция;
- материали и същност;

1 Обща информация за световното наследство

- функция и употреба;
- традиции, технически средства и системи за управление;
- местоположение и обкръжение;
- език и други форми на нематериалното наследство; и
- смисъл и впечатление (параграф 82).

Този списък е индикативен. От съществено значение е заявените отличителни белези на обекта да произтичат от Декларацията за изключителна световна ценност и обосновката за съответствие на критериите.

Отличителните белези трябва да бъдат идентифицирани, тъй като са жизненоважни за анализа на автентичността и целостта и са основният фокус на мерките за опазване, консервация и управление.

Относно природните обекти по-скоро се говори за „характерни черти“, въпреки че понякога терминът „отличителни белези“ също се използва. Примерните отличителни белези на обектите на природното наследство включват:

- визуално или естетично значение;
- мащаб на природните обекти или на естествените местообитания;
- непокътнатост на физическите или екологическите процеси;
- естествено и непокътнато състояние на природните системи;
- наличие на популации на редки видове; и
- рядкост.

БУФЕРНА ЗОНА

Буферните зони са зони с ясно определени граници извън обекта на световното наследство и граничещи с него, които допринасят за неговото опазване, консервация, управление, цялост, автентичност и за устойчивото съхранение на неговата изключителна световна ценност.

Въпреки че буферните зони не се считат за част от обекта, техните граници и възприетите спрямо тях подходи на управление следва да бъдат оценени, одобрени и официално описани в момента на внасянето на предложението от държавата – страна по Конвенцията.

Там, където са определени буферни зони, те следва да се считат за неразделен компонент от ангажимента на държавата – страна по Конвенцията, за опазването, консервацията и управлението на обекта на световното наследство. Функциите на буферната зона следва да отразяват различните форми и нива на опазване, консервация и управление, необходими за опазването на отличителните белези, които са носители на изключителната световна ценност на обекта.

Примери за буферни зони са представени на стр. 82–85, където се разглеждат изискванията за определяне на такива зони. Полезен за справка относно буферните зони е документът *Световно наследство и буферни зони, международна експертна среща относно световното наследство и буферните зони, Давос, Швейцария, 11 – 14 март 2008 г. (World Heritage and Buffer Zones, International Expert Meeting on World Heritage and Buffer Zones, Davos, Switzerland, 11–14 March 2008)* (Martin and Piatti, 2009).

СРАВНИТЕЛЕН АНАЛИЗ

Сравнителният анализ обяснява значението на предложението за включване обект както в национален, така и в международен контекст. За тази цел обектът следва да бъде сравнен с подобни обекти, независимо дали са включени в Списъка на световното наследство, или не. Сравнението следва да извежда сходните белези на предложението за включване обект с други обекти и причините, поради които предложението обект се отличава от останалите.

Сравнителният анализ е разгледан по-подробно на стр. 67–73.

ОБЕКТ

Обектът е земният или морски участък, който притежава изключителна световна ценност.

В миналото за обозначаването на обекта е използван терминът „централна зона“. Той обаче е остарял и не следва да се използва. Винаги следва да се използва терминът „обект“.

ОБКРЪЖЕНИЕ

Доколкото обкръжението е част от изключителната световна ценност на обекта или неразделно от нея, то следва да бъде включено във вписания обект или, в някои случаи, например когато става дума за панорамен изглед, в буферната зона. Когато обкръжението може да спомогне за оценяването на изключителната световна ценност, но не допринася за тази ценност, е желателно то да бъде включено в буферната зона или защитено по друг начин. ➤

В Декларацията на ИКОМОС от Ксиан относно консервацията на обкръжението на културно-историческите структури, забележителни места и зони (Xi'an Declaration on the Conservation of the Setting of Heritage Structures, Sites and Areas (2005b)) е записано:

Обкръжението на културно-историческите структури, забележителни места и зони се определя като непосредствената и разширена среда, която допринася за тяхното значение и отличителен характер.

Отвъд физическите и визуални аспекти, обкръжението включва взаимодействието с природната среда, минали или настоящи социални или духовни практики, обичаи, традиционни знания, начин на използване или дейности и други форми на аспекти на нематериалното културно наследство, които са създали и оформят пространството, както и настоящия и динамичен културен, социален и икономически контекст.

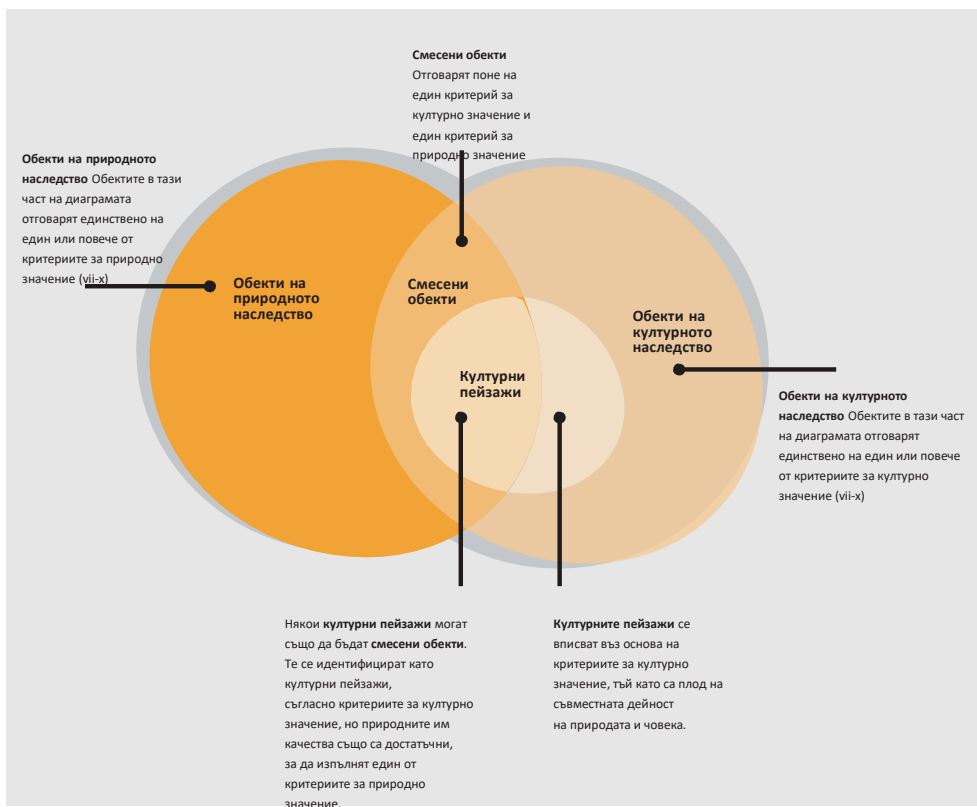
Понятието за обкръжение и свързаните с него изисквания са разгледани по-подробно на стр. 85 – 86.

Връзка между природни, културни и смесени обекти и особеният случай на културните пейзажи

Важно е да се прави разграничение между смесени обекти и културни пейзажи. Смесените обекти са вписани на основание най-малко един от критериите от (i) до (vi) и най-малко един от критериите от (vii) до (x), тъй като отговарят и на двата критерия независимо един от друг. Изключителното световно значение на културните пейзажи идва не от техните културни или природни качества, оценявани поотделно, но от взаимовръзката между култура и природа. Културните пейзажи се вписват въз основа на критериите за културно значение. Тези обекти често има природни качества, но обикновено те не са достатъчни, за да оправдаят включването им въз основа на критериите за природно значение. Ако са достатъчни, обектът се вписва като смесен обект и културен пейзаж. Тези отношения са теоретично обяснени в диаграмата по-долу.

При някои смесени обекти природното и културното значение са неразделни и взаимно зависими. В други случаи елементите на изключително значение могат да не зависят един от друг, а просто да споделят едно и също географско местоположение.

1 Обща информация за световното наследство

Критерии за включване в списъка на Световното наследство

В *Ръководните насоки* (параграф 77) са посочени десет критерия за включване в Списъка на световното наследство. Критериите от (i) до (vi) се отнасят към обектите на културното наследство и следователно се оценяват от ИКОМОС, а останалите критерии, от (vii) до (x), се отнасят към обектите на природното наследство и се оценяват от IUCN. Докато много обекти отговарят на критерии единствено за културно или единствено за природно наследство, смесените обекти отговарят на критерии както за природно, така и за културно наследство. Предложенията за включване на смесени обекти се оценяват и от IUCN, и от ИКОМОС.

По-долу са дадени примери за обекти, които отговарят на критериите (текстът и илюстрациите са взети от уебсайта на Центъра за световно наследство на ЮНЕСКО).

Критерий (i): да бъдат шедьовър на човешкия творчески гений

С други думи, този критерий се отнася за изключителен образец (може би връх или знаков пример) на стил, който се е развил в рамките на дадена култура, и който:

- притежава висока интелектуална или символична стойност; и
- свидетелства за високо ниво на художествени, технически или технологични умения.

Уникалността не е сама по себе си достатъчно основание за включване. Обектът трябва да бъде разгледан в широк културно-исторически контекст и ценността му да бъде оценена във връзка с този контекст.

Списъкът на световното наследство е списък на обекти, не на личности. Следователно изискването в критерий (i) е обектът да представлява шедьовър на човешкия творчески гений. Списъкът на световното наследство не включва гениални творци, но може да включва техните шедьоври. По същия начин той не включва всички творби на даден автор, но може да включва шедьовър с изключителна световна ценност или серия от шедьоври, която притежава изключителна световна ценност като цяло.

НАШИЯТ

СЪВЕТ

Изберете само подходящи критерии, които доказват изключителна световна ценност.

Имената на архитектите или авторите на даден шедевър невинаги са известни. Някои праисторически съоръжения са се превърнали в знаков пример за творческите и технически умения на праисторическите хора, в други случаи резултатът от колективната работа на дадена общност може да бъде счетен за шедевър – дори замисълът на създателите да е бил чисто практичен. За някои индустриални съоръжения също се счита, че са надминали функционалното и практичното, за да олицетворят изобретателността на човешкия гений.

ПРИМЕР

Операта в Сидни, Австралия

Открита през 1973 г., Операта в Сидни е едно от големите архитектурни творения на 20-ти век, където се срещат различни иновативни течения, както

архитектурни, така и конструктивни. ➤

От върха на своя полуостров това скулптурно градско съоръжение се вписва в забележителния пейзаж на залива на Сидни и от създаването си упражнява трайно влияние върху развитието на архитектурата. Операта в Сидни се състои от с три групи проникващи една в друга заводени „черупки“, покриващи две основни концертни зали и ресторант.

Тези конструкции с форма на черупка са разположени върху широка платформа и заобиколени с тераси с функцията на алеи за разходка. През 1957 г., когато проектът на Операта в Сидни е възложен от международно жури на датския архитект Йорн Утсон, той бележи радикално нов подход към строителството.

© Emmanuel Pivard

Критерий (ii): да свидетелстват за оказано значимо влияние през определен период или в определен културен ареал върху развитието на архитектурата, технологиите, монументалното изкуство, градоустройството и планирането или създаването на панорамен културен или природен пейзаж

ключовата фраза във формулировката на този критерий е „влияние“. ИКОМОС оценява дали физическите признаци на обекта, от гледна точка на архитектурата, технологиите, монументалното изкуство, градоустройството и ландшафтното проектиране могат да се считат за резултат от обмен на идеи – и това може да се тълкува по няколко различни начина:

- обектът може да олицетворява идея или концепция, внесена от друг регион или област и която в последствие е оказала влияние върху творческия подход в региона на произход, приемния регион или на друго място;
- самият обект може да е насърчил оказването на влияние, вдъхновявайки идеи, оказали влияние върху други региони; и
- трето, обектът може да свидетелства за двустранен обмен на идеи, в резултат на който да представлява един вид културен синтез или местна адаптация, който/която може да се счита за емблематичен/а.

Във всички случаи обменът на влияния и идеи трябва да е предизвикал реакция, която може да бъде окачествена като изключителна от гледна точка на нейното непосредствено или по-късно влияние върху хората и обществото.

В случая на много обекти влиянието или обменът са свързани с материалното разпространение на идеи, изиграли важна роля в историята на изкуството, архитектурата или градоустройството или в историята на технологиите, във вида, в който са изразени от обекта.

Тъй като обменът в рамките на и между човешките общества и култури е обичайно явление, този критерий изисква обменът, влиянията и ценностите да бъдат значими и важни от гледна точка на въздействието върху приемащата култура. Трансферът на второстепенен културен аспект или на ценност, която е оказала слабо въздействие, не е достатъчен.

1 Обща информация за световното наследство

В допълнение, обменените ценности или влияния трябва да намират очевидно отражение в предложението за включване обект и да са част от неговите отличителни белези. Обменът на човешки ценности или влияния, който не намира проявление в обекта, не е добро основание за включване.

Използването на този критерий за добре запазени образци на конкретен тип обект обикновено не е уместно, тяхната ценност се обосновава по-добре по други критерии.

ПРИМЕР

Самарканд – кръстопът на култури,
Узбекистан

Историческият град Самарканд е кръстопът и средище на обмен между културите по света. Основан през 7-ми век пр. Хр. под името Афрасиаб, Самарканд се развива най-динамично в периода на тимуридите от 14-ти до 15-ти век. Някои ансамбли в Самарканд като джамията Биби Ханъм и площад Регистан са изиграли историческа роля за развитието на ислямската архитектура в целия регион, от Средиземноморието до индийския субконтинент. Вписан е и по

© M & G Therin-Weise

критерии (i) и (iv).

Критерий (iii): да бъдат уникално или най-малкото изключително свидетелство за жива или отмирала културна традиция или цивилизация

В контраст с критерий (ii), този критерий разглежда процеси – културни традиции, които, обикновено за дълъг период от време, са определяли начина на живот или цивилизацията в съответния геокултурен регион. Тези традиции може да са още запазени и живи или да угасват, и в този случай свидетелството за тяхното съществуване е техният паметник. Тези традиции може да представляват строителни похвати, традиционни разпределения или модели на селищни планове. Традициите могат да бъдат също така нематериални, но да имат материални резултати – например скални изображения, отразяващи идеи или аспекти от културни традиции.

ключовите думи са „изключително свидетелство“. Свидетелството е доказателството за съществуването на културна традиция или цивилизация и трябва да се съдържа ясно в предложението за включване обект.

Културната традиция или цивилизацията трябва да се разглежда в контекста на изключителното световно значение. Тя трябва да изразява „въпроси от универсално естество, общи за или разглеждани от всички човешки култури“ (Среща на експерти по световното наследство, Амстердам, 1998 г.). Следователно културната традиция или цивилизацията не може просто да има връзка с въпроси, специфични само за определена култура.

От една цивилизация се очаква да е просъществувала през значително дълъг период, да има организиран характер или обединяващи черти и да включва относително голям брой хора. Относително краткотрайните общества, групите без организиран характер или обединяващи черти, както и много малките групи невинаги могат да бъдат разглеждани като цивилизации.

ПРИМЕР

**Исторически център на Макао,
Китай**

Макао е уникално свидетелство за първата и най-продължителна среща между Запада и Китай. От 16-ти до 20-ти век той е притегателен център за търговци и мисионери и център на придобиване на знания. Въздействието на тази среща може да бъде проследено в сърцето на различни култури в историческото сърце на Макао. Обектът е вписан и по критерии (ii), (iv) и (vi).

© Serge Dos Santos

Критерий (iv): да представляват изтъкнат образец на определен вид строителство, архитектурен или технологичен ансамбъл или на културен пейзаж, илюстриращ значим(и) период(и) от историята на човечеството

Този критерий разглежда изключителното естество на предложения за включване обект от гледна точка на типологията, като илюстрация на един или повече значими исторически периоди.

Основното изискване на този критерий е нещо в обекта да свидетелства за неговата връзка с определящ(и) момент(и) в човешката история. Обектът може да се плод на този момент или да отразява неговото въздействие. Съответният исторически момент трябва да бъде считан за изключителен по своето значение, както и неговото влияние. Може да става дума за периоди в политическата, икономическата, научната история или историята на изкуството, които са предизвикали мащабни последици.

Обектът трябва да илюстрира значим период в човешката история по изключителен начин. Разглежданият период трябва да се оцени в регионален и глобален контекст и значението му в този контекст трябва да бъде доказано. Не е достатъчно това да бъде важен период в историята на отделна държава, освен ако не е имал значително въздействие в регионален или глобален мащаб. Периодът има и времево измерение. То трябва да се определи от гледна точка на историята на културата и моделите на приемственост и промяна в тази история. Изкуствено обособените периоди (напр. 18-ти век) сами по себе си не представляват задоволително определение. За да има смисъл, периодът следва да бъде определен и признат като значим в определен културен контекст.

Следователно този критерий трябва да се използва във връзка със значими „прототипи“ или много представителни образци на определен тип обекти.

Той няма за цел да насърчава или да позволява включването на образец за всеки тип сграда, ансамбъл или пейзаж в света – дори да става дума за изключителен образец.

ИКОМОС е провел серия изследвания на типове обекти като железни пътища, канали, скално изкуство и мостове, за да бъде възможно обективното оценяване на някои типове обекти, предложени за включване (вж. <http://www.icomos.org/studies/>). Има и редица полезни тематични и регионални библиографии, съставени от Центъра за документация на ИКОМОС и достъпни онлайн (http://www.international.icomos.org/centre_documentation/bib/index.html).

1 Обща информация за световното наследство

ПРИМЕР

Канал „Ридо“ (Rideau Canal), Канада

Каналът „Ридо“ е мащабен, добре съхранен и значителен образец на канал, използван за военни цели във връзка с важен етап в историята на човечеството – борбата за контрола върху северната част на американския континент.

Предложеният за включване обект включва всички основни елементи от оригиналното съоръжение, заедно с по-късните промени и преустройства на водните трасета, бентове, мостове, укрепления, шлюзове и свързаните с тях археологически ресурси.

Оригиналният план на канала и формата на протоците са непроменени. Каналът „Ридо“ изпълнява своята оригинална динамична функция на действащ плавателен път без прекъсване от момента на своето изграждане. Повечето от шлюзовете и затворите още се задействат с ръчна лебедка.

Обектът е вписан и по критерий (i).

Критерий (v): да бъдат значим образец на традиционни човешки селища, на традиционно използване на земята или на морската шир, образец, представителен за дадена култура (или култури) или за взаимодействието на човека с околната среда, особено когато тази околна среда е станала уязвима под въздействието на необратими промени

Традиционните селища могат да бъдат градски или селски. Използването на земята също не означава само земеделска дейност. Ключовият аспект на този критерий е обектът на представлява конкретна култура или култури и то по начин, който да е изключителен. Понякога се мисли че критерият поставя ударение върху въздействието на необратимите промени – т.е. че обекти, уязвими от въздействието на необратими промени, следователно придобиват изключителна ценност. Това не е така. Въпреки това уязвимостта може да означава, че нещо, което по-рано се е срещало в изобилие, вече е рядкост и може би е оцелял един-единствен пример за съответния тип селище или начин на използване на земята.

ключовата фраза е „използване на земята“. За да бъде въпросното селище или използване на земята сметено за традиционно, то трябва да се свързва с разумно дълъг период.

Селището или начинът на използване на земята трябва също така да е изключителен образец, представителен за дадена култура или за взаимодействието на човека с околната среда. Това означава, че селището или начинът на използване на земята трябва да бъде значим(о) за тази култура или взаимодействието на човека с околната среда да има световна значимост.

ИКОМОС е провел серия глобални тематични изследвания например в областта на пейзажите, свързани с лозарството, както и регионални тематични изследвания, за да предостави обективна помощ за оценяването на някои типове селища или пейзажи (вж. <http://www.icomos.org/studies/>).

ПРИМЕР

Пейзаж с плантации от агаве и старинни индустриални съоръжения в района на Текила, Мексико

Този обект е площ 34 658 ha, разположен между полите на вулкана Текила и долината на Рио Гранде, е част от обширен пейзаж с плантации на синьо агаве, оформени при отглеждането на това растение, което служи за производството на текила от 16-ти век и за производството на алкохолни напитки и на тъкани от поне 2000 години. В района се виждат действащи дестилерии, които отразяват ръста в световната консумация

© UNESCO/Khaled Hamada

на текила през 19-ти и 20-ти век. Днес отглеждането на агаве се счита за част от националната идентичност. Районът обхваща жизнения и обработван пейзаж на плантациите от синьо агаве и градчетата Текила, Аренал и Амаститан, където функционират големи дестилерии за ферментация и дестилация на подобната на ананас сърцевина. Обектът е и свидетелство за културите на Теучитлан, ваяли образа на района от между 200 и 900 г. сл. Хр., по-специално със създаването на земеделски тераси, жилища, храмове, церемониални хълмове и терени за игра на топка.

© Досие с предложение за

Цялостният пейзаж от насаждения, дестилерии, хасиенди и градове е значим образец на традиционни селища и традиционно използване на земята, представителни за специфична култура, която се е развила в района на Текила.

Обектът е вписан и по критерии (ii), (iv) и (vi).

Критерий (vi): да бъдат пряко или материално свързани със събития или живи народни обичаи, с идеи, вярвания, с художествени или с литературни творби с неизмерима и универсална стойност (Комитетът смята, че е препоръчително този критерий да бъде изтъкван заедно с други критерии, а не самостоятелно).

Повечето от останалите критерии по един или друг начин имат отношение към нематериални връзки – исторически събития, политически лидери, войни и конфликти или градоустройствени идеи или нововъведения в строителството, но засягат материалното отражение на тези асоциации. За разлика от тях, този критерий се отнася за връзки, които може да нямат материално отражение в самия обект, но въпреки това могат да бъдат ясно и пряко демонстрирани. Например планина или пейзаж могат да бъдат свещени или свързани с духовното развитие; даден обект може да е вдъхновявал художници, артисти или музиканти или да бъде свързан със събитие, което само по себе си да е изключително значимо.

Исходната точка за доказване на съответствие с този критерий трябва да бъде събитията, традициите, идеите, вярванията или художествените или литературни творби да бъдат имат изключителна универсална стойност. След това трябва да се покаже начинът, по който тези събития, традиции, идеи, вярвания или художествени или литературни творби са пряко или материално свързани с обекта.

Като се има предвид, че предмет на Конвенцията за опазване на световното културно и природно наследство са обектите, този критерий може да се прилага единствено ако физическите характеристики на обекта са с изключителна световна ценност, за предпочитане той отговаря на поне още един от критериите и опазването му може да бъде основано на признати отличителни белези, които изразяват изключителната световна ценност.

Списъкът на световното наследство не включва събития, традиции, идеи, вярвания и художествени или литературни творби като такива, но може да включва обекти, пряко и материално свързани с тях. Например, когато религия или движение с изключителна универсална стойност са пряко отразени в даден обект, това може да бъде добро основание за включване. Въпреки това, Списъкът не може да включва всеки храм, светилище или църква на големите световни религии. Обектът трябва да бъде изключителен пример за съществуването на пряка или материална връзка.

Освен това се отдава по-голяма тежест на връзки с мястото на възникване или центъра на дадена религия, отколкото на местата, използвани за разпространението ѝ в определен контекст.

1 Обща информация за световното наследство

Трябва да се отбележи, че въпреки няколко изключения, *Ръководните насоки* ясно посочват, че този критерий следва да се изтъква заедно с други критерии, а не самостоятелно.

ПРИМЕР

Дъга на Струве, Беларус, Естония, Финландия, Латвия, Литва, Република Молдова, Норвегия, Руска федерация, Швеция и Украйна

Измерването на дъгата и резултатите от него са пряко свързани с научните изследвания относно формата и размерите на света. Тя е свързана с теорията на Исаак Нютон, че Земята няма идеална сферична форма.

Обектът е вписан и по критерии (ii) и (iii).

© ЮНЕСКО / Vesna Vujčić-Lugassy

Критерий(vii): да представляват забележително природно явление, или област с естествена природна красота и да са носители на естетична наслада в най-висока степен

Този критерий включва две отделни идеи. Първата, „забележително природно явление“, често може да бъде обективно измерено и оценено (напр. най-дълбока падина, най-висока планина, най-голяма система от пещери, най-висок водопад и др.).

Второто понятие, а именно „изключителна природна красота и (...) естетична наслада“, е по-трудно за оценяване. Този критерий е приложим за природни обекти, за които се счита, че имат изключителна природна красота или носят изключителна естетична наслада. Съществуват различни интелектуални подходи към понятията за красота и естетика на природните обекти. Няма препоръка относно възприемането на един конкретен подход, но е изключително важно да се възприемат един или повече признати такива. Тези качества не могат да бъдат заявени без за това да бъдат посочени солидни аргументи. Прилагането на този критерий не следва да се смесва с признаването на естетичната стойност на културните обекти и културните пейзажи, която обичайно се изразява посредством критериите за културна ценност.

В допълнение, естеството на този критерий е такова, че типовете обекти, предложени за включване, са представени от сходни забележителности по-скоро на световно, отколкото на регионално равнище, и следователно прилаганите стандарти за обосновка също трябва да са световно валидни. Този факт разграничава прилагането на естетичния елемент от посочения критерий от факторите, които се вземат предвид във връзка с културните пейзажи. Оценяването по отношение на този аспект се основава на сравнение с вече вписани обекти, включени в Списъка на световното наследство по този критерий, и, доколкото е възможно, включва сравнение между измерими показатели за живописна стойност. Сравнението с вече вписани по този критерий обекти, както и съществуващата практика на Комитета за световното наследство и IUCN при прилагането му също са важни елементи при разглеждането на неговата уместност.

IUCN възнамерява да разработи по-подробни тематични насоки относно прилагането на този критерий, които да представи на Комитета за световното наследство през 2012 г. IUCN отбелязва и че прилагането на критерий (vii) обикновено се разглежда в съчетание с най-малко още един критерий за природна ценност.

ПРИМЕР

Биосферен резерват на пеперудата монарх
 , Мексико

Биосферният резерват е разположен на площ от 56 259 ha в труднодостъпните гористи планини на около 100 km северозападно от град Мексико. Всяка есен милиони, може би дори милиард пеперуди от обширни територии на Северна Америка се завръщат там и се скупчват в малки участъци от горския резерват, като придават оранжева окраска на дърветата и буквално огъват клоните им под общата си тежест. Напролет тези пеперуди предприемат осеммесечна миграция до източна Канада и обратно, по време на която се раждат и умират четири поколения. Как пеперудите намират пътя обратно до

зимното си местообитание, остава загадка.

© Досие с предложение за

Критерий (viii): да бъдат изключително представителен пример за големите периоди в историята на Земята, в това число и доказателства за наличие на живот, свидетелства за протичащите геоложки процеси по време на изменението на земните форми, както и геоморфни или физиографски елементи от особено голямо значение

Рамката за оценяване по този критерий е глобална и отразява както глобалното разпределение на геоморфни елементи и световната перспектива, необходима, за да се обхванат 4,6 милиарда години история на Земята, така и изменението в географията на планетата. Той се отнася по-скоро за обекти, които са довели до радикална промяна в разбирането ни за историята на Земята и геоложките процеси, отколкото за силно специфични елементи с ограничен обхват. Предвид специализираното естество на някои предложения за включване на геоложки обекти, IUCN се обръща за консултация към експерти геолози. Този критерий включва четири отделни, макар и тясно свързани природни елемента от сферата на геологията и геоморфологията, както следва.

- **История на Земята:** Тази подгрупа от геоложки елементи включва явления, които свидетелстват за важни събития в развитието на планетата в миналото, като динамиката на земната кора, появата и развитието на планините, движението на тектонските плочи и континентите, образуването на рифтовите долини, сблъсъка с метеорити и промените в климата в геоложкото минало. Обектите, подлежащи на включване в Списъка на световното наследство по този критерий, са свързани на първо място с големи открития, които са допринесли за цялостните ни познания за геоложките процеси и форми на базата на стратиграфското наслагване или съчетанието на скали, а не на групи от вкаменелости.
- **Доказателства за наличие на живот:** Тази подгрупа включва палеонтологични обекти (с находки на вкаменелости). За оценяването на такива предложения за включване IUCN прилага контролен списък (вж. карето на стр. 42).
- **Протичащи геоложки процеси по време на изменението на земните форми от особено голямо значение:** Геоморфоложките обекти съхраняват информация за протичащите геоложки процеси и тяхното отношение към земните форми и пейзажа (или физиографията). Тази подгрупа от елементи по критерий (viii) представлява активни геоморфологични процеси като тези, свързани с ледници, планини, пустини, активни вулкани, реки и делти, острови и брегове.
- **Геоморфни или физиографски елементи от особено голямо значение:** Тази подгрупа включва земни форми, които са *продукт* на активни процеси, и е тясно свързана с разглеждането на изброените по-горе процеси. Групата включва и елементи, които са резултат на по-ранни или продължителни периоди на активност, например реликтни форми от дейността на ледници, системи от угаснали вулкани и карстови образувания. В някои случаи те могат да се разглеждат във връзка с прилагането на критерий (vii), с оглед на естетическата наслада, предизвикана от някои впечатляващи земни форми.

1 Обща информация за световното наследство

Контролен списък на IUCN за оценяване на палеонтоложки обекти

1. Представени ли са на обекта вкаменелости, които да обхващат значителен по своята продължителност период от геоложко време, т.е. колко е широк геоложкия времеви прозорец?
2. Представени ли са на обекта образци на ограничен брой видове или цели биотични групи, т.е. колко богата е видовото разнообразие?
3. Колко уникален е обектът по отношение на представените вкаменелости от съответния геоложки период, т.е. представлява ли той „типичен обект“ за изучаване, или съществуват алтернативни подобни области?
4. Съществуват ли на други места сходни обекти, които допринасят за оформянето на „цялостната картина“ по отношение на този отрязък от времето/пространството, т.е. предложението за включване засяга ли единичен обект, или следва да се обмисли предложение за включване на сериен обект?
5. Представява ли обектът единственото първостепенно по важност място, където е постигнат (или се постига) съществен научен напредък, допринасящ за развитието на познанията за живота на Земята?
6. Какви са прогнозите за бъдещи открития на обекта?
7. Доколко обектът привлича интерес в международен мащаб?
8. Съвързан ли е обектът с друг вид характеристики с природно значение (напр. пейзаж, земни форми, растителност), т.е. има ли в района действащи геоложки или биологични процеси, свързани с фосилните ресурси?
9. Какво е състоянието на консервация на находките на обекта?
10. Предоставят ли намерените вкаменелости информация относно състоянието на съхранение на съвременните таксони и/или съобщества, т.е. колко е важен обектът от гледна точка на документирането на последиците на постепенна настъпилите във времето изменения за днешните биоти?

Източник: Wells (1996).

IUCN проведе глобално тематично проучване относно геоложкото наследство (Dingwall et al., 2005). Проучването предоставя допълнителни насоки по този критерий и позволява по-нататъшното разглеждане на обхвата на Списъка на световното наследство във връзка с тринадесет отделни тематични групи от геоложки обекти.

ПРИМЕР

Вади Ал-Хитан (Wadi Al-Hitan, Долината на китовете), Египет

Вади Ал-Хитан, Долината на китовете, в западната египетска пустиня, съдържа безценни останки от най-ранния и вече изчезнал подразред на китоподобните, Archaeoceti. Тези вкаменелости представляват един от основните епизоди на еволюцията: появата на китовете като морски бозайници от животни, обитаващи сушата. Това е най-значимият обект в света за доказването на този етап от еволюцията. Той е

впечатляващо свидетелство за формата и живота на тези китове в преходния период на тяхното съществуване. Броят, концентрацията и качеството на откритите вкаменелости са единствени по рода си, както и достъпността и разположението им в привлекателен и защитен пейзаж. Вкаменелостите от Ал-Хитан датират от последните етапи, преди Archaeoceti да изгубят задните си крайници. Други вкаменелости на обекта дават възможност да се възстановят природните и екологични условия, характерни за този период.

Критерий (ix): да бъдат изключително представителен пример за екологичните и биологичните процеси по време на еволюцията и развитието на екосистемите и на колонии от земята, водната, крайбрежната и морската флора и фауна

Оценяването по този критерий зависи от научните познания и разбирането на екосистемите на Земята и екологичните и биологични процеси, свързани с тяхната динамика. За обективното оценяване по този критерий от IUCN и неговите партньори

са проведени серия глобални тематични проучвания, например относно горите, блатистите, морските и крайбрежните райони, планините, малките островни екосистеми и бореалните гори. Те са водещи за оценяването по този критерий. Достъпни са на адрес http://www.iucn.org/about/work/programmes/wcpa_worldheritage/

ПРИМЕР

Тропически гори в Ацинанана (Atsinanana),
Мадагаскар

Тропическите гори в Ацинанана обхващат шест национални парка, разположени в източната част на острова. Тези реликтни гори са жизненоважни за поддържането на екологичните процеси, необходими за оцеляването на уникалното биоразнообразие на Мадагаскар, което отразява геоложкото минало на острова. След пълното му отделяне от всички други земни маси преди повече от 60 милиона години, флората и фауната на Мадагаскар са се развивали като изолирана система. Тропическите гори са вписани както поради значението им за екологичните и биологичните процеси, така и поради биоразнообразието и застрашените видове, които приютяват. Много видове са редки и застрашени, по-специално приматите и лемуриите.

© The Wildlife Conservation Society /
Russell Thorston

Обектът е вписан и по критерий (x).

Критерий (x): да включват най-представителни и най-значими за съхранението in situ на биологичното разнообразие естествени местообитания, в това число и места, където обитават застрашени от изчезване видове на флората и фауната, които имат неизмерима универсална стойност от гледна точка на науката или следва да бъдат съхранени за в бъдеще

Съществуват няколко инструмента в помощ на оценяването по този критерий, включително Червения списък на IUCN, центровете на растително разнообразие, орнитологично важните места, горещите точки за опазване на международното биоразнообразие и 200-те глобални екорегииона за спасяване на живота на Земята на Световния фонд за дивата природа (WWF). В библиографията към настоящия наръчник е включен списък с публикации, редовно използвани за справка в това отношение.

Допълнителна информация относно прилагането на тези глобални системи за класификация може да се намери в справочния документ „Понятието за изключително световно значение“, представен на специалната среща на експерти по Конвенцията за опазване на световното културно и природно наследство от 2005 г. (*Background Paper for the Special Expert Meeting of the World Heritage Convention: The Concept of Outstanding Universal Value*) (Cameron, 2005).

1 Обща информация за световното наследство

ПРИМЕР

Архипелагът Сокотра, Йемен

Архипелагът Сокотра, в северозападната част на Индийския океан, близо до Аденския залив, е с дължина 250 km и обхваща четири големи и два по-малко скалисти острова, които се явяват като продължение на Африканския рог. Този обект има световно значение от гледна точка на биоразнообразието с богатата си и уникална флора и фауна: 37 процента от представените там 825 растителни вида, 90 процента от видовете влечуги и 95 процента от видовете земни охлюви не се срещат никъде другаде по света.

© Досие с предложение за

Обектът е местообитание и на значими в световен мащаб популации от земни и морски птици (192 вида птици, 44 от които се размножават на островите, а 85 редовно мигрират), включително няколко застрашени вида. Морският живот в Сокотра също е се отличава с голямо разнообразие, с 253 вида рифообразуващи корали, 730 вида крайбрежни риби и 300 вида раци, лангусти и скариди.

Серийни и трансгранични обекти

Обектите от Списъка на световното наследство обикновено заемат единични участъци, разположени в границите на една държава – страна по Конвенцията. Някои от тях заемат голяма площ, като например Ват Фу и околните старинни селища в културния пейзаж Чампасак в Лаоската народнодемократична република (39 000 ha). Други са със значително по-малки размери, например Мемориалът на мира в Хиросима (Купол на атомния взрив) в Япония (0,4 ha). Обектите могат да бъдат с природно, културно или смесено значение.

В допълнение съществуват няколко особени вида обекти:

- трансгранични обекти;
- серийни обекти; и
- серийни транснационални обекти (*Ръководни насоки*, параграфи 134 – 139).

Тези особени видове обекти са разгледани по-долу. Във всички случаи обосновката на избора на компоненти за включване в предложението за включване обект трябва да бъде ясно разбрана и обяснена (вж. стр. 76 – 79). Полезен за справка относно серийните обекти е документът „Предложения за включване в Списъка на световното наследство на серийни природни обекти – Актуална ситуация, предизвикателства и възможности“ (*Nominations and Management of Serial Natural World Heritage Properties – Present Situation, Challenges and Opportunities*) (Engels et al., 2009).

ТРАНСГРАНИЧЕН ОБЕКТ

Тези обекти представляват непрекъсната земна или водна ивица, която пресича границите на две или повече съседни държави – страни по Конвенцията.

Едно от предимствата на трансграничните обекти е възможността за включване в единен обект на цялата зона и всички отличителни белези – носители на изключително световно значение, независимо от съществуващите политически граници. Такива обекти могат да допринесат за отразяването и насърчаването на международното мирно сътрудничество за опазване на споделеното наследство на засегнатите държави.

Изготвянето на предложение за включване и текущото опазване и управление може да изискват допълнителни усилия поради необходимостта от координация и сътрудничество между институциите на различните държави с тяхната специфична организация. Може да съществуват разлики в механизмите за опазване и управление, прилагани в различните държави, както и разлики в наличните ресурси за управление, експониране и консервация на обектите. За разрешаването на подобни въпроси *Ръководните*

НАШИЯТ СЪВЕ

Ясно определете вида на предложението за включване обект.

насоки препоръчват създаването на съвместен управителен комитет или подобен орган, който да насочва управлението на обекта.

В допълнение състоянието на консервация на компонентите от двете страни на границата може да е различно, което да създава предизвикателство за бъдещото управление на целия обект.

ПРИМЕРИ

Парк „Мускау“ (Muskauer Park/Park Muzakowski), Германия и Полша

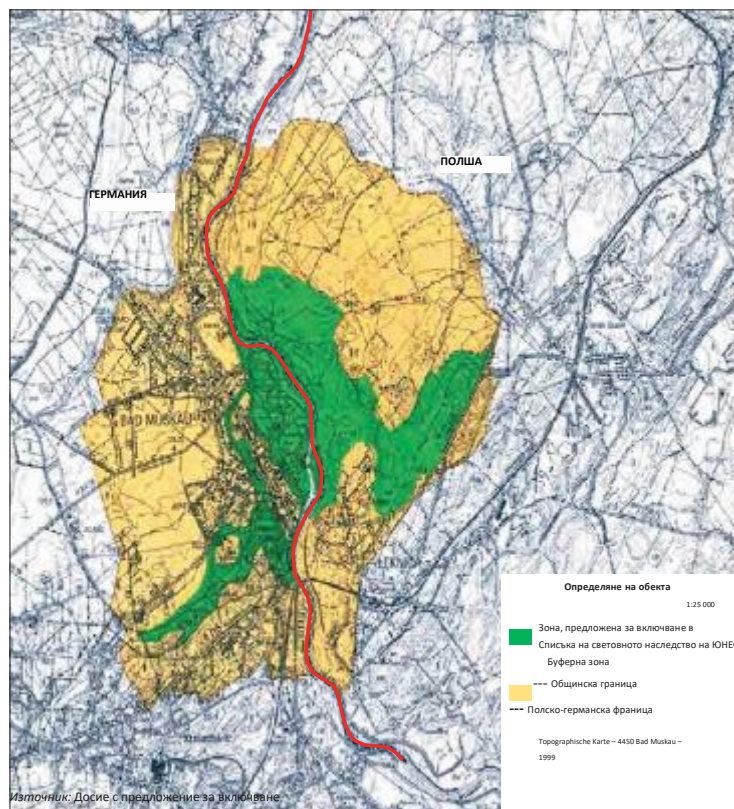
Пейзажен парк с площ от 559,9 ха от двете страни на река Нейсе и границата между Полша и Германия, създаден от

принц Херман фон Пуклер-Мускау между 1815 и 1844 г. Хармонично вписан в околния пейзаж от обработваеми земи, той е оформен съгласно новаторски за времето си подходи към ландшафтното проектиране. Оказал е влияние за развитието на ландшафтната архитектура в Европа и Америка. Замислен като „картина от растителност“, паркът не търси прилика с класически пейзажи, райски образ или някакво изгубено съвършенство; вместо това използва растения с местен произход за подчертаване на присъщите качества на съществуващия пейзаж.

Този интегриран пейзаж стига до самия град Мускау, като образува рамка от зелени площи около градските зони. По този начин градът се превръща в елемент от утопичен пейзаж. Обектът включва и реконструиран дворец, мостове и дендрарий.

© Jaroslaw Wnorowski

Източник: Досие с предложение за включване

1 Обща информация за световното наследство

Мози оа Туня (Mosi-oa-Tunya)/Водопад Виктория, Замбия и Зимбабве

Това е един от най-зрелищните водопади в света. Река Замбези, която на това място е широка над 2 km, се хвърля с грохот в серия базалтови проломи, обвивайки се в облак от мъгла, видим на повече от 20 km.

© UNESCO / Nana Thiam

СЕРИЕН ОБЕКТ

Серийните обекти представляват серия от отделни или разделени компоненти/зони, които не се вписват в едни и същи граници. Тези компоненти могат да са разположени близо един до друг или на далечно разстояние, но всички се намират в границите на една-единствена държава. Транснационалните серийни обекти са разгледани по-долу.

Серийните обекти включват два или повече компонента, между които има ясно определени връзки:

- Отделните компоненти следва да отразяват културни, социални или функционални връзки, просъществували във времето, които позволяват, съответно, взаимосвързаност от гледна точка на пейзажа, екологията, еволюцията или местообитанията.
- Всеки компонент следва да допринася за изключителното световно значение на обекта като цяло по съществен, научно обоснован, ясно определен и явен начин и може да включва, наред с другото, нематериални отличителни белези. Произтичащото изключително световно значение следва да може да бъде лесно разбрано и предадено.
- Систематично, и за да се избегне прекомерното фрагментиране на отделните компоненти, процесът на предложението за включване на обекта, включително изборът на компоненти, следва да бъде съобразен в пълна степен с възможността за управление на обекта в неговата цялост и с неговата вътрешна логика.

Серийният обект като цяло – и не задължително отделните части от него – трябва да притежава изключително световно значение. (*Ръководни насоки*, параграф 137)

В някои случаи отделните компоненти/зони могат да споделят една и съща буферна зона.

Серийните обекти са възможност за избягване на изкушението да се направи опит за създаване на общи граници, които да обхващат всички компоненти, но заедно с тях и големи територии, които не притежават отличителни белези с изключително световно значение.

Разглежданият подход може да усложни процеса на изготвяне на предложението, тъй като всяка от отделните зони, включени в серийния обект, трябва да бъде разгледана в досието с предложението. Освен това, опазването, консервацията и управлението може да се окажат по-комплексни, тъй като за отделните компоненти може да са приложими различни механизми, въпреки че се намират в границите на една и съща държава. Във връзка с разрешаването на подобни проблеми в *Ръководните насоки* е посочено, че координираното управление на отделните компоненти е от съществено значение.

В някои случаи създаването на сериен обект може да бъде неподходящ избор, който да ограничи в неразумна степен границите на отделните компоненти. Както вече беше отбелязано, определянето на подходящите граници и евентуалното прилагане на сериен подход следва да се основават на значението, автентичността и целостта на обекта.

ПРИМЕРИ

**Барокови църкви във Филипините,
Филипини**

Тези четири църкви (паметници), първата от които е построена от испанците в края на 16-ти век, се намират в Манила, Санта Мария, Паоай и Мигао. Уникалният им архитектурен стил е реинтерпретация на европейския барок от китайски и филипински майстори.

© OUR PLACE – The World Heritage Collection

Източник: ArtPostAsia Pte Ltd
© 2005, картата е
публикувана в: *Living
Landscapes and Cultural
Landmarks –
World Heritage Sites in the
Philippines.*

**Вкаменелости на австралийски бозайници,
Австралия**

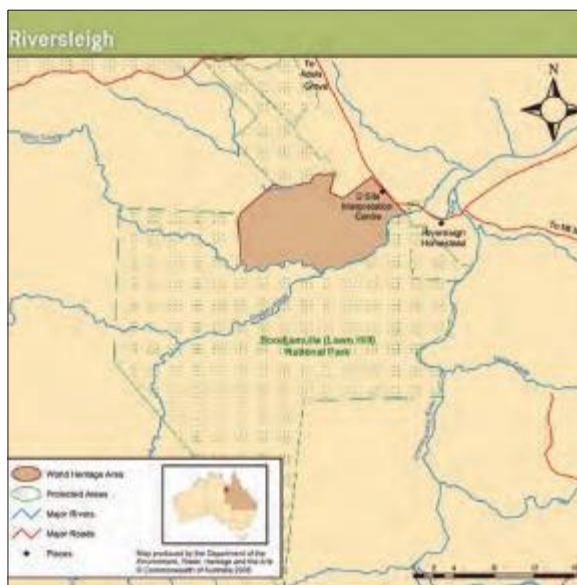
Ривърслей (Riversleigh) и Наракорт (Naracoorte), в съответно в северната и южната част на източна Австралия, са сред десетте най-големи обекта с находки на вкаменелости в света. Те са изключително представителни примери за големите периоди в историята на Земята, в това число доказателство за наличие на живот, по-специално за еволюцията на австралийските бозайници в средата и края на терциера (Ривърслей)

и за живота на земните гръбначни през последните 170 000 години (Наракорт), както и за протичащи геоложки процеси от особено голямо значение.

© UNESCO

1 Обща информация за световното наследство

Източник: Министерство на околната среда, водите, наследството и изкуствата. Правителство на Австралия.

ТРАНСГРАНИЧЕН СЕРИЕН ОБЕКТ

Трансграничният сериен обект е друга форма на сериен обект, но в този случай компонентите са разположени в повече от една държава.

Предимствата и проблемите на такъв обект са сходни с тези, посочени във връзка с трансграничните и серийните обекти.

ПРИМЕРИ

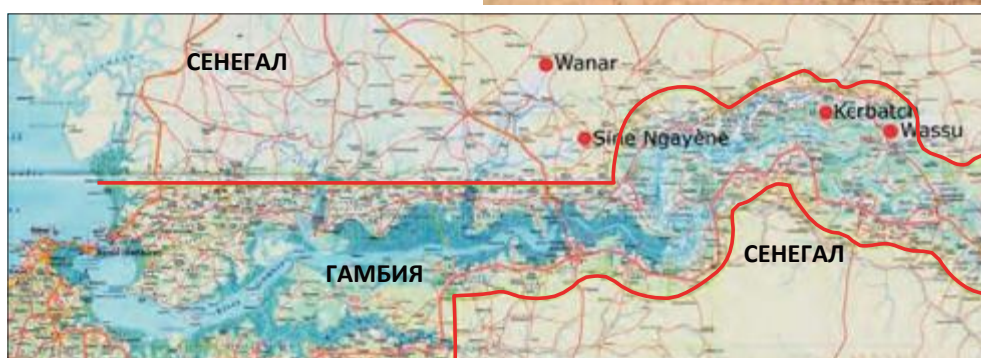
Каменни кръгове в Сенегамбия, Гамбия и Сенегал

Обектът се състои от четири големи групи каменни кръгове, които представляват изключителна концентрация от над 1000 паметника върху ивица с ширина 100 km и дължина около 350 km по протежението на река Гамбия. Четирите групи – Сине Нгайене, Ванар, Васу и Кербач, включват деветдесет

и три каменни кръга и множество могили, надгробни хълмове, някои от които са проучен и датирани между 3-ти век пр. Хр. и 16-ти век сл. Хр. въз основа на откритите артефакти. Каменните кръгове от латеритни стълбове и свързаните с тях надгробни могили представляват обширен свещен пейзаж, оформян в продължение на повече от 1500 години. Той отразява присъствието на процъфтяващо, високо организирано и трайно общество.

© OUR PLACE – The World Heritage Collection

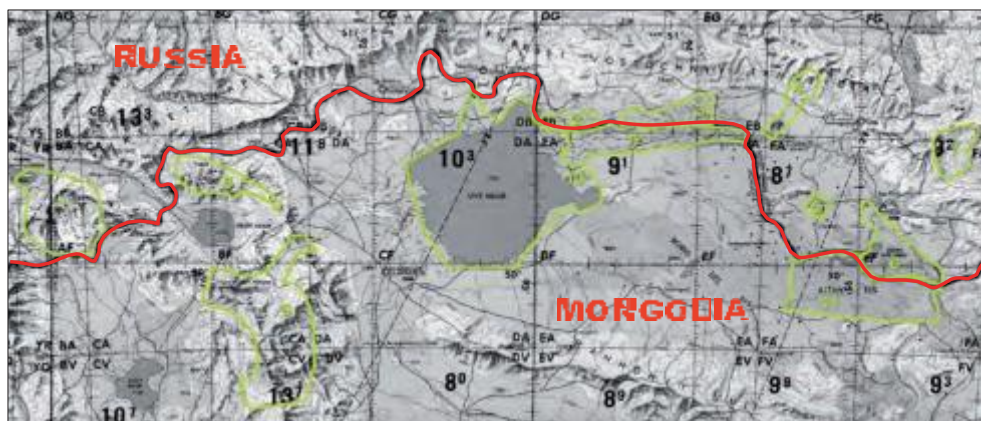
Източник: Досие с предложение за включване

Убснурска котловина, Монголия и Руска федерация

Убснурската котловина (1 068 853 ha) е най-северната затворена котловина в централна Азия. Носи името си от езерото Убс Нур, плитко и много солено, което има важна роля за прелетните птици, както водоплаващи, така и морски. Обектът включва дванадесет защитени зони, които представляват основните биомии в източна Евразия. Степната екосистема е местообитание на богато разнообразие от птици, а пустинята е дом на някои редки видове песчанка, тушканчик и пъстър пор. Планините са важно убежище за застрашения снежен леопард, планинския овен (архар) и сибирския козирог.

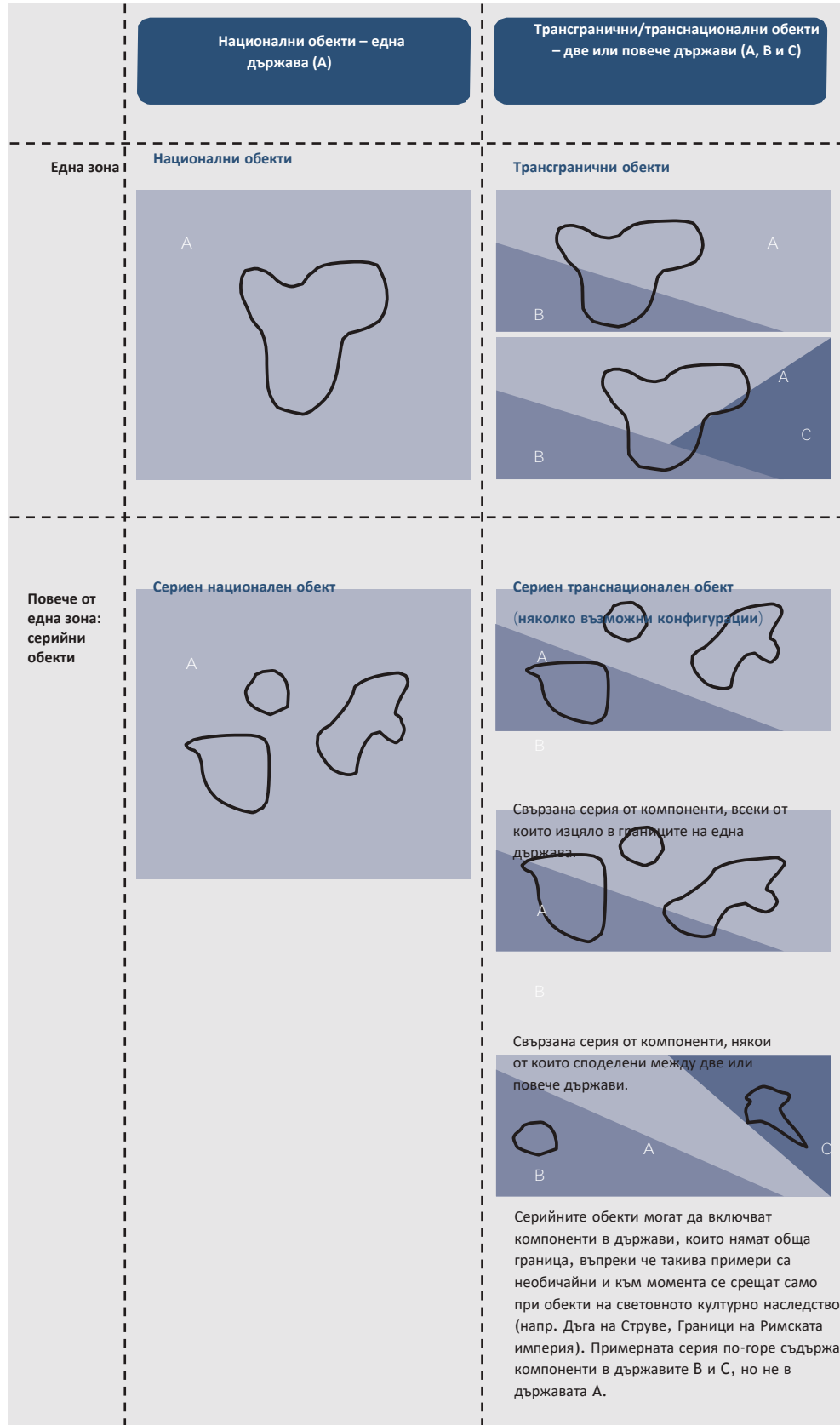
© M. Khulan

Източник: Досие с предложение за включване

1 Обща информация за световното наследство

Фигурата по-долу илюстрира теоретичните разлики между различните видове обекти.

2 Подготовка

Успешното предложение за включване в Списъка на световното наследство изисква внимателна подготовка. Част 2 съдържа съвети относно:

- съществуващата информация за обекта, която би била от помощ при изготвянето на предложението, както и необходимите допълнителни проучвания;
- съставянето и обезпечаването на работата на екипа по изготвяне на предложението; и
- последователността и ключовите етапи в изготвянето на предложението.

Както беше отбелязано във въведението към настоящия наръчник, има много различни начини за изготвяне на предложение за включване и не е уместно да се дават „рецепти“ или да се препоръчва възприемането на един метод на работа по-скоро от друг. Има много различни добри начини за изготвяне на предложения за включване. Въпреки това поместените тук съвети имат за цел да предоставят основни принципи и насоки в помощ на държавите – страни по Конвенцията, при утвърждаването на изборния от тях работен метод.

2.1 Съществуваща информация за обекта

Важно е да се вземе предвид вече съществуващата информация за обекта, за да се прецени коя част от нея би била от помощ при изготвянето на номинацията.

За почти всички обекти са необходими усилия за събиране на всички налични материали, които често са разпръснати на много различни места – в случая на обектите на културното наследство това включва устна традиция, публикувани резултати от археологически проучвания, история на консервацията, данни за туризма, разпоредби относно планирането и др. За повечето обекти предприемането на проучвания е наложително, или защото такива напълно липсват, или за да се допълнят или актуализират съществуващите.

Като предварителен етап преди изготвянето на предложението за включване е полезно да се синтезира съществуващата информация и да се прецени дали е необходима допълнителна работа в следните направления:

- *проучване* – подходящи ли са съществуващите относими проучвания за целите на предложението за включване, или са необходими нови, за да се определи значението на обекта и да се изясни глобалният и културният контекст на неговата история и отличителни белези?
- *описи* – какви описи, документиращи обекта, съществуват и необходима ли е допълнителна работа за попълването или актуализирането им?
- *документация* – във връзка с различните видове информация, която трябва да се представи във формуляра с предложението – каква част вече съществува и може да бъде използвана за изготвянето на предложението, и какво е необходимо в допълнение?
- *анализ на заинтересованите лица* – кой трябва да бъде включен в изготвянето на предложението за включване, включително кой живее близо до обекта или има пряко отношение към него? В каква социална, икономическа и политическа действителност се вписва обектът?

В някои случаи Комитетът за световното наследство е постановявал отлагане или е връщал предложения за включване за преразглеждане поради липсата на проучвания в тяхна подкрепа.

2.2 Създаване на екип

Екип на предложението за включване

Изготвянето на предложение за включване в Списъка на световното наследство обикновено изисква екипен подход поради комплексното естество на задачата, различните ключови заинтересовани лица и различните сфери, в които е необходим експертен опит.

НАШИЯТ СЪВЕТ

Съберете и прегледайте съществуващата налична информация и идентифицирайте евентуалните пропуски.

НАШИЯТ

СЪВЕТ

Включете в екипа заинтересовани лица и експерти.

Различни заинтересовани лица, свързани с предложения за включване обект, могат да предоставят ценна информация и съвети. Обикновено е добре като първа стъпка от създаването на екип да се състави списък на ключовите заинтересовани лица. В този списък може да фигурират или да бъдат представени собственикът/управителят на обекта, държавата – страна по Конвенцията, национални агенции за опазване на културното и природното наследство, местни органи, други държавни институции, местната общност, местното население, университети, изследователи и академични работници, местни предприемачи, туроператори, НПО и групи от ползватели (напр. рибари, ползватели на горите, ползватели с рекреативна цел, изследователи. Националните комитети на ИКОМОС също могат да бъдат полезен ресурс по отношение на предложенията за включване на обекти на културното наследство. Кръгът от участници следва да отразява видовете значение на предложения за включване обект и в идеалния случай да включва експерти с поглед върху обекта в международен контекст. Посочените заинтересовани лица и експерти следва да участват или да бъдат представени в екипа на предложението за включване, или най-малко да имат пряк достъп и възможност за участие в работата му. Съставът на екипа следва да бъде в известна степен гъвкав, за да отчита възможността от възникване на нови интереси.

Участието на местното население в процеса на изготвяне на предложението за включване е от съществено значение за поемането на споделената отговорност, заедно с държавата – страна по Конвенцията, за грижата за обекта и за да се гарантира доброто оползотворяване на местните знания, както и правилна оценка на ситуацията на място по отношение на въпроси като възприемането и използването на ресурсите.

Обикновено е от съществено значение да се определи един ръководител на проекта, който да поеме отговорността за целия процес на изготвяне на предложението за включване и предаването на окончателния документ.

Екипът може да играе важна роля в много отношения, включително за мобилизирането на подкрепа на местно, национално и международно равнище за изготвянето на предложението за включване и за дългосрочното опазване, консервация и управление на обекта.

В някои случаи е удачно да се обособи малък основен екип, който да работи по самото предложение за включване, и по-широка група в негова помощ. Екипите обикновено работят добре, ако са добре ръководени, с подходящ състав, съсредоточени върху своята задача и ако разполагат с ясен и реалистичен работен план, който да предвижда известен брой ключови етапи. Всеки член на екипа може да има специфична роля, която трябва да бъде ясна (напр. експерт в определена област, представител на общността, съставител на текста и др.).

От полза може да бъде създаването на специализирана техническа или научна група в рамките на екипа в подкрепа на изработването на декларацията за изключително световно значение. Пример за такава група е разгледан на стр. 69 – 70.

В случая на много обекти процесът на изготвяне на предложението за включване е първата възможност, която засегнатите лица получават за сътрудничество като група. Това важи в еднаква степен за обектите на природното и на културното наследство

– включително за националните паркове, градските зони, културните пейзажи, археологическото наследство и паметниците. Процесът на изготвяне на предложението изисква обектът да бъде разгледан от много различни гледни точки – наука, история, археология, пейзаж, консервация, управление, социални структури, туризъм, планиране, бизнес, развитие и нормативна уредба. Доброто интегриране на тези аспекти в предложението за включване и впоследствие в опазването, консервацията и управлението на обекта, това помага за изграждането на диалог между различните страни, които ги представляват.

Не съществува идеална екипна структура или метод за изготвянето на успешно предложение за включване. Въпреки това съществуват много добри примери, които могат да бъдат взети предвид.

Накратко, ключовите препоръки за структурирането на екипа са следните:

- съставете списък с ключови поддръжници или заинтересовани лица (напр. собственик/управител на обекта, държава – страна по Конвенцията, национални агенции за опазване на културното и природното наследство, местни органи, местни общности, местно население, туроператори, университети и експерти);

НАШИЯТ

СЪВЕТ

Добрият, целенасочен и добре обезпечен екип може да бъде от голяма полза за предложението.

- уверете се, че кръгът от познания и експертен опит на екипа отразява различните елементи, които придават на обекта неговото значение, че по възможност в екипа са включени експерти с поглед върху значението на обекта в международен контекст, както и че той разполага с полезни мрежи за по-широка консултация;
- проявете гъвкавост по отношение на състава на екипа, така че да бъде предвидена възможността за възникване на нови интереси; въпреки това е за предпочитане съставянето на документа с предложението да бъде поверено на едно и също лице от началото до края на процеса;
- обмислете създаването на малък основен екип, който да работи по самото предложение за включване, и по-широка група в негова помощ; и
- уверете се, че е ясно кой ръководи екипа, че в него са включени подходящите участници, че задачата му е ясна и че той разполага с ясен и реалистичен работен план, който предвижда ключови етапи.

Важно е да се подчертае необходимостта от *реалистичен* работен план – малко вероятно е набързо съставеното предложение за включване да бъде удовлетворително и е много вероятно при оценяването му да възникнат проблеми.

Контролен списък: Важни умения, които трябва да притежава екипът за изготвяне на предложението за включване

- *Разбиране на Конвенцията за опазване на световното културно и природно наследство и Ръководните насоки и способност за тълкуване на съдържащата се в тях информация.*
- *Способност за събиране и анализ на информацията относно други обекти от Списъка на световното наследство със сходно значение и за анализ и оценка на вече приети доклади и решения на Комитета за световното наследство и неговите Консултативни органи.*
- *Способност за:*
 - *Събиране и анализ на информацията относно предложения за включване обект и неговото значение, включително научни данни;*
 - *управление на потока от информация, постъпваща от учени, експерти и местни заинтересовани лица;*
 - *изследване, анализ и оценка на значението на други обекти със сходно значение в глобален мащаб;*
 - *разграничаване на съществените от несъществените фактори при определянето на най-важните елементи от значението на обекта;*
 - *документиране на направените изводи чрез конкретни и точни формулировки, придружени с ясна подкрепяща информация; и*
 - *поставяне под въпрос на интерпретациите и предполагаемото значение на обекта, с цел да се гарантира, че декларираното му значение е действително и добре обосновано.*
- *С оглед на работните езици на Конвенцията може да е необходимо участието на технически квалифициран преводач, който да гарантира качеството и точността на информацията и съответните обосновки.*
- *В основния екип следва да участват специалисти с умения в областта на планирането на управлението, реализацията и експонирането, така че предложението за включване да бъде обвързано с управлението на обекта и да отразява плана или системата на управление като част от предложението.*

Ресурси

Екипът и процесът по изготвяне на предложението за включване се нуждаят от подходящи ресурси и достатъчно финансиране. В ранните етапи на процеса следва да се направи оценка на необходимите ресурси и финансиране, да се идентифицират потенциалните източници и да се потвърди тяхната готовност да предоставят такава подкрепа.

Най-важните източници на финансиране обикновено са вътрешни за държавата – страна по Конвенцията, но въпреки това определени обекти и държави могат да кандидатстват за подкрепа от Фонда на световното наследство (вж. whc.unesco.org/en/funding or whc.unesco.org/fr/fonds). Има и все по-голям брой организации, активни на регионално равнище, които евентуално могат да предоставят помощ, като Фонда

на африканското световно наследство (www.awhf.net) и Фонда на тихоокеанското световно наследство (в процес на учредяване). Фондът на африканското световно наследство може да предостави финансова подкрепа за изготвяне на предложенията за включване, както и информация и техническа помощ. Може да търси подкрепа и от отделни заинтересовани страни и дори от спонсори.

В случая на някои предложения за включване НПО също могат да изиграят важна роля във връзка както с финансирането, така и с необходимите умения.

Друг важен въпрос, който трябва да бъде разгледан в процеса на работа по предложението, е този за текущото финансиране на устойчивото опазване, устойчивата консервация и устойчивото управление на обекта.

Евентуална роля на екипа след включването

Процесът не приключва с представянето на предложението и последващото включване на обекта в Списъка на световното наследство. Настоящият наръчник се фокусира върху предложенията за включване, но въпреки това е уместно да се разгледа евентуалната роля на събрания за изготвянето на предложението екип за консервацията, управлението и мониторинга на обекта в дългосрочен план. Той може, с известни промени, да играе важна и трайна роля във връзка с посочените аспекти след включването.

Дългосрочното опазване на обектите на световното наследство е успешно, ако те се ползват с широката и ефективна подкрепа на съответните обществени и държавни структури. Процесът на изготвяне на предложението за включване бележи също така момента за идентифициране или за създаване на механизми за подкрепа ако не съществуват. Дългосрочният екипен подход към опазването, консервацията и управлението на обекта може да бъде такъв механизъм.

2.3 Участие на местното население и други заинтересовани лица

Ръководните насоки подчертават неколккратно необходимостта от насърчаване на участието на местната общественост и други лица, заинтересовани от световното наследство като цяло, и конкретно посочва такова участие във връзка с изготвянето на предложенията за включване. Това може да включва собствениците на обекта, неговите управители, местните и регионални органи, местните общности, НПО и други заинтересовани страни.

Такъв подход се базира на различни основания, включително развитието на споделено виждане и споделена отговорност за бъдещето на обекта. Успешното интегрирано управление е малко вероятно, ако заинтересованите лица не са включени и не участват в него.

Тяхното участие трябва да бъде приоритет от самото начало на процеса и през целия период на изготвяне на предложението за включване. То трябва да продължи и след това, като част от дългосрочното управление на обекта.

2.4 Последователност на изготвянето на предложението и препоръчани ключови етапи

За много обекти може да е от изключителна полза работата по изготвяне на предложението за включване да бъде структурирана като най-малко двуетапен процес, чието изпълнение да започне известно време след изготвянето на Индикативна листа. Първият етап се състои в:

- определяне на потенциалното изключително световно значение на обекта;
- постигане на увереност, че то е обосновано, чрез сравнителен анализ; и
- осигуряване на подходящи мерки за опазване, консервация и управление.

НАШИЯТ СЪВЕ

Т

изделете процеса на изготвяне на предложението за включване на етапи.

Този първи етап включва създаването на екипа по изготвяне на предложението за включване, както и задачите, посочени в част 3 от настоящия наръчник.

При приключването на този етап съставянето на самото досие с предложението за включване може да бъде предприето като втори етап. Вторият етап включва задачите, описани в част 4.

Дори работата да бъде предприета като единен проект, често е за предпочитане тя да се раздели на две фази. Опитите да се изготви досието с предложение за включване преди да е било определено изключителното световно значение могат да доведат до поставянето на твърде силен акцент върху описанието и историята на обекта и недостатъчно върху основната част от предложението за включване – основанията да се счита, че той притежава изключително световно значение, и предвидените мерки за неговото съхраняване.

Разделянето на процеса на изготвяне на предложението за включване на етапи има и предимството да позволи разделянето на необходимото финансиране на два етапа.

3 Определяне и анализ на обекта

Дълбинният анализ на обекта е жизненоважен за изготвянето на успешно предложение за включване. Част 3 съдържа напътствия относно осъществяването на добър анализ, по-специално що се отнася до централните аспекти на предложението за включване.

3.1 Потенциално изключително световно значение, отличителни белези и граници

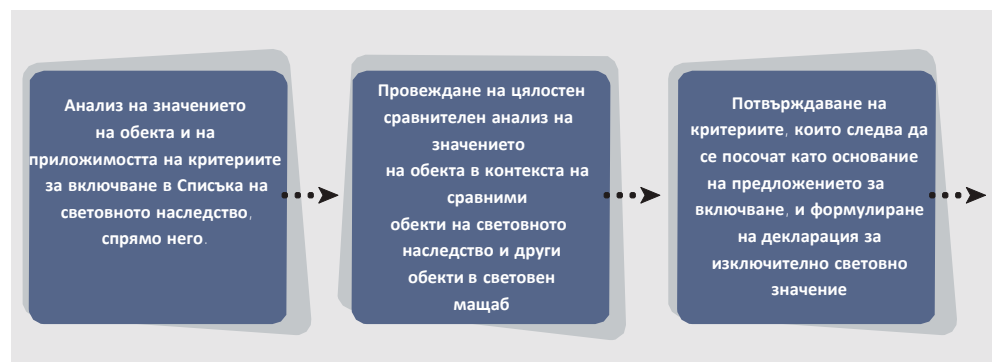
Познаване на обекта

Както беше посочено в раздел 2.1, преди да се пристъпи към изготвяне на предложението за включване, е полезно да се събере съществуващата информация и документация и да се вземе решение относно евентуалната нужда от допълнителна работа във връзка със следното:

- *проучвания* – достатъчни ли са съществуващите проучвания за целите на предложението за включване, или са необходими допълнителни такива?
- *описи* – какви описи, документиращи обекта, съществуват и необходима ли е допълнителна работа за попълването или актуализирането им?
- *документация* – във връзка с различните видове информация, която трябва да се представи във формуляра с предложението – каква част вече съществува и може да бъде използвана за изготвянето на предложението, и какво е необходимо в допълнение?
- *анализ на заинтересованите лица* – кой трябва да бъде включен в изготвянето на предложението за включване, включително кой живее близо до обекта или има пряко отношение към него? В каква социална, икономическа и политическа действителност се вписва обектът?

Идентифициране и определяне на изключителното световно значение

Основната част от досието с предложение за включване е доказването на основанията да се счита, че обектът притежава изключително световно значение. В идеалния случай това е направено в момента на включването му в Индикативната листа (вж. *Ръководни насоки*, II.C). Въпреки това често се предприема по-задълбочена работа по темата в ранните етапи на изготвянето на предложението за включване. Тя може да бъде обобщена по следния начин.

Изключителното световно значение съответства на основанията обектът да се счита за толкова значим, че да бъде включен в Списъка на световното наследство. Изключителното световно значение е в основата на Конвенцията за опазване на световното културно и природно наследство.

Изключителното световно значение е това, което според становището на Комитета за световното наследство отразява ценността на обекта в международен план – не става дума за национално или местно значение.

Доброто познаване и разбиране на обекта и неговото състояние е съществено за идентифицирането на неговото потенциално изключително световно значение и на отличителните белези, които са носители на това значение.

Действително, докато не бъде определено и обосновано потенциалното изключително световно значение, не е възможно да се работи по редица други аспекти на предложението за включване, като:

- определяне на границите, които трябва да отразяват обхвата на отличителните белези, носители на потенциалното изключително световно значение; и
- ясното формулиране на мерките за опазване, консервация, управление и експониране/привличане на интерес към отличителните белези, носители на потенциалното изключително световно значение.

Идентифицирането и определянето на значението е съчетание от знания и методология. Обикновено е удачно този процес да се структурира по такъв начин, че във възможно най-голяма степен да бъдат идентифицирани всички елементи на значение на обекта, с цел да се определи кои от тях могат да послужат за основа за изготвянето на предложение за включване в Списъка на световното наследство.

Това определяне на значението следва да бъде формулирано в относително кратък текст, който да бъде включен в декларацията за изключително световно значение към предложението за включване (декларацията е разгледана отделно по-долу). Този текст следва да представлява кратък синтез, не задължително структуриран в отделни раздели, който да посочва:

- какво представлява обектът и в какво се състои – словесно описание за тези, които не го познават, какво е неговото естество и, по-специално за културните обекти, какво означава той и какви „истории“ са свързани с него;
- защо може да се счита, че обектът притежава изключително световно значение; и
- кои са основните отличителни белези, носители на потенциалното изключително световно значение.

По този начин е обобщена цялата обосновка на предложението за включване.

В края на процеса на изготвяне и разглеждане на предложението за включване, ако то бъде прието, този кратък текст може да бъде използван от ЮНЕСКО за представянето на обекта и неговото значение на уебсайта на Центъра за световно наследство.

За анализа на елементите, които придават на обекта неговото значение, могат да бъдат приложени различни изследователски рамки. В случая на обектите на културното наследство могат да бъдат от полза тематичните, хронологичните регионални и типологичните рамки, разработени въз основа на посочените в документа *Списъкът на световното наследство: запълване на празнините – план за действие за бъдещето* (*The World Heritage List: Filling the Gaps – An Action Plan for the Future*) (ICOMOS, 2005a). За обектите на природното наследство вж. *Списъкът на световното наследство: насоки и бъдещи приоритети за идентифициране на природното наследство с потенциално изключително световно значение* (*The World Heritage List: Guidance and Future Priorities for Identifying Natural Heritage of Potential Outstanding Universal Value*) (IUCN, 2006). Например, ако проучванията с определена тематика са позволили да се установи, че тя е от световно значение, и ако обектът има силна връзка с тази тематика, то тези проучвания биха били полезни при анализа на значението на обекта.

Идентифицирането на смисъла и относителното значение на даден обект на културното наследство следва да започне с идентифициране на тематиката, към която той се отнася, да продължи с оценката му в хронологичен регионален аспект и да завърши с определянето на вида обект, който да бъде предложен за включване – паметник, ансамбъл или забележително място.

В допълнение към оценката на културното значение, установяването на изключителното световно значение включва проверки относно целостта и автентичността, опазването и управлението на обекта. Тези фактори са разгледани отделно по-долу.

Непредставянето на достатъчно убедителни доказателства за изключително световно значение е една от основните причини за отхвърляне на предложения за включване. Често се установяват следните проблеми:

- неумение да се избере подходящ мащаб на изложението на значението на обекта (или в случая на обектите на културното наследство, на неговата „история“), така че то да не е нито твърде общо

НАШИЯТ СЪВЕТ

Ясното разбиране на изключителното световно значение е жизненоважно.

НАШИЯТ СЪВЕТ

Фактите не заменят добрите аргументи

3 Определяне и анализ на обекта

и съответно неясно (например позоваващо се на някакъв вид стремеж към свобода или памет), нито твърде тясно (например съсредоточено върху специфичен вид болница или дворец, геолошко явление или животински вид);

- тенденция изключителното световно значение да се заявява под формата на списък с отделните качества на обекта, без да е определено цялостното му значение;
- аргументиране на предложението за включване само от гледна точка на значението на обекта в национален и регионален план (и евентуално свързаните с него смислови и символични аспекти);
- използване на общи твърдения като „кръстопът на култури“, „единствен по рода си обект“, без предоставяне на конкретни основания да се счита, че обектът отговаря на един или повече от критериите за включване в Списъка на световното наследство. Уникалността не е автоматично равнозначна на изключително световно значение;
- погрешно убеждение, че доказателствата за наличие на човешко присъствие през всички исторически периоди от каменната ера до наши дни задължително придават на съответния обект на културното наследство изключително световно значение; и
- липса на сравнителен анализ в подходящ глобален/геокултурен контекст.

Докато предложението за включване трябва да бъде съсредоточено върху потенциалното изключително световно значение, всички обекти имат и своето местно и национално значение. То също трябва да бъде анализирано. Елементите от местно и национално значение са част от природното и културно богатство на обекта и хармоничното им опазване, консервация и управление е цел на добрата консервационна практика. Осмислянето на значението на обекта на местно равнище предполага разговори с местните жители, особено с представителите на коренното население, ако е приложимо. Местните жители са първостепенен източник на информация относно местното значение. Полезно за справка по този въпрос е изданието *Връзката между световното и местното значение: управление на световното наследство, насочено към неговото устойчиво бъдеще (Linking Universal and Local Values: Managing a Sustainable Future for World Heritage)* (de Merode et al., 2004).

Пластовете на културно значение

Остров Робен (Robben Island), Южна Африка

Остров Робен е включен в Списъка на световното наследство по следните причини.

Критерий (iii): Сградите на остров Робен са красноречиво свидетелство за мрачната му история.

Критерий (vi): Остров Робен и намиращите се там затворнически сгради символизират победата на човешкия дух, на свободата и на демокрацията над потисничеството.

© UNESCO / F. Bandarin

Управлението на острова е изправено пред предизвикателството на комплексното семантично наслагване, произтичащо от различните му предназначения във времето. Обектът е бил използван като:

- място за отпих на нидерландските моряци;
- санаториум/болница за лечение под карантина на засегнати от проказа и хронично болни през 19-ти век;
- затвор за някои лидери от предколониалния период по време на пограничните/окупационните войни;
- военен обект по време на Втората световна война; и
- затвор по време на режима на апартейд от 60-те години на 20-ти век..

Определяне на отличителните белези и характерните черти

Обектите на световното наследство са места, носители на изключително световно значение.

Културното значение може да е свързано с нематериални качества като социална структура, икономически потребности и политически контекст, както в пространствено, така и във времево отношение. То може да е свързано с бележити събития, личности или художествени, литературни, музикални творби или научни разработки. Въпреки това предмет на Конвенцията за опазване на световното културно и природно наследство са обектите – в списъка се включват обекти, а не идеи или личности, колкото и голямо влияние да са оказали в световен мащаб. Вписаните обекти трябва да имат изключително световно значение, което да бъде доказано чрез техните отличителни белези.

След като бъде разгледан въпросът за потенциалното изключително световно значение на даден природен или културен обект, е от съществено значение да се разгледат отличителните белези, обикновено наричани „характерни черти“ в контекста на природните обекти, които са носители на това потенциално изключително световно значение и помагат то да бъде разбрано.

Именно отличителните белези се поставят във фокуса на мерките за опазване и управление и съответните институционални разпоредби, а конфигурацията им ръководи определянето на границите на обекта.

Отличителните белези могат да представляват физически характеристики или материали, но също така и свързани с обекта процеси, които оказват въздействие върху физическите характеристики, например природни или селскостопански процеси, форми на социална организация или културни практики, оформящи специфични пейзажи. В случая на природните обекти те могат да се изразяват в специфични характеристики на пейзажа, местообитания, аспекти, свързани с качеството на природната среда (девствена/отлично съхранена), мащаб и съхранение на местообитанията в естествения им вид, размер и жизнеспособност на популациите от диви животни.

Полезен подход по отношение на комплексните обекти или обектите, по-специално с културно значение, където се наблюдава сложно наслагване на отличителни белези, е картографирането на важните

3 Определяне и анализ на обекта

НАШИЯТ

СЪВЕТ

Позовавайте се само на критерии, за които е налице сериозна обосновка.

белези и значението, на което са носители. Това картографиране може да помогне при анализа на начина, по който отличителните белези се отнасят едни към други, но също така и да покаже наличието на конфликти или проблеми на управлението, а освен това е съществено за определянето на границите.

При разширяване на границите, отличителните белези, посочени в първоначалното предложение за включване, се разглеждат от гледна точка на това доколко могат да бъдат илюстрирани, разширени, допълнени или подсилени от отличителните белези на предложеното разширение, запазвайки същото изключително световно значение.

Сверяване на потенциалното изключително световно значение с критериите за включване в Списъка на световното наследство и идентифициране на подходящи критерии

Неразделна част от процеса на доказване на изключителното световно значение е доказването на съответствие с един или повече от критериите за включване в Списъка на световното наследство (изброени в т. 1.3 от настоящия наръчник).

Следва да има ясна и логична връзка между декларацията за изключително световно значение и избора на критерии. Ако тази връзка не е ясна, това може да е знак, че изборът на критерии не е подходящ за обекта и трябва да бъде преразгледан. Неправилното прилагане на критериите може да бъде пречка за оценяването и одобряването на предложението за включване на обекта.

За включването му в Списъка на световното наследство е достатъчно обектът да отговаря на един от критериите (въпреки че в случая на критерий (vi) Комитетът счита, че е за предпочитане той да бъде съчетан с други критерии). Посочването на възможно най-голям брой критерии в предложението за включване не е необходимо, нито носи предимства, ако не е убедително обосновано с проучвания и документация на специфичното значение и отличителни белези на обекта. Посочването на недобре обосновани критерии не е от полза за предложението. Освен това посочването на голям брой критерии може да се отрази върху количеството проучвания, необходими в подкрепа на предложението, върху сравнителния анализ, определянето на границите и останалите аспекти от него.

Текстът не трябва просто да съобщава, че заявените критерии са изпълнени, а да обяснява по какъв начин обектът отговаря на всеки от тези критерии. Той трябва също така да посочва отличителните белези или характерни черти, които са носители на потенциалното изключително световно значение.

Например, за критерий (ii), избягвайте да посочвате, че обектът свидетелства за оказано значимо влияние, без да обясните в какво се изразява то и как се проявява в отличителните белези.

По същия начин, за критерий (iii) следва да се уточни *защо* обектът е уникално или най-малкото изключително свидетелство и да се посочат отличителните белези, носители на това свидетелство.

Обосновката на всеки от тези критерии трябва да обяснява не само с какво определена идея е важна (като обмен на влияние или изключително свидетелство) но и по какъв начин отличителните белези на обекта отразяват тази идея и дали и как тя може да бъде оценена или усетена чрез него.

В случая на критерий (vii) изключителната природна красота и естетичната наслада трябва да бъдат обосновани с ясни доказателства и строг интелектуален анализ. Не е достатъчно да се изкаже твърдението, че обектът има изключителна природна красота и носи естетична наслада, придружено с привлекателен снимков материал.

Критерий (ix) изисква обектът да бъде „изключително представителен пример за екологичните и биологичните процеси“, и това трябва да се докаже в глобален научен/тематичен контекст. Самият контекст трябва да бъде ясен, както трябва да бъдат ясно формулирани и причините обектът да се счита за изключително представителен пример в този контекст.

При разширяване на границите оценката на критериите се прави във връзка с критериите, посочени в първоначалното предложение за включване, и приложимостта им по отношение на предложеното разширяване. Обектът трябва да отговаря на едни и същи критерии в първоначалните и в разширените си граници. Ако разширението е малко, добавената зона може да подчертава само част, а не задължително всички отличителни белези на вече вписания обект; може да се заключи, че първоначалните критерии, послужили като основание за включване, все още са валидни, ако цялостното разпределение на отличителните белези в разширените граници оправдава това. В предложените разширени граници могат да бъдат идентифицирани други или нови отличителни белези, но те следва да са носители на вече признатите елементи на изключително световно значение на обекта. Разширяването на границите обикновено не добавя нови елементи на значение към първоначалното предложение за включване. Въпреки това държавата – страна по Конвенцията, може да използва предложението за разширяване на границите, за да предложи за оценяване нови критерии, валидни за вписания обект заедно с неговото разширение. В този случай досието с предложение за включване трябва да обхваща целия обект и да предоставя обосновка за всеки посочен нов критерий.

Оценка на автентичността

Две други важни изисквания, посочени в *Ръководните насоки*, се отнасят за автентичността и целостта на предложения за включване обект. Критерият за автентичност е приложим само за обектите с културно значение и за културните аспекти на обектите със смесено значение.

Автентичността засяга връзката между отличителните белези и потенциалното изключително световно значение. Тази връзка трябва да бъде истинна, така че отличителните белези да предават в пълна степен значението на обекта.

Срещата в Нара от 1994 г. ясно указва посоката. *Способността ни да разберем това значение зависи, отчасти, от степента, в която източниците на информация за това значение могат да бъдат считани за достоверни или правдиви* (UNESCO World Heritage Centre, 1994, p. 94).

В *Ръководните насоки* се посочва, че *може да се смята, че дадени обекти отговарят на условията за автентичност, ако тяхната културна стойност (призната и съответстваща на критериите, посочени в предложението за включване) е изразена правдиво и достоверно чрез съответни отличителни белези* (параграф 82).

Съгласно *Ръководните насоки* може да се смята, че следните видове отличителни белези носят или изразяват изключителното световно значение:

- форма и концепция;
- материали и същност;
- функция и употреба;
- традиции, технически средства и системи за управление;
- местоположение и обкръжение;
- език и други форми на нематериалното наследство; и
- смисъл и впечатление.

ПРИМ ОТ

Пример за тези отличителни белези във връзка с Гробниците на царете на Буганда в Касуби (Kasubi), Уганда

Форма и концепция

Пространствената организация на гробниците в Касуби – най-добрият запазен пример за дворцов/архитектурен ансамбъл баганда.

© UNESCO / Lazare Eloundou

Материали и същност

Четирите царски гробници в Музиму Азаала Мпанга, основната сграда, и използваните материали – дърво, слама, тръстика и плет, обмазан с глина.

Функция и употреба

Религиозно предназначение – важен духовен център за племето баганда и най-активният религиозен обект в царството – със съответните културни/религиозни практики и ритуали.

Традиции, технически средства и системи за управление

Традиционно управление – обектът продължава да бъде управляван по традиционен начин чрез сложна система от отговорности. Традиции – културни/религиозни практики и ритуали.

Местоположение и обкръжение

Запазено оригинално местоположение и извънградско обкръжение – включително земеделската земя към обекта, която продължава да бъде обработвана по традиционния начин.

Език и други форми на нематериалното наследство

Религиозно предназначение – това е важен духовен център за племето баганда и най-активният религиозен обект в царството, включително място, където царят (кабака) и неговите представители изпълняват важни ритуали, свързани с културата на Буганда. Това предназначение включва културни/религиозни практики и ритуали.

Смисъл и впечатление

Създадените от човека и природните елементи на гробниците в Касуби са натоварени с историческо, традиционно и духовно значение.

Те са комбинация от материални (напр. сгради и планови решения) и нематериални (културни процеси) отличителни белези. През 2010 г. една от сградите – най-значимата от архитектурна гледна точка – на обекта, който се простира на площ от 26 хектара, е засегната от пожар. Поети са ангажирани за възстановяване на пострадалата сграда.

Отличителните белези, идентифицирани като носители на потенциалното изключително световно значение на даден обект, следва да се разгледат от гледна точка на степента, в която може да се счита, че предават и изразяват това значение „достоверно“. Например, ако обектът е градска зона, може да бъде подходящо да се разгледат сградите и съоръженията, пространственото планиране, както и традициите и социално-икономическите и свързаните с околната среда структури, характерни за общностите, които я населяват днес, и които позволяват това значение да бъде изразено.

Следователно автентичността е мярка за това доколко добре отличителните белези предават потенциалното изключително световно значение. Автентичността може да бъде компрометирана, ако отличителните белези са неустойчиви – общностите губят своята жизнеспособност, сградите се срутват, традициите изчезват и др.

Автентичността на археологическите обекти се оценява въз основа на степента на достоверност, с която археологическите останки могат да предадат техния смисъл. В много случаи реконструкцията на базата на предположения може да затрудни този процес и да компрометира автентичността. По същия начин, реконструкцията на частично запазени сгради и съоръжения може да бъде оправдана в някои случаи, но може да повлияе на достоверността на предавания от тях смисъл.

Декларацията за автентичност трябва да показва доколко потенциалното изключително световно значение на обекта може да бъде предадено достоверно (правдиво, неподправено) от неговите отличителни белези (*Ръководни насоки*, параграфи 79 – 86).

В следващата таблица са представени примерни въпроси, които могат да послужат при оценяването. Тези отличителни белези и въпроси не следва да се възприемат без критичен преглед на потенциалното изключително световно значение на предложението за включване обект и именно този преглед следва да служи за основа при структурирането на оценяването. Безкритичното приемане на таблицата като стандартна рецепта може да има отрицателни последици за успеха на предложението за включване.

Отличителен белег	Примери за въпроси при оценяване
<p>За всички отличителни белези</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Като се има предвид, че автентичността трябва да бъде оценявана в културния контекст, към който принадлежи обектът, какъв е този културен контекст? • Предава ли разглежданият отличителен белег правдиво и достоверно потенциалното изключително световно значение на обекта? • Позволяват ли отличителните белези потенциалното изключително световно значение да бъде разбрано, отразявайки го правдоподобно и обективно? • До каква степен това значение присъства във или е изразено от отличителните белези? • Какви са оригиналните характеристики на културното наследство на обекта и как са се променяли във времето? • Намалили ли са промените в отличителните белези възможността да бъде разбрано значението на обекта? • Бил ли е обектът подложен на реконструкция? При положителен отговор, била ли е тя основана на изчерпателна и подробна документация? Използвани ли са при реконструкцията предположения? Отбелязваме, че реконструкцията понякога е част от значението на обекта.
<p>Форма и концепция</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Променени ли са формата или концепцията и в каква степен? Отбелязваме, че промяната понякога е част от значението на обекта. • Точни ли са формата и концепцията във всички аспекти?
<p>Материали и същност</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Били ли са променени или заменени материалите, тъканта или материалната същност на обекта? При положителен отговор, в каква степен? • Използвани ли са при евентуалните ремонтни дейности традиционни за съответната култура материали?
<p>Функция и употреба</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Кой има отношение към употребата или функцията? • Запазили ли са се употребата или функцията, или са се променили, и защо? • Има ли промяна в интензивността на употребата или функцията? • Колко устойчиви са социалните механизми, на които се основава употребата или функцията?
<p>Традиции, технически средства и системи за управление</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Кой има отношение към традициите, технологиите и системите на управление на обекта? • Колко устойчиви са социалните механизми, на които се основават традициите, технологиите и системите на управление на обекта? • Имало ли е/в ход ли е промяна в традициите, технологиите и системите на управление на обекта и защо? • Има ли промяна в устойчивостта на традициите, технологиите и системите на управление на обекта и защо? • Използвани ли са при евентуалните ремонтни дейности традиционни за съответната култура методи?

3 Определяне и анализ на обекта

Отличителен белег	Примери за въпроси при оценяване
<p>Местоположение и обкръжение</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Променени ли са местоположението или обкръжението и в каква степен? <p>Забележка: Оценяването на тези отличителни белези изисква ясна представа за границите на обекта и съответното обкръжение или оказва пряко влияние при определянето на тези граници.</p>
<p>Език и други форми на нематериалното наследство</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Кой са хората, които използват езика или пазят/съхраняват/практикуват другите форми на нематериалното наследство? • Има ли приемственост в езика или другите форми на нематериалното наследство, или те са се променили, и защо? • Намалял ли е обхватът на използване на езика или другите форми на нематериалното наследство и защо? • Колко устойчиви са социалните механизми, на които се основават езикът или другите форми на нематериалното наследство,? • Колко жизнеспособно е населението, което използва езика или другите форми на нематериалното наследство? Кой фактори застрашават неговото просъществуване?
<p>Смисъл и впечатление</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Кой е носител на смисъла или впечатлението? • Запазили ли са се смисълът и впечатлението, или са се променили, и защо? • Намаляло ли е признанието на смисъла и впечатлението? • Колко устойчиви са социалните механизми, на които се основава признанието на смисъла и впечатлението? • Колко жизнеспособно е населението, което признава смисъла и впечатлението?

В предложението за включване не е необходимо да се разглеждат отличителни белези, които нямат отношение към изключителното световно значение на обекта.

ПРИМЕР ОТ ПРАКТИКАТА

Автентичност и цялост на обектите на културното наследство

Омански напоителни системи „афладж“ (Aflaj), Оман

Мрежата от напоителни системи „афладж“ наброява около 3 000 действащи системи в Оман. Древните инженерни технологии позволяват дълготрайното и устойчиво използване на водните ресурси за отглеждането на палми и други насаждения в изключително сухите пустинни земи. Тези системи отразяват пълната зависимост на населението от тях в миналото и традиционното справедливо и ефективно управление и споделяне на водните ресурси, основано на взаимната зависимост и ценностите на общността.

Първоначалното предложение за включване обхваща само част от всяка система „афладж“, от основния кладенец до т.н. „шариа“ (shari'a). Елементите, разположени в селищата и захранващи населението с вода за готвене, миене и селскостопански нужди, са добавени впоследствие и понастоящем обектът отразява системата „афладж“ в нейната цялост.

© UNESCO / Véronique Dauge

● ● Исторически паметници в старинния град Нара, Япония

Нивото на автентичност на различните паметници, включени в обекта, е високо. Японските принципи на консервация гарантират замяната на увредените или компрометирани архитектурни елементи с материалите и съгласно технологиите, използвани при изграждането им.

Направена е частична реконструкция in situ на двореца в Нара. Приемствеността в традиционната архитектура в Япония и значителното количество данни, събрани при археологическото проучване, гарантират висока степен на автентичност на реконструираните части по отношение на концепцията и материалите.

Същата оценка е приложима за реконструкцията на градините. Единствената реконструкция, за която може да се счита, че съдържа силен елемент на предположение, е тази на Южната порта (Suzaki). Повечето конструктивни и декоративни детайли се опират на археологически доказателства и на други запазени съоръжения от същия период.

© UNESCO / G. Boccardi

Оценка на целостта

Изискването за цялост важи както за природните, така и за културните обекти.

Целостта е степента на пълнота или непокътнатост на отличителните белези, носители на изключително световно значение. Следователно преди да се разглежда целостта на даден обект, потенциалното му изключително световно значение трябва да бъде ясно разбрано.

В параграф 88 от *Ръководните насоки* е посочена необходимостта да се оцени в каква степен съответният обект:

- притежава всички елементи, необходими за изразяване на неговото изключително световно значение;
- съществува в достатъчен размер, за да даде възможност за пълно представяне на съответните характерни черти и процеси, които обуславят значението на този обект;
- се намира под влиянието на вредно въздействие, което се дължи на развитието и/или на липсата на поддръжка.

ключовите думи са „пълнота“, „непокътнатост“ и „отсъствие на заплахи“. Те могат да бъдат обяснени по следния начин:

- *Пълнота*: всички необходими отличителни белези са включени в обекта.
- *Непокътнатост*: всички необходими отличителни белези са налице – нито един от тях не е изгубен или увреден в значителна степен, или разрушен.
- *Отсъствие на заплахи*: нито един от отличителните белези не е застрашен от развитието на човешката дейност, от влошаване на състоянието или от липса на поддръжка.

Ръководните насоки съдържат специфични напътствия по отношение на различните критерии за включване в Списъка на световното наследство, които е важно да бъдат разбрани (параграфи 89–95).

3 Определяне и анализ на обекта

Декларацията за цялост трябва да показва по какъв начин съвкупността от характерни черти, процеси и/или отличителни белези, носители на потенциалното изключително световно значение, се вписва в границите на обекта, както и че няма значителни части от него, които да са изгубили своето значение или в които да отсъстват съответните характерни черти или отличителни белези, и че той е в добро състояние на консервация и носещите значение негови елементи не са застрашени. Изборът на граници на предложения за включване обект винаги трябва да се основава на логични и научни аргументи.

Не е необходимо предложението да включва оценка на състоянието на консервация на онези аспекти, които не са свързани с потенциалното изключително световно значение. Следва да се избягва и позоваването на понятия за цялост, които нямат връзка със световното наследство или с разглежданите елементи на значение.

Полезни въпроси при оценката на целостта са например следните:

- Цели и непокътнати ли са характерните черти и отличителните белези на обекта, които носят потенциално изключително световно значение?
- Притежава ли обектът всички елементи, необходими за изразяване на неговото потенциално изключително световно значение?
- Подходящ ли е размерът на обекта, за да даде възможност за пълно представяне на съответните характерни черти и процеси, които обуславят значението му?
- Какво е състоянието на ключовите характерни черти и отличителни белези на обекта, добре ли са запазени те/ в добро състояние ли са?
- В случая на културните пейзажи, историческите градове и другите обитаеми обекти на културното наследство, устойчиви ли са съответните процеси, отношения и динамични функции, които имат съществена роля за техния отличителен характер?
- В случая на обектите на природното наследство, запазени и устойчиви ли са съответните процеси, отношения и динамични функции, които имат съществена роля за физическите характеристики на обекта (напр. земни форми, местообитания), и признати ли са в мащаб, който да съответства на тяхното функциониране?
- Страда ли обектът от отрицателни последици от развитието на човешката дейност, липсата на поддръжка или друг вреден за него процес?
- Под контрол ли са процесите, които вредят на състоянието на обекта?

Няколко от тези въпроси имат отношение към границите на обекта. Ако необходимите елементи не са включени или ако размерът на обекта е неподходящ, границите следва да се преразгледат, за да се разрешат тези проблеми. Въпреки че определянето на границите въз основа на административни съображения за собственост може да е удобно, това винаги е удачно от гледна точка на изключителното световно значение на обекта. Административното улеснение не следва да бъде първата грижа при определянето на границите на предложения за включване обект.

НАШИЯТ

СЪВЕТ

Помнете, че целостта и автентичността са два различни аспекта на изключителното световно значение.

Може да се твърди, че условието за цялост е изпълнено от даден обект, представителен за пейзаж, местообитание, геоложка или културна система с по-широк обхват. Въпреки това е важно да се покаже, че границите, отделящи обекта от по-широката територия, са логично обосновани и че обектът явно притежава собствено потенциално изключително световно значение в контекста на тази по-широка територия.

За някои обекти с комплексен пейзаж, комплексни елементи на значение или процеси, е възможно отличителните белези, носители на потенциално изключително световно значение, да се картографират, за да се очертае логичното трасе на границите на обекта. Това е добър начин да се потвърди целостта, показвайки, че границите на обекта обхващат всички елементи на неговото значение.

Наличието на човешката дейност е разрешено и допустимо както в обектите на природното, така и на културното световно наследство, при услови да бъде устойчива и съвместима със значението на обекта. Важно е в документа с предложението за включване да се направи критична оценка на състоянието на обекта и да се посочат явно и открито зоните, в които е налице човешко или друго въздействие върху това състояние.

Понякога отделните елементи са разделени и географски отдалечени един от друг и включването им в широки общи граници не е удачно. В такъв случай е по-подходящо да се направи предложение за включване на сериен обект.

Сравнителен анализ

Целта на сравнителния анализ е да потвърди, най-напред, че обектът попада в приложното поле на Списъка на световното наследство, и, на второ място, да докаже, че на съответната геокултурна зона (културни обекти) или в световен мащаб (природни обекти) не съществуват сходни обекти с аналогично значение, които могат да бъдат предложени за включване в бъдеще. Границите на геокултурната зона варират в зависимост от значението, изразено от обекта, и могат да бъдат

с регионален или световен обхват.

Исходната точка на анализа е да се определи каква комбинация от елементи на потенциално изключително световно значение и кои свързани с нея характерни черти и отличителни белези се сравняват. Тоест, какво е особеното значение на обекта и как е изявено.

Сравнението следва да бъде направено с обекти, изразяващи същия вид значение като предложения за включване обект, в рамките на определена геокултурна зона (обекти на културното наследство) или в световен мащаб (обекти на природното наследство). Следователно значението следва да бъде ясно определено и, в случая на обектите на културното наследство, следва да бъде определена съответната геокултурната рамка. В някои случаи геокултурната рамка може да бъде глобална.

В случая на паметниците на природното наследство сравнителният анализ трябва да има глобален обхват и обектът да бъде сравнен със сходни обекти в други краища на света, а не само в съответния регион. Например, ако обект на предложението за включване е пустинна среда в Африка, тя следва да бъде сравнена не само с останалите африкански пустини, но и с другите пустини по света.

При предложенията за включване на серийни обекти сравнителният анализ на целия обект се основава на същите принципи като анализът на еднокомпонентните обекти. Потенциалното изключително световно значение и свързаните с него характерни черти и отличителни белези на целия обект като серия следва да бъдат сравнени с други обекти, за да се докаже, на първо място, че той заслужава място в Списъка на световното наследство и, на второ място, че не съществуват други сходни серийни обекти, които могат да бъдат предложени за включване. Сравнителният анализ на серийните обекти включва и втора част във връзка с избора на компоненти. Предложението за включване трябва да аргументира избора на компоненти чрез сравнението им с други сходни компоненти и представяне на основанията за направения избор.

Първата задача е да се провери дали такава комбинация от елементи на значение и отличителни белези вече е представена в Списъка на световното наследство. Това става чрез сравнението на предложения за включване обект с други сходни вече вписани обекти. В резултат от него се прави заключение.

В Списъка на световното наследство може да няма други обекти, които да могат да бъдат сравнени с предложения за включване обект. Въпреки това, целта на сравнителния анализ не е да докаже, че обектът е единствен по рода си, а че има изключително силни основания да се счита, че той притежава изключително световно значение в определен контекст.

3 Определяне и анализ на обекта

Промени в критериите за включване в Списъка на културното наследство във времето

При сравнението с вече вписани обекти на световното наследство е важно да се има предвид, че свързаните с него критерии са претърпели промени във времето. Преди 2005 г. те са разделени два отделни списъка, един с критерии за културно значение (i – vi) и един с критерии за природно значение (vii – x). След приемането на преразгледаните Ръководни насоки през 2005 г. съществува само един списък с десет критерия. Съответствието между старата и новата система за номериране е показано в таблицата по-долу.

	Критерии за културно значение						Критерии за природно значение			
Ръководни насоки преди 2005 г.	(i)	(ii)	(iii)	(iv)	(v)	(vi)	(i)	(ii)	(iii)	(iv)
Ръководни насоки след 2005 г.	(i)	(ii)	(iii)	(iv)	(v)	(vi)	(viii)	(ix)	(vii)	(x)

Отбелязваме, че редът на четирите критерия за природно значение е променен в новия списък и бившият критерий за природно значение (iii) вече фигурира преди бившите критерии за природно значение

(i, ii и iv) в Ръководните насоки в настоящия им вид. Освен това точната формулировка на критериите е променяна във времето, като най-съществените промени са направени през 1992 г. Важно е това да се има предвид, когато се прави сравнение между обекти, вписани преди и след тази дата.

Следващата задача е да се разгледа въпросът дали има вероятност други сходни обекти в същата геокултурна зона, или, ако е приложимо, в други части на света, да бъдат предложени за включване в бъдеще. Предложеният обект трябва да бъде сравнен с други известни примери въз основа на избраните елементи на значение и отличителни белези. Отново следва да бъде направено заключение относно сравнението с други обекти, и, при наличие на сходни такива, относно основанията именно предложеният обект да бъде считан за най-добрият или най-представителният пример, както и относно вероятността в бъдеще други обекти да бъдат включени заедно с него в предложение за включване на сериен обект.

Типологичното сравнение или сравнението само на отделни елементи на обекта с други елементи на други обекти не се счита за подходящо, освен ако не е пряко свързано със заявеното значение.

Автентичността и целостта са важна част от сравнителния анализ. Някои от сходните обекти могат да притежават по-голяма или по-малка степен на автентичност и цялост и това влияе на потенциалното изключително световно значение.

В края на сравнителния анализ следва да е възможно предложеният за включване обект да бъде позициониран спрямо вече включените в Списъка на световното наследство обекти и спрямо сходните обекти в съответната геокултурна зона (културни обекти) или в световен мащаб (природни обекти). Анализът следва да покаже, че предложеният обект има място в Списъка и че няма други сходни обекти, които могат да бъдат предложени за включване.

Възможни източници на информация относно сходни обекти са:

- Списъкът на световното наследство;
- Досиетата с предложения за включване, оценките на Консултативния(-те) орган(и) и решенията на Комитета за световното наследство относно сходни обекти, включени в Списъка на световното наследство;
- информация относно обекти, които не са получили препоръка за включване, тъй като тя помага да се идентифицира прагът на значимост, над който може да се признае, че обектът притежава изключителното световно значение;
- Индикативни листи на съответната държава и на други държави;
- Списъкът на световното наследство: запълване на празнините – план за действие за бъдещето (*The World Heritage List: Filling the Gaps – An Action Plan for the Future* (ICOMOS, 2005a), за обектите на културното наследство;
- Тематични проучвания на IUCN и ИКОМОС;

- Световната база с данни относно защитените зони (World Database on Protected Areas, www.wdpa.org), за обектите на природното наследство;
- описи, изготвени от други експертни организации (като ДОКОМОМО и TICSIN); и
- други доклади от проучвания и публикации, както и материали, предоставени от компетентни национални експерти.

Адресите, на които много от тези източници са достъпни онлайн, са посочени в т. 1.1. от настоящия наръчник.

Друг полезен източник на информация са националните и международни експерти, работещи в сфери, които имат отношение към обекта. Помощта на международни експерти в допълнение към тази на най-добрите национални експерти при провеждането и прегледа на сравнителния анализ може да бъде много ценна за изготвянето на предложението за включване. Колкото по-рано бъде направен този анализ, толкова по-добре. По принцип осъществяването на сравнителен анализ за обектите от индикативните листи на държавите – страни по Конвенцията, може да бъде от полза за определянето на приоритети за бъдещите предложения за включване.

Пример за участието на експертна група в изготвянето на сравнителния анализ

В някои случаи, особено за природни обекти, изготвянето на сравнителния анализ от експертна група е предпочитан метод на работа, съгласно описаното по-долу.

1. *Обект, който подлежи на предложение за включване, следва да бъде ясно класифициран от гледна точка на:*
 - *тематиката, геокултурния контекст и биогеографските области, които представлява. Тази класификация следва да бъде основана на информацията, предоставена в анализите на Списъка на световното наследство и индикативните листи, изготвени от IUCN и ИКОМОС, например блатисти, пустинни, морски и крайбрежни райони, скално изкуство, културни пейзажи и др.; и*
 - *специфични критерии за включване в Списъка на световното наследство, които следва да се използват за определяне на рамката на сравнителния анализ в съответната геокултурна зона (културни обекти) или в световен мащаб (природни обекти).*
2. *Въз основа на класификацията на предложения за включване обект държавата – страна по Конвенцията, следва да създаде експертна група, съставена от специалисти по съответната тематика, геокултурен контекст и биогеографски области. Експертната група следва да включва национални експерти и, в идеалния случай, международни експерти, които могат да помогнат за запазването на глобална перспектива в хода на анализа. Консултативните органи могат да дадат предложения относно такива международни експерти по искане на държавите – страни по Конвенцията. Групата следва да включва експерти, участвали в първоначалната идентификация и уточняване на значението на обекта, но в най-добрия случай и такива, които могат да допринесат с външна международна перспектива по отношение на съответната държава и регион. При невъзможност да участват в срещите, експертите могат да изпращат своите становища по имейл или в писма.*
3. *Експертната група следва да идентифицира пълния набор от обекти, които ще послужат като основа на сравнителния анализ. По-горе са посочени важни източници на информация за съставянето на този списък.*
4. *На следващия етап експертната група трябва да събере възможно най-изчерпателна в качествено и количествено отношение информация относно предложения за включване обект и относно сходните обекти, включени в сравнителния анализ, за да оцени относителното значение на предложения обект спрямо останалите. Отправна точка при събирането на информация и сравнителния анализ следва да бъдат критериите, по които се очаква обектът да бъде предложен за включване. Не е задължително сравнителният анализ да бъде изложен в дълъг описателен документ, достатъчно е да бъдат ясно посочени източниците на информация, на които се основава. Анализът може да бъде представен под формата на обобщена таблица. В Ръководните насоки ясно е указано, че*

3 Определяне и анализ на обекта

в сравнителния анализ е уместно да се разгледа относителното състояние на консервация на различните обекти. Може да се счита, че сходни по значимост обекти, но които са в лошо състояние или за които липсват ефективни мерки за опазване и управление, имат по-слабо основание да претендират за изключително световно значение, в сравнение с обект в добро състояние, за който се прилагат високи стандарти на опазване и управление.

5. Въз основа на своите проучвания и обсъждания експертната група следва да подготви окончателния сравнителен анализ, който да съдържа заключенията относно предложения за включване обект (вж. и текста относно заключенията по-долу).

Както беше отбелязано по-горе, различни изследователски рамки могат да помогнат при анализа на значението на обекта, включително тематични, хронологични регионални и типологични. Сходните обекти са част от такива изследователски рамки.

В някои случаи може да няма информация или проучвания, които да послужат за основа на сравнителния анализ, или съществуващата информация да е твърде ограничена. Една възможност е да се предприемат необходимите проучвания за набавяне на тази информация или да се насърчат други признати експерти или организации от съответната област да направят това. Често е по-добре тези експерти или организации да бъдат независими по отношение на предложението за включване и да имат международно признание. Това може да наложи допълнителни разходи.

Езикът може да създаде затруднения при оценяването на информацията от други страни за целите на сравнителния анализ, но те могат да бъдат превъзможнати. Не е приемливо нито от интелектуална, нито от практическа гледна точка важна за сравнителния анализ информация да бъде игнорирана единствено по тази причина.

Сравнителният анализ е жизненоважен за разбирането на потенциалното изключително световно значение на обекта и е част от процеса на неговото установяване.

Сравнителният анализ трябва да стигна до заключения. Подробният и обективен сравнителен анализ допринася в голяма степен за успеха на предложението за включване. Сравнителният анализ може да доведе до три различни констатации:

- обектът е с висока значимост спрямо сходните обекти и може да запълни важна празнина в Списъка на световното наследство: държавата – страна по Конвенцията следва да продължи процеса за неговото включване.
- обектът е с ниска значимост спрямо сходните обекти и не запълва празнина в Списъка на световното наследство: държавата – страна по Конвенцията следва да преосмисли внимателно предложението за включване; или
- Обектът е равен по значимост с други сходни обекти. Това също може да показва, че аргументацията на потенциалното изключително световно значение е относително слаба или несигурна. Ако съществува само малък брой сходни обекти с висока значимост, това може да подсказва потенциал за разширяване или концептуално свързване с други обекти в сериен и/или транснационален обект.

При разширяване на границите се обръща специално внимание на сравнителния анализ, включен в първоначалното предложение за включване, и на артикулацията на значението на първоначалния обект в предложените разширени граници.

В заключение, ключови принципи, които да бъдат взети предвид при сравнителния анализ, са следните:

- Анализът следва да бъде възможно най-точен и обективен и винаги да се придържа към широки граници, оставяйки настрана въпросите на национална гордост, които могат да нарушат неговата обективност (напр. „това е най-ценният обект в страната“);

НАШИЯТ

СЪВЕТ

Поискайте партньорска оценка на анализа от международни експерти.

- Той следва да бъде подкрепен с най-качествената научна информация, налична както на национална, така и на международно равнище. Неофициални материали като непубликувани доклади и документи във връзка с управлението могат да бъдат използвани, при условие че в досието с предложението за включване са включени копия от тях;
- Съществуващите тематични проучвания следва да бъдат посочени и да послужат като контекст на задълбочен анализ. Съществуващи тематични проучвания не трябва да бъдат игнорирани;
- Цялостните оценки на приоритетите на консервацията са много полезни в случая на природните обекти и могат да бъдат източник на ценна информация относно значението на обекта (напр. горещите точки за опазване на международното биоразнообразие и 200-те глобални екорегииона за спасяване на живота на Земята на WWF). Въпреки това те не са изготвени с оглед на конкретния въпрос за потенциалното изключително световно значение. За целите на сравнителния анализ се препоръчва да се даде предимство на глобалните оценки, които могат да помогнат за определянето на уникалността на обекта в световен мащаб; и
- При завършване на проекта на сравнителен анализ настоятелно се препоръчва той да бъде показан на други национални и международни експерти, компетентни да дадат допълнителна информация и обратна връзка и да потвърдят направените заключения. Консултативните органи могат да препоръчат, по искане на държавите – страни по Конвенцията, ключови експерти, които да допринесат с подходяща информация или партньорска проверка. Първият проект следва да се счита за ключов етап от процеса на изготвяне на предложението за включване.

Сравнителният анализ често е слабо място на предложенията за включване и това може да компрометира техния успех. Често се установяват следните проблеми:

- липса на обективност на анализа;
- недостатъчни усилия за идентифициране на сходни обекти извън съответната геокултурна зона (културни обекти) или в света (природни обекти);
- използване на Списъка на световното наследство и индикативните листи като единствен източник на информация за сходни обекти;
- сравняване на предложения за включване обект с очевидно по-слабо значими обекти, за да се подсили впечатлението за неговата значимост;
- сравняване на предложения за включване обект с напълно различни обекти; и
- основаване на анализа на незначителни аспекти или отличителни белези, а не на потенциалното изключително световно значение и свързаните с него специфични отличителни белези.

Ако резултатите от сравнителния анализ не са категорични и убедителни, намерението обектът да бъде предложен за включване следва да се преразгледа.

Изготвяне на подробен тематичен анализ от държава – страна по Конвенцията

Тематичните проучвания могат да имат съществен принос за сравнителния анализ. За някои заглавия на тематични проучвания вж. т. 1.1 от настоящия наръчник.

Освен тематичните проучвания на ИКОМОС, държавата – страна по Конвенцията, може да предприеме по-задълбочен и подробен тематичен анализ специално за нуждите на предложението за включване на даден обект. Такива примери са:

- тематичен анализ на пасторализма в Средиземноморието, изготвен от Франция след редица семинари с участието на други страни;
- Сакри Монти (Sacri Monti) в Пиемонт и Ломбардия, Италия – изчерпателно тематично проучване, изготвено във връзка с включването на обекта;
- предложението за включване на Ливърпул – търговско пристанище (Обединено кралство) включва сравнително проучване, което по същество е тематично проучване (вж. по-долу);

3 Определяне и анализ на обекта

ПРИМЕР ОТ ПРАКТИКАТА

- предложението за включване на културния пейзаж Льо Морн (*Le Morne, Мавриций*) също включва тематичен анализ, свързан с борбата срещу търговията с роби; и
- предложението за включване на защитения град Сан Мигел (*San Miguel*) и храма на Исус от Назарет в Атотонилко (*Jesús Nazareno de Atotonilco*) в Мексико включва сравнителен анализ, който по същество представлява тематично проучване на колониалните градове в Латинска Америка и Карибския регион и поставя подходяща регионална рамка.

© UNESCO / Jasmina Sopova

ПРИМЕР ОТ ПРАКТИКАТА

Сравнителен анализ

Ливърпул – търговско пристанище, Обединено кралство

Сравнителният анализ за този обект е добър пример, защото:

- описва съществената тематика, в чиито рамки следва да бъде оценен обектът, а именно като част от Британската империя и като пристанище на европейски емигранти.
- започва със сравнение с други пристанища в Обединеното кралство и разглежда отличителните белези, относими към претенциите за изключително световно значение, като размер, тонаж, естество и период на корабоплавателната дейност и инфраструктура и отражение върху икономиката на пристанищния град. Въпросите, свързани с автентичността и целостта, са важна част от тези сравнения;
- разглежда сходни пристанища в Европа и други знакови пристанища, за да обоснове значимостта на Ливърпул. Тези пристанища също са анализирани от гледна точка на съответното изключително световно значение, целостта и автентичността; и
- разглежда съществуващите обекти от Списъка на световното наследство, специфично обозначени като пристанища, и тези, които включват пристанища наред с другото, отново с оглед на изключителното световно значение.

© OUR PLACE – The World Heritage Collection

Заключението в предложението за включване гласи:

Никое друго голямо пристанище в света не е било изключително посветено на търговията и обмена и никое друго пристанище не е било израз на богатството, амбициите и мощта на Британската или на която и да било друга империя, както Ливърпул. Пристанищата, включени в Списъка на световното наследство, като цяло са по-стари и са съществували по-дълго, но понастоящем нито едно от тях не предава ценностите и историческата значимост, изразени в градския пейзаж на Ливърпул. Както и през 18-ти, 19-ти и 20-ти век, Ливърпул се отличава от всички други пристанища, с които може да бъде сравнен. Това важи по-специално за степента, в която са запазени пристанищната инфраструктура и историческият градски пейзаж.

Национален парк Миугаша (Miguasha), Канада

За природните обекти, значими от гледна точка на геологията, най-изчерпателният сравнителен анализ, предприет днес, се отнася за парка Миугаша в Канада, който е находище на вкаменелости от девонския период. Приложената иновативна научна методология се посочва от IUCN като модел на подход, който заслужава да бъде широко възприет и адаптиран в процеса на оценяване на природни обекти. Методът е структуриран в три етапа, както следва:

ПРИМЕР ОТ ПРАКТИКАТА

- Установяване на критерии за оценяване: *Основата за установяването на тези критерии е контролният списък от десет въпроса, съставен от IUCN за оценяването на палеонтологичната значимост на находищата на вкаменелости, в комбинация с деветте препоръчителни критерия от Уелс (1996) за установяване на световното значение на такива обекти.*
- Избор на ключови обекти за оценяване: *На базата на библиографски проучвания и консултации с други експерти са подбрани общо шестдесет и едно находища на вкаменелости на гръбначни видове от девонския период в целия свят. Този брой е сведен до петнадесет обекта чрез изключването на всички обекти, които не отговарят на поне един от петте стандарта, приложими към находищата на вкаменелости.*
- Оценяване по точки: *Всеки от петнадесетте избрани обекта е оценен посредством точкова система, като получава субективен или обективен брой точки въз основа на количеството вкаменелости.*

© Neumeier

Съставяне на декларация за изключително световно значение

Силно препоръчително е в ранните етапи на съставяне на текста на предложението за включване да се изготви обоснована и точна декларация за изключително световно значение. Успешните предложения за включване изискват такава декларация. Ако не е възможно да бъде формулирана ясна и убедителна декларация, това може да означава, че кандидатурата на обекта за включване в Списъка на световното наследство е спорна и че предложението за включване следва да се преразгледа.

Елементите от процеса на изготвяне на предложението за включване, разгледани по-горе, имат за цел да доведат до потвърждаването на съответствието с приложимите критерии за включване в Списъка на световното наследство и до изготвянето на декларация за изключително световно значение. Накратко следва:

- да се определи потенциалното изключително световно значение и да се идентифицират отличителните белези, които са негови носители;
- да се изберат подходящи критерии за включване въз основа на анализа на потенциалното изключително световно значение;
- ако е приложимо, да се реши дали обектът да бъде предложен за включване като сериен обект и изборът на неговите компоненти да се обоснове от гледна точка на потенциалното изключително световно значение;
- да се оценят и опишат автентичността и целостта на обекта;
- да се изготви изчерпателен и обективен сравнителен анализ.

На базата на този корпус от информация следва да се направи проверка, която да потвърди дали предложените критерии са валидни за обекта. Отново подчертаваме необходимостта да се уверите, че са налице солидни доказателства и убедителна обосновка на съответствието с избраните критерии.

Тази информация следва да се използва и за формулирането на декларация за изключително световно значение. Написването на декларацията може да доведе до преразглеждане на някои от посочените критерии. Това трябва да се приеме като част от нормалния процес на усъвършенстване на предложението за включване.

НАШИЯТ СЪВЕТ

Преди да се пристъпи към останалата част от работата по предложението за включване, следва да е налице ясен проект на декларация за изключително световно значение.

3 Определяне и анализ на обекта

Декларацията за изключително световно значение трябва да отговаря на следния формат (до две страници А4, вж. приложение 10 от *Ръководните насоки*):

- Кратък синтез:
 - Обобщение на фактическата информация (какво представлява обектът и какъв е неговият географски и исторически контекст, до 150 думи);
 - Обобщение на качествата (елементи на значение, отличителни белези, до 150 думи);
- Обосновка на критериите (елементи на значение и отличителни белези, които ги изразяват, и *основания* да се счита, че обектът съответства на всеки от посочените критерии, до 200 думи за всеки критерий);
- Декларация за цялост (за всички обекти) към датата на изготвяне на предложението/включване (основания да се твърди, че всички отличителни белези или характерни черти, носители на изключително световно значение, са запазени и включени в границите на обекта, до 200 думи);
- Декларация за автентичност (такава е необходима само за обекти, предложени за включване по критерии i – vi) към датата на изготвяне на предложението/включване (доколко отличителните белези, които са носители на изключително световно значение, отразяват достоверно това значение, до 200 думи);
- Изисквания по отношение на опазването и управлението, необходими за съхраняването на потенциалното изключително световно значение (доколко системите и плановете за опазване и управление могат да гарантират опазването и доброто управление на обекта, така че потенциалното му изключително световно значение да бъде съхранено) (опазването и управлението са разгледани на стр. 82–91):
 - Цялостна рамка (до 200 думи);
 - Специфични дългосрочни очаквания – ключови проблеми, които изискват бдителност в дългосрочен план (например опазване от ключови заплахи, запазване на необходимия капацитет и финансиране, запазване на подкрепата на общността, до 150 думи).

За декларациите, изготвени ретроспективно за обектите, вписани преди 2007 г., са приложими малко по-различни правила. Компонентите цялост и автентичност следва да отразяват положението към момента на включването, ако така информация е налична.

Декларацията за изключително световно значение е една от най-трудните и важни задачи при изготвянето на добро предложение за включване и изисква специално внимание. Тя следва да бъде:

- убедително описание на потенциалното изключително световно значение, въз основа на което да може да се планира бъдещото опазване, консервация, управление и мониторинг. Декларацията трябва да може да обясни значението на обекта и неговите отличителни белези на лицата, отговорни за вземане на решения, политиците и широката общественост;
- възможно най-убедителното заявление за значението на обекта и описание на отличителните белези, които са носители на това значение;
- солидна обосновка на избраните критерии;
- кратка и достатъчна, за да представи най-важните характеристики на обекта; и
- написана по такъв начин, че да привлече широк кръг от хора, като по възможност не съдържа жаргон и специализирани термини.

Работата по декларацията за изключително световно значение може да доведе до споделено разбиране за потенциалното значение на обекта от страна на различните участници в процеса на изготвяне на предложението за включване. Тази декларация е в основата на всички секции от досието с предложение за включване – описание, обосновка, консервация, опазване, управление и мониторинг.

След изготвянето на проект на декларацията, заинтересованите лица и компетентните експерти следва да бъдат потърсени за становище и коментар. Целта е декларацията да получи широко одобрение. Може да е необходимо да се предвиди период на консултации, за да се гарантира постигането му.

Този вид на декларацията може да е окончателен, с изключение на частите относно опазването и управлението, но по-нататъшната работа по предложението за включване и допълнителни консултации могат да доведат до полезни корекции. Това е нормално и следва да се приеме като част от процеса на изготвяне на убедително обоснована декларация.

НАШИЯТ

СЪВЕТ

Преглеждайте и при необходимост коригирайте проекта на декларация за изключително световно значение по време на целия процес.

В случая на предложения за включване на нови серийни обекти, декларацията следва да отговаря на стандартните изисквания, посочени по-горе, за обекта като цяло. В рамките на възможното следва да се представи по-скоро обобщена информация, валидна за целия обект, отколкото не идентична по същество информация за всеки отделен компонент. Въпреки това може да има основания да се посочат изключения или специфична ключова информация за един или няколко от компонентите.

Ако се предлага добавяне на нов компонент към вече вписан сериен обект, съществуващата декларация за изключително световно значение може да бъде подходяща, за да обхване допълнението, без да се налага нейното изменение или с минимално изменение. Ако се налага незначително изменение или ако за обекта не съществува декларация, тя следва да се актуализира/изготви в съответствие с изискванията на Комитета за световното наследство. Центърът за световно наследство и Консултативните органи са разработили и насоки за изготвянето на ретроспективна декларация за изключително световно значение, които да ръководят този процес. Във всички случаи декларацията следва да отразява значимите нови отличителни белези, но не и нови елементи на значение. Значението трябва да бъде това, вече одобрено от Комитета за световното наследство. Ако се предлага признаването на допълнително или различно значение, следва да се изготви ново предложение за включване (*Ръководни насоки*, параграф 166).

При разширяване на границите на съществуващ обект първоначалната декларация за изключително световно значение се преразглежда, за да се отразят значимите нови отличителни белези, но не и нови елементи на значение, или се изготвя нова декларация за целия обект.

ПРИМЕР ОТ ПРАКТИКАТА

Декларация за изключително световно значение

Владенията на вожда Рої Мата (Roī Mata), Вануату

Живият културен пейзаж на владенията на вожда Рої Мата във Вануату притежава изключително световно значение като пример за пейзаж, представителен за системите на управление от вождове в тихоокеанския регион. То е отразено във взаимодействието на хората с тяхната среда в течение на времето, което зачита материалните свидетелства от времето на Рої Мата и се ръководи от духовното и морално наследство на неговите социални реформи. Пейзажът отразява традиционните системи на управление от вождове в тихоокеанския регион и зачитането на техния авторитет чрез табутата, забраняващи използването на резиденцията на Рої Мата и мястото, където е погребан, спазвани в продължение на повече от 400 години и структурирали местния пейзаж и местните социални практики. Пейзажът е мемориал на делата на Рої Мата, който за много от съвременните жители на Вануату е жив символ на власт и източник на вдъхновение.

Критерий (iii): Владенията на вожда Рої Мата са жив културен пейзаж, отразяващ наследяването на властта от вождовете от техните предшественици, и по-специално табутата, забраняващи използването на резиденцията на Рої Мата и мястото, където е погребан, спазвани в продължение на повече от 400 години и които и днес структурират местния пейзаж и местните социални практики.

Критерий (v): Владенията на вожда Рої Мата са изключителен пример за пейзаж, представителен за системите на управление от вождове в тихоокеанския регион и за връзката между жителите на този регион и тяхната среда във времето, отразена в почитта им към материалните останки от три ключови обекта, свързани с Рої Мата, ръководено от духовното и морално наследство на неговите социални реформи.

Критерий (vi): Владенията на вожда Рої Мата са за много от днешните жители на Вануату жив символ на власт, видим в пейзажа, и източник на вдъхновение за ежедневиия живот.

Автентичността на владенията на вожда Рої Мата се изразява в приемствеността на връзката между пейзажа и устните предания за Рої Мата, приемствеността в системите на управление от вождове и традиционната почит към материалните свидетелства за неговия живот, видима в табутата, забраняващи използването на тези места.

© Vanuatu National Cultural Council / Chris Ballard

3 Определяне и анализ на обекта

- Правната закрила на предложените за включване зони и буферни зони е подходяща. Цялостната система на управление на обекта е подходяща и включва традиционните мерки за управление, свързани със системата на управление от вождове и съответните табута, както и държавни разпоредби за опазването на обекта. Системата на управление предвижда участие на местната общност и на държавните административни органи. Цялостта на обекта е съхранена.

Вулканичен остров Джеджу и тунели от лава (Jeju), Република Корея

Вулканичният остров Джеджу и тунелите от лава оформят сериен обект от три компонента. Единственото по рода си качество на системата от тунели от лава Геомунореум и разнообразието от достъпни вулканични образувания в другите компоненти имат отличителен и важен принос за изследванията на вулканичната дейност в световен мащаб.

Критерий (vii): Системата от тунели от лава Геомунореум, която се счита за най-забележителната такава система в света, има изключително въздействие върху посетителите, дори да са наблюдавали много подобни явления. Тя представлява уникална гледка от многоцветни карбонатни орнаменти по таваните и подовете на тунелите и стени от тъмна лава, частично покрити с карбонатни наноси. Подобният на крепост конус от туф Сеонгсан Илчубонг (Seongsan Ilchulbong), чиито стени се издигат от океана, е впечатляваща характерна черта на пейзажа, а връх Хала (Halla), със своето разнообразие от материали и цветове в различните сезони, със своите водопади, различни по форма и цвят скални образувания и отвесни скали и с вулканичното езеро на върха, допринася в още по-голяма степен за драматичното естетично въздействие на обекта.

Критерий (viii): Джеджу има изключително значение като един от малкото големи щитови вулкани в света, издигащ се над горещата точка върху неподвижна континентална плака. Той се отличава със системата от тунели от лава Геомунореум, която е най-впечатляващата и значима система от защитени пещери, образувани от тунели от лава, в света и съдържа зрелищна палитра от вторични карбонатни спелеотемни (сталяктити и други), с уникално изобилие и разнообразие. Конусът от туф Сеонгсан Илчубонг е изключителен по своите структурни и седиментни характеристики, което му придава световно значение за изследването на вулканичните изригвания от сюртсейски тип.

Обектът е добре управляван и финансиран, изготвен е план за управление за периода 2006 – 2010 г. и са осигурени необходимите ресурси за прилагането му. Ключовите проблеми на управлението включват предотвратяването на бъдещо въздействие на селскостопанската дейност върху подземната среда и управлението на голямата посещаемост на обекта. Налице е потенциал за разширяване на границите на обекта, за да се включат други значими системи от тунели от лава и вулканични образувания в района на Джеджу.

Предложения за включване на сериен обект

Предложенията за включване на сериен обект се отнасят до два или повече отделни елемента, които взети заедно имат изключителна универсална стойност (Вж. определенията в раздел 1.3).

В такива случаи неизмеримата изключителна световна стойност на серията от елементи представлява основен аспект и трябва да бъде установена. Освен това изборът на елементите трябва да следва явна логика, основана на изключителната световна стойност и на отличителните белези и характерните особености на тези елементи. Съпоставителният анализ трябва да обоснове този избор и да докаже, че цялата серия притежава неизмерима изключителна световна стойност.

Елементите, които не са силно и ясно свързани с неизмеримата изключителна универсална стойност на предложения за включване обект, трябва да бъдат изключени.

По принцип всички елементи за евентуално предложение за серийно включване трябва да са включени в досието, независимо от това че същото на първо време се отнася само до един или до няколко от тях. *Ръководните насоки* разрешават първоначалното включване само на една част от елементите от една серия, като останалите елементи се добавят впоследствие (параграфи 137-139). В този случай следва да се уточнят и да се опишат ясно останалите предвиджани елементи.

Трябва да се посочи дали отделните елементи от серията са функционално свързани и дали съществува обща рамка на управление, която да се прилага по отношение на всички.

Важен принцип по отношение на предложенията за серийно включване е те да бъдат разгледани съгласно същите критерии и предписания по отношение на цялост, автентичност и управление като другите. Те също трябва да се основават на сравнителен анализ на равнище гекултурен ареал или в световен мащаб.

Друг важен принцип е всяко предложение за включване относно сериен обект да се изразява само в едно включване в Списъка на световното наследство. Така серийният обект се вписва като един обект и впоследствие се разглежда. Ако ценностите на сериен проект са застрашени до такава степен, че е предложено неговото включване в списъка на застрашеното световно наследство, обектът се вписва изцяло в този списък. Това се прилага за всички серийни обекти, независимо от това дали обектът се намира на територията на само една страна или дали става дума за транснационални обекти.

Документът, озаглавен *Nominations and Management of Serial Natural World Heritage Properties – Present Situation, Challenges and Opportunities* (Engels, Ohnesorge и Burmester, 2009 г.), съдържа полезни насоки относно серийните обекти.

ИЗСЛЕДВАНЕ НА КАЗУС

Сериен обект – Малака и Джорджтаун, исторически градове на пролива Малака

(Малайзия) Исторически градове Малака и Джорджтаун са рожба на 500 години търговски и културни контакти между Изтока и Запада в пролива на Малака. Множеството азиатски и европейски влияния са дали на градовете уникална мултикултурална идентичност, която се изразява в материално и нематериално наследство. С правителствените си сгради, църкви, площади и крепостта си,

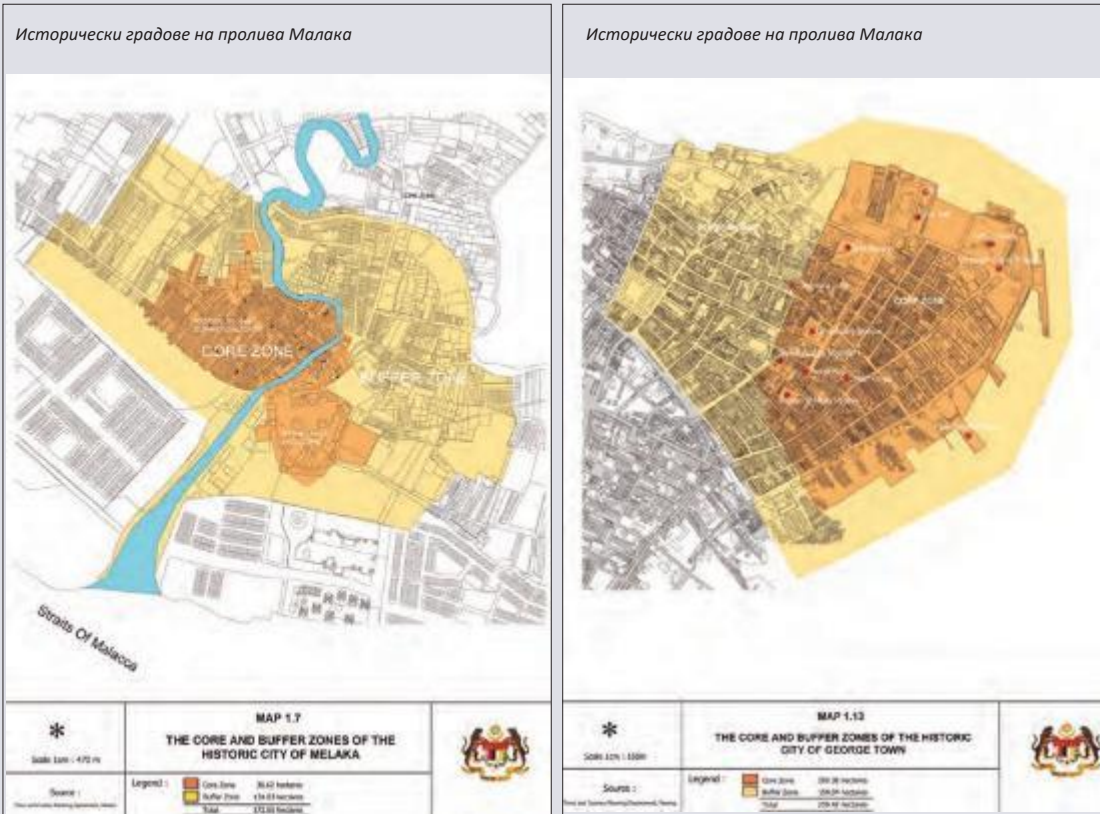

© OUR PLACE – The World Heritage Collection

Малака свидетелства за първите етапи на историята си, която започва по време на малайзийския султанат през XV-ти век и за португалския и нидерландския периоди, датиращи от началото на XVI-ти век. Жилищните и търговски сгради на Джорджтаун илюстрират британския период от края на XVIII-ти век. Двамата града представляват уникална архитектурна култура и несравним градски пейзаж в Източна и Югоизточна Азия. Включен обект по силата на критериите (ii), (iii) и (iv).

3 Определяне и анализ на обекта

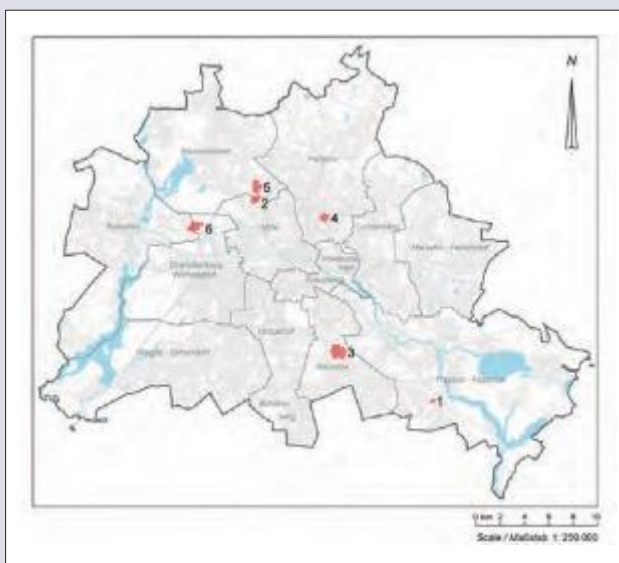
Източник: Досие за включване.

Модерните жилищни квартали в Берлин (Германия)

Обектът включва шест жилищни комплекса, които свидетелстват за иновативна жилищна политика, провеждана от 1910 г. до 1933 г., поспециално по време на Ваймарска република, когато град Берлин е авангарден в социален, политически и културен план. Тези квартали представляват изключителен пример за развитието на социалните жилища, който допринася за подобряване на жилищната среда и на условията на живот на лицата с ниски доходи благодарение на иновативните подходи в областта на градоустройството, архитектурата и проектирането на градините. Обектът предоставя забележителни примери за нови градоустройствени и архитектурни модели с оригинални решения от гледна точка на дизайн и на технически и естетически иновации. Бруно Таут, Мартин Вагнер и Валтер Гропиус са сред основните архитекти на тези проекти, които оказват значимо влияние върху развитието на жилищната среда навсякъде по света. Включен обект по силата на критериите (ii) и (iv).

© Winfried Brenne Architekten,

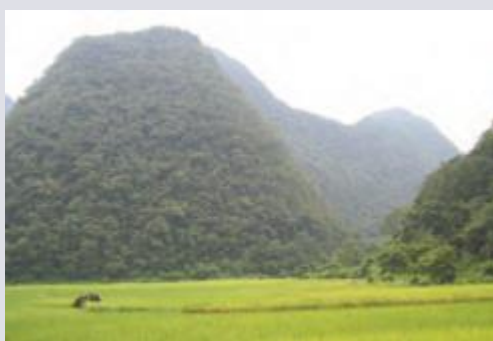
Източник: Досие за включване.

Сериен обект – Южнокитайски карст (Китай)

Южнокитайският карстов район се простира на площ от половин милион квадратни километра основно в провинциите Юннан, Гуйдзю и Гуанси. Това е един от най-зрелищните примери на влажен тропичен и субтропичен

карст. Каменните гори в Шилин се приемат за невероятни природни явления и истински ориентири, съдържащи по-широко разнообразие от върхове и по-голямо многообразие от променящи се форми и цветове отколкото други карстови пейзажи. Коничните и стълбообразни карстови форми Либо, които също са приемани за ориентири в световен план за този вид карст, предлагат много особен пейзаж и голяма красота. Карстовите образувания Вулонг бяха вписани заради гигантските си карстови ями, естествени мостове и пещери. Включен обект по силата на критериуми (vii) и (viii).

Картата встрани представя само една страна от този сериен обект.

Източник: Досие за включване.

3 Определяне и анализ на обекта

НАШИЯТ

СЪВЕТ

Границите трябва да съдържат всички елементи, които придават неизмерима изключителна световна стойност

Определяне на подходящи граници, включващи елементите, на които се признава изключителна световна стойност

Границите, които се предлага да се приемат за обекта, трябва да съдържат всички отличителни белези и характерни особености, които му придават неизмерима изключителна световна стойност. Граници, включващи ареали, които нямат връзка с тази стойност, биха били неподходящи. Обратно не би било целесъобразно да се изключват ареали, които съдържат отличителни белези и особени характеристики, които са носители на неизмеримата изключителна световна стойност.

Важно е да се помни, че предложените за включване обекти трябва да отговарят на цяла серия от условия:

- да имат изключителна универсална стойност;
- да отговарят на изискванията за автентичност и цялост;
- да са защитени и добре управлявани.

Всички фактори оказват влияние върху определянето на границите на обекта.

Предложената в раздел 3 (стр. 62) картография на отличителните белези и характерни особености предоставя полезна отправна точка за определяне на подходящи граници.

Когато предметът на предложението за включване на културни обекти включва известен брой важни елементи като сградите на исторически град, понякога е по-добре да се предложи включването на уникален ареал или зона, които ги обединяват всички, отколкото множество отделни елементи. Както обикновено е важно очертанията на границите да бъдат логични и при сходни случаи може да е оправдано да се предложи включването на един обект.

В редица случаи важни от гледна точка на консервацията елементи или зони могат да бъдат географски различни и отдалечени един от друг, така че да не бъде целесъобразно да се определя само един ареал с широк обхват. В такъв случай може да бъде по-подходящо предложение за серийно включване.

Случва се част от обекта да не бъде защитен или добре управляван. Ако тази част съответства на необходим или основен елемент на обекта, предложението за включване ще доведе до резултат, само ако бъдат предприети целесъобразни мерки за отстраняването на тези нередности. В такъв случай може да се наложи да се преустанови изготвянето на предложение за включване, докато не бъде договорено или намерено решение чрез други средства.

Определянето на границите предполага да се положат съвместно със заинтересованите страни усилия за управлението и превенцията на конфликти. Това е основно решение по отношение на използването на почвите, което има отражение върху опазването, консервацията и управлението на обекта и което следователно съставлява много важен етап от гледна точка на участието на заинтересованите страни и на комуникацията.

Изборът на граници трябва да следва конкретна логика и причини, които трябва да бъдат посочени в свързаната с целостта на обекта част от досието.

Накратко:

- Границите на обекта трябва да включват необходимите особени белези, за да отговаря обектът на условията за цялост, тоест да представлява пълна и цялостна съвкупност от особени белези, които изразяват изключителна универсална стойност;
- границите на обекта трябва да бъдат логични и основателни от гледна точка на установените като изразяващи стойността на обекта особени белези;
- те трябва да са ясно определени във връзка с правната защита и управлението на обекта;

- важно е границите да бъдат лесно разпознаваеми, ако искаме те да улесняват управление на обекта. В редица случаи очертанията ще съответстват на конфигурацията на мястото и понякога на релефа. Също така от практическа гледна точка те могат да бъдат определени въз основа на построени от човека елементи като пътищата, които често имат основна роля за управлението на обекта. Следва обаче да се гарантира с особена загриженост, че така очертаният ареал отговаря на условията за цялост;
- от съществено значение е да се изготви карта с добро качество, в която са очертани границите на обекта;
- необходимо е също така да се проведе установяването на границите (включително и на плановете за разделяне на зони) на предлагания за включване обект заедно с определянето на приоритетите за управление и ефективната мобилизация на заинтересованите страни, като по този начин се обвърже надеждно този процес с изготвянето на мерки за опазване, консервация и управление.

Определяне на границите

Ренесансови паметници в Убеда и Баеза (Испания)

Този обект е предложен за включване като включващ елементи от два исторически града. И накрая е локализиран в дворец в ренесансов стил и в двете селища. Основанието за включване е било изменено, за да се посочи, че тези паметници са доказателство за въвеждането на гражданската архитектура и идеите на Ренесанса в Испания, които впоследствие са пренесени в Латинска Америка в рамките на архитектурните споразумения.

Исторически център на Макао (Китай)

Предложението за първоначално включване се отнасяше само до дванадесет сгради, като пренебрегваше редица забележителни примери, поради това че авторите му са мислели, че е за предпочитане да не включват прекалено голям брой примери.

За щастие централната улица беше достатъчно добре съхранила своята цялост. Следователно бе възможно да се определят отново границите на обекта, за да се включат в него улицата и основните места, както и целесъобразните сгради.

Бам и културният му пейзаж (Иран, Ислямска република)

Първоначалното предложение за включване на сериен обект се ограничаваше основно до Цитаделата и до няколко разрушени сгради. След консултациите категорията му бе променена и обектът бе включен като културен пейзаж. Всъщност бе осъзнато много голямото значение на системата за управление на водата и на начина на живот на оазиса.

Зала на столетието във Вроцлав (Полша)

Първоначално предметът на предложението за включване беше само залата на Столетието. В резултат обаче на мисия на ИКОМОС се взе решение, че и проектираното едновременно със залата изложбено пространство би трябвало да бъде включено в обекта. Буферната зона също е била разширена, за да се осигури по-добра защита на този комплекс.

Султане (Иран, Ислямска република)

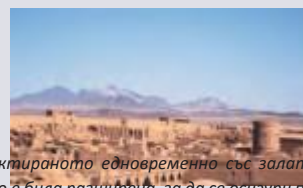
Първоначалното предложение включваше мавзолей, разположено около него традиционно село и множество по-малки религиозни или погребални паметници. След осъществена оценка границите на обекта бяха преразгледани, за да се ограничат до мавзолея и до археологическите останки на малката цитадела. Останалата част на селото и паметниците бяха включени в буферната зона. Обектът е заобиколен от защитен пейзажен ареал, който съвпада с прииците, които са накарали някога монголците от Илханата да установят столицата си на това място.

Вулканични върхове, скални амфитеатри и крепостни стени на остров Реюнион (Франция)

Първоначалното включване включваше серия от установени зони, но не включваше най-важните области с ендемична растителност в околната среда на острова. При преразглеждането на включването се установи границата така, че да се свърже новосъздаденият Национален парк в момента на разполагането на ефикасна буферна зона, за да бъдат включени прилежащите зони на разположение.

© Serge Dos Santos

© ЮНЕСКО / Алан Брюне

© Hervé Douris

3 Определяне и анализ на обекта

- ● Резултатът представлява обект, който включва най-значимите зони с природни пейзажи на острова и е ясно свързан с установените мерки за опазване и управление, като по този начин се осигурява ефективна защита.

Доломитите (Италия)

Първоначалното включване на Доломитите включваше серийно включване на 27 елемента. Това включване беше отсрочено и държава-страна по Конвенцията беше посветвана да преразгледа включването, като намали броя на елементите, за да се открие пейзажът и естетическите ценности на зоната на равнището на пейзажа. Изготвена бе реорганизирана серия, включваща 9 елемента и подкрепена от ясен съпоставителен анализ. Обектът бе включен в списъка на световното наследство през 2009 г.

© Dell'Agnola – Provincia di Belluno

Буферни зони

Всеки обект от световното наследство изисква мерки за опазване и управление, които да се прилагат по отношение на външни за него дейности, включително и такива, които се отнасят до зоните в непосредствена близост до него. В отговор на необходимостта от опазване, консервация и управление често се определя буферна зона. Това обаче невинаги е необходимо и както е посочено в *Ръководните насоки*, съществуват и юридически, нормативни и други средства за опазване на обекта от по-обща заплаха (параграф 104). Може например да се признае статутът на обекта в общите устройствени планове или правилниците за тяхната експлоатация или да се гарантира връзката между защитените ареали. Страните разполагат с различни юридически механизми за тази цел.

Важно е да се разбере, че буферната зона не е част от включения в световното наследство обект, а има за цел да улесни опазването, консервацията и управлението. Защитата на зоните в непосредствена близост до обекта, буферната зона може да допринесе за запазването на неговата автентичност и цялост. случва се например храм да бъде на линията на планина, която се намира на известно разстояние и пространството, което ги разделя да бъде отчасти в буферната зона.

Макар и буферните зони да нямат изключителна универсална стойност, те се разглеждат като основно свързани с опазването, консервацията и управлението на предложените за включване обекти. Следва да се включат всички особени белези или характерни особености, които участват в обосноваването на неизмеримата изключителна универсална стойност в границите на предлагания обект и да не се препоръчва някои от тях да се намират в буферната зона.

Въпреки, че буферната зона се разграничава от включения в списъка на световното наследство обект, границите ѝ трябва официално да са определени в момента на включването на обекта или когато Комитетът за световното наследство одобрява измененията. Буферната зона е съставна част от поетите от държавата-страна по Конвенцията ангажменти за опазване, консервацията и управление на обекта. Тя трябва да бъде включена в системата на глобално управление на проекта, а начинът, по който отговорните за управлението на обекта лица са упълномощени да допринасят за управлението на дейностите в буферните зони и да влияят на тези дейности, трябва да бъде ясно уточнен.

Определянето на буферната зона може да бъде важен повод за включване на заинтересованите страни в изследването на обекта и в дългосрочната работа по опазването, консервацията и управлението.

Буферната зона може да бъде неутрален ареал, който да не притежава нито една от характерните особености, свързани с предложението за включване обект. Може обаче да бъде и ареал, който съдържа физически характерни особености или други (например икономически, юридически, функционални, визуални или екологични), които подкрепят притежаваните от самия обект.

Може да определя физическия подход към обекта и да играе важна роля при определянето на визуалните перспективи към и от предложението за включване ареал. Може да участва по-специално в опазването на по-общите природни системи, от които зависи обектът (като например водосборния басейн на река), или да бъде свързана с управлението на натиск, произтичащ от наплив от посетители или от промишлено използване (ако например включва прилежащите пътища и местата за паркиране в зоните в непосредствена близост до обекта).

Следователно характерните особености и качествата на буферната зона не се вземат предвид при оценката на изключителната световна стойност, но могат да бъдат полезни, за да се определи дали предлаганията за включване обект отговаря на изискванията за цялост, автентичност, опазване и управление.

Следва да се зададе въпросът дали правилно се разбира непосредственото обкръжение на обекта и дали то може лесно да бъде определено или дали това изисква допълнителна работа.

Елементите, които могат да окажат влияние върху определянето на буферната зона, са по-специално следните:

- характерните особености на неизмеримата изключителна универсална стойност;
- изискванията за управление на обекта;
- естеството на известните или предвидими заплахи или въздействия;
- значимите визуални перспективи към и от обекта;
- настоящата природа на предвижданата буферна зона;
- собствеността, използването на ресурсите, управлението и опазването (включително от законодателството) в предвижданата буферна зона.

Буферната зона може да включва цяла гама от функции, употреби или дейности, различни от тези, които се включват в рамката на самия обект.

Макар и буферната зона на културните обекти да е често определяна въз основа на визуалния ефект, изборът ѝ може да отговаря на други съображения или на други фактори (например акустичният ефект или хидрологията).

Както определянето на границите на обекта, така и определянето на тези на буферната зона трябва да се подчинява на ясно изразена логика или причини във връзка с опазването, консервацията и управлението на ценностите на обекта. Тази логика трябва да е изложена в частта на досието, която е свързана с включването с цел опазване. Връзката между функцията, обхвата, опазването, консервацията и управлението на буферната зона и тези на обекта трябва да се посочи ясно. Опазването, консервацията и управлението на буферната зона и тези на обекта трябва да представляват едно свързано цяло. Когато различни органи отговарят за тези различни аспекти на буферната зона и на самия обект, следва да се уточнят съответните им задължения и координационните механизми.

Въпреки, че понятието буферна зона има за цел опазването на обектите на световното наследство, което може да наложи ограничения, добре замислената буферна зона може също така да бъде източник на значими предимства за общностите и други местни групи, без това да противоречи на опазването, консервацията и управлението на ценностите, като по този начин се благоприятства устойчивото използване на ресурсите. Може да включва земеделски земи или да бъде рамка на дейности, свързани с туризма, като например ресторантьорството и хотелиерството, които се управляват от местната общност. Предложението за включване трябва да изтъква този аспект.

Освен това буферната зона може да играе важна роля в социалните, културните и икономическите отношения, които са необходими за просъществуването на обекта и на неговите ценности. Мерките за опазване, консервация и управление трябва да бъдат замислени грижливо, така че да

НАШИЯТ СЪВЕТ

Буферна зона, която не е защитена, нито официално призната, е безполезна.

3 Определяне и анализ на обекта

признават и насърчават тези полезни за обекта процеси. Също така буферната зона не трябва да изолира обекта от традиционния му социален, културен и икономически контекст повече, отколкото е разумно, нито да се превърща в един вид „музей“ или туристически обект.

Ето няколко етапа от установяването на буферна зона, чийто ред може да варира:

- да се отчита неизмеримата изключителна универсална стойност на обекта, неговата цялост и характерни особености, за да се определят външните за тези аспекти въпроси и отношенията им с тях;
- да се разгледат и потенциалните възможности на зоната, за да се установи по-ефективно опазване, консервация, управление и ползи чрез устойчивото използване в буферната зона;
- да се помисли относно юридическите разпоредби, които изисква създаването на буферната зона – национално законодателство, местни закони и подзаконовни актове и т.н.;
- да се следи за прилагането на свързаните с функциите на буферната зона мерки и механизми;
- да се определят границите на буферната зона въз основа на тези анализи и съображения и с особено отношение към изключителната световна стойност на обекта в контекста на външни заплахи (когато става дума за сериен обект, може да са необходими повече буферни зони за различните части на обекта).

Ако буферната зона все още не се ползва с мерки за опазване, времето, което е необходимо за въвеждането им, може да има последици върху графика на изготвяне на предложението за включване и датата на представянето му. Тези мерки трябва да са оперативни преди представянето на предложението за включване.

Буферните зони се оказват ефективни, когато понятието вече е включено в законодателството за територията, на която се намира обектът. Затова е желателно държавите-страни по Конвенцията да вземат мерки, за да въведат понятието буферна зона в законодателството, ако все още не е направено.

Макар и буферните зони да са важно средство за предоставяне на допълнителна защита на зоните в непосредствена близост до обекта, който е предмет на предложение за включване, може да са необходими и други механизми, за да се осигури опазването на разширеното му обкръжение. Възможно е постигането на взаимодействие и с други инструменти за консервация като други договори, програми и инициативи, предоставящи различни и допълващи се форми на опазване на наследството.

Когато елементът, който предоставя на обекта неговата неизмерима изключителна световна стойност, се намира под земята, става въпрос за особен случай, при който може и да не е необходима буферна зона.

ИЗСЛЕДВАНЕ НА КАЗУС

Буферни зони

Централен комплекс на университетския град на Universidad Nacional Autónoma de México (UNAM) (Мексико)

Комплексът, който се състои от сгради, спортни съоръжения и отворени пространства в южната зона на Мексико, е построен между 1949 г. и 1952 г. Повече от 60 архитекти, инженери и творци работиха по този проект. Центърът, който е великолепен пример за модернизма на XX-ти век, е доказателство за интегрирането на градоустройството, на архитектурата, на комплексното проектиране, на паркова архитектура и на приложни изкуства и съчетаването им с местните по-специално с праисторическото минало на Мексико. Комплексът въплъщава социални и културни ценности със световно значение. Този комплекс, който е признат в цял свят, е един от най-големите символи на модерността в Латинска Америка. традиции.

В случая на този обект буферната зона е преразгледана така, че да се осигури по-голяма защита на разширеното обкръжение на този комплекс.

Източник: Досие за включване.

Селитрови заводи в Хъмбърстоун и Санта Лаура
(Чили)

Първоначалното определяне на границите на буферната зона е преценено като прекалено схематично и е поискано да бъде преразгледано, като се отчита пейзажът, в който се вписва обектът.

Планината Хуаншан (Китай)

Буферната зона на планината Хуаншан има за цел да се защити обектът и да се забавят, дори да се избегнат външните въздействия върху обекта чрез множество средства като: изграждане на миграционен път за фауната, ограничаване на някои от видовете използване на земите, които могат да доведат до въздействие, туристическа инфраструктура и помощ при управлението на допълнителните панорамни места извън обекта на световното наследство с цел да се намали натискът върху същия.

Крак де Шевалие и Калат Салах Ел-Дин (Сирийска арабска република)

В случая на крепостта на Саладин буферната зона е разширена до цялата долина, за да се вземе предвид потенциалният археологически интерес и решението да се осигури достъп чрез лифт.

Остров Сейнт Килда (Обединено кралство Великобритания и Северна Ирландия)

Самото море защитава материалното наследство на островите, така че не е преценено за необходимо да се определя формално буферна зона.

Древното земеделско селище на Кук (Папуазия - Нова-Гвинея)

Буферната зона граничи само с две страни на обекта. Границите и са били определени по този начин, за да бъде предварително защитена хидрографската система на обекта и археологическите останки, които включва.

© UNESCO / Giovanni Vascardi

Буферна зона
Централна зона (обект)

Източник: Досие за включване.

Разширено обкръжение

Освен обекта и буферната зона е важно да се вземе предвид зона, която се намира извън тях, по-специално това, което наричаме разширено обкръжение. В някои случаи то може да е много важно за визуалните характерни особености на обекта или за неговите отличителни белези.

Както уточнихме по-горе разширеното обкръжение може също да допринесе определящо за опазването на автентичността и целостта на обекта.

3 Определяне и анализ на обекта

Сред примерите за нови факти или за промени, които могат да настъпят в това далечно обкръжение и да имат отрицателни последици върху неизмеримата изключителна универсална стойност на обекта, се намира и построяването на елементи, които пречат на видимостта, като например високи сгради или поле с ветрогенератори. Независимо от това, че са разположени на значителна дистанция от обекта, тези елементи рискуват да нарушат възприетата връзка между обекта и обкръжението му.

В редица случаи разширеното обкръжение и буферната зона могат да съвпадат; в други случаи първото е много по-обширно. Трябва да бъдат предоставени уточнения относно логиката, на която се основава определянето на разширеното обкръжение, още повече че в *Ръководните насоки* не се предвижда никакво формално изискване в това отношение.

По този въпрос следва да се види *Декларацията от Ксиан относно консервацията на обкръжението на културно-историческите структури, забележителни места и зони* (ИКОМОС, 2005 г.).

Обхватът на далечната рамка трябва да бъде означен върху една или повече карти в досието за предложение за включване и да бъде коментиран в описателната част на това досие.

ИЗСЛЕДВАНЕ НА КАЗУС

Въпроси, свързани с рамката на даден обект

Мисия за наблюдение и бързо реагиране ЮНЕСКО-ИКОМОС относно Стария град и Новия град в Единбург (Великобритания и Северна Ирландия)

Експерти от Центъра за световно наследство и от ИКОМОС са осъществили през 2008 г. мисия за наблюдение и бързо реагиране, която има за цел да разгледа проекти за строителство, които могат да засегнат стария град и новия град Единбург (Обединено кралство), включен в Списъка на световното наследство обект през 1995 г.

Тази предприета по искане на Комитета за световно наследство мисия е съсредоточена по-специално върху проекта за строителство „Келтънгейт“. Експертите са проучили общата ситуация в стария град и в новия град Единбург от гледна точка на тяхното състояние на консервация в градския контекст, на целостта и автентичността им. Проучили са и последиците от проектите за строителство, включително построяването на небостъргачи, върху изключителната световна стойност на обекта, тоест върху изключителните ценности, въз основа на които обектът е включен в Списъка на световното наследство.

Заедно с представителите на органите, институциите, организациите и другите заинтересовани страни на национално и местно равнище, експертите са провели размисъл относно мерките, които трябва да бъдат взети, за да се защити пейзажът на историческия градския ареал.

Освен Келтънгейт те са разгледали и последиците от идейните проекти относно пристанището в Лейт, Център Сейт Джеймс и други проекти в самия обект. Делегацията е обсъдила също възможностите за подобрене на системата за консервация и управление.

Обектът на световното наследство е бил включен предвид статута на Единбург като столица на Шотландия от XV-ти век. Комитетът за световно наследство е признал два различни ареала: стария град, над който се извисява средновековна крепост, и новия град в неокласически стил, чийто подем от XVIII-ти век нататък е упражнил дълбоко влияние върху европейското градоустройство. Хармоничното противопоставяне на тези два контрастиращи исторически ареала, във всеки един от които има множество забележителни сгради, представлява особения отпечатък на града и му придава изключителна световна стойност.

Настоящо състояние консервация – заплахи или натиск

Заплахите или натискът, които рискуват да засегнат неизмеримата изключителна универсална стойност на предлагания за включване обект, представляват важен аспект, който трябва да се отчита при оценяването. В *Ръководните насоки* се посочват четири фактора – развитието, ограниченията, свързани с околната среда, природните катастрофи, и свързаните с посетителите или с туризма ограничения. Следователно предоставената информация във връзка със състоянието на консервация на обекта трябва да бъде реалистична, потвърдена от фактически данни, нито преувеличена, нито встрани от реалността. Ако например се твърди, че обектът е в добро състояние, това наистина трябва да е така, като не трябва да се подминават, нито омаловажават сериозните заплахи. Освен това общата тенденция е основен елемент на преценка – *добро състояние и което се подобрява* е напълно различно от *добро състояние*, *но което се влошава*. Една от основните задачи на мисията за оценяване на мястото на предложението за включване обект е да провери дали съществуват заплахи и да ги съобщи, както и да се увери, че някои не са били премълчани.

Информацията, свързана със заплахите трябва да се отнася само до тези, които може разумно да бъдат предсказани или да застрашават даден обект, или които вече са били посочени. Не следва например да се посочват много малко вероятни рискове.

Важно е обаче да се предостави искрена и точна информация за такива заплахи. Центърът за световно наследство все по-често и по-често се сблъсква с обекти, които се обявяват малко след включването им за изложени на заплахи, които не са били посочени в рамките на предложението за включване. Затова е желателно да се предоставя информация за всеки нов проект за строителство и за всякаква друга промяна, настъпила по време на процеса на оценяване.

Опазване

Предложените за включване обекти трябва да са надлежно защитени от юридически разпоредби и/или от обичайни правила. Най-добре е да се ползват с възможно най-добрата защита при определена юрисдикция и в даден контекст, което понякога изисква законодателни или други мерки, взети на различни нива.

Защитата посредством юридически разпоредби или обичайни правила не са взаимноизключващи се механизми, а могат често да се допълват успешно за установяването на множество нива на защита. В редица случаи е необходим юридически механизъм в подкрепа на защита, която се основава на обичайно правило, по-специално когато съществуват заплахи.

Всяко предложение за включване в Списъка на световното наследство на даден обект, който не се ползва с достатъчна степен на защита, ще бъде отхвърлено.

От основно значение е да се определят ясно материалните и нематериалните отличителни белези, които конкретизират неизмеримата изключителна световна стойност, за да се гарантира надлежно опазването, консервацията и управлението на обекта, доколкото именно те трябва да бъдат защитени, за да се опази тази стойност (виж раздел 7.в от модела на предложението за включване)

Няколко въпроса, които следва да се зададат:

- механизъмът за защита ще даде ли възможност да се опази и да се укрепи неизмеримата изключителна универсална стойност?
- дългосрочен ли е механизъмът?
- при защита чрез обичайни правила, същата основава ли се на надеждни общностни механизми?
- осигурена ли е защита на всички необходими нива (обичайно, местно, регионално, национално и т.н.)?
- защитен ли обектът срещу строителство или промени, които биха могли да навредят на ценностите, целостта и автентичността му?
- прилага ли се ефективно защитата му?
- проверява ли се/наблюдава ли се периодично механизъмът за защита така, че да се провери ефективността му?
- опазването му напълно съчетано ли е в едно цяло с консервацията и управлението?

НАШИЯТ
СЪВЕТ

Опазването трябва да
бъде ефективно

3 Определяне и анализ на обекта

Механизмът за защита трябва да се прилага както по отношение на самия обект, така и по отношение на буферната зона, независимо от това, че мерките могат да се различават в зависимост от зоните. Опазването на стойността на обекта не трябва да се осъществява в ущърб на които и да било културно-исторически обекти, които се намират в буферната зона.

Следва да се опазят и управляват и значимите визуални качества на разширеното обкръжение.

Важно е да се уверим, че още в началния стадий на изготвяне на предложението за включване съществува подходящ механизъм за защита. Всъщност изготвянето на такъв механизъм (например изготвянето на нов закон) може да отнеме много време и да забави сериозно целия процес.

Традиционно опазване на културен обект – Гробницата на Аския (Мали)

Зрелищната пирамидална структура с височина 17 метра на гробницата на Аския, изградена от Аския Мохамед, император на Сонгай, през 1495 г. в столицата му Гао свидетелства за могъществото и богатството на империята, която е в разцвет през XV-ти и XVI-ти век благодарение на контрола на транссахарската търговия по-специално на сол и злато. Това е великолепен пример за традицията на монументални сгради от глина, характерни за Западноафриканския Сахел. Комплексът, който включва пирамидалната гробница, двете джамии с плосък покрив, гробището на джамията и откритото пространство на събранията, е построен, когато Гао става столица на Сонгайската империя и след като Аския Мохамед превръща исляма в официална религия на империята при завръщането си от Мека.

Обектът се ползва с традиционна форма на защита. Управлението му се наблюдава от асоциация, създадена през 2002 г. от префекта на Гао.

Същата включва представители на всички основни заинтересовани страни, включително имама, мюезина, и представителите на регионалната агенция за изкуство и култура в Гао и регионални и местни комисии за опазване на културното наследство. Асоциацията няма утвърдени с устав функции, но се ползва с голям морален престиж поради участието на имама и на Сонгайския шеф.

Традиционно опазване на природен обект – Източен Ренел (Соломонови острови)

Източен Ренел е разположен в южната трета на Ренел, който е най-южният остров на архипелага на Соломоновите острови. Ренел е най-големият издигнат коралов атол в света с дължина 86 км. и ширина 15 км. Обектът обхваща около 37 000 хектара и прилежащата акватория в радиус от три морски мили. Една от основните характеристики на острова е езерото Тегано, бивша лагуна на атола и най-голямото езеро на Тихоокеанските острови (15 500 хектара). То е сладко-солено и включва множество варовикови неравни островчета, местообитание на ендемични видове. Ренел е основно покрит с гъсти гори, чиято непрекъсната покривка достига средно 20 м. височина. С климатичните си условия, които се характеризират с чести циклони, обектът представлява истинска природна лаборатория за научно-изследователска дейност. Собствеността и управлението се уреждат от обичайните правила.

Управление

Управлението на обект на световното наследство трябва да бъде основно насочено към отличителните белези и характерните особености, които са свързани с неизмеримата изключителна универсална стойност на обекта или са носители на тази стойност. Целта е да се направи така, че стойността, автентичността и целостта на обекта да бъдат опазени за в бъдеще благодарение на добро управление на отличителните белези. Следователно заявлението за изключителна универсална стойност съставлява в тази връзка основен референтен инструмент.

Целесъобразно е също така изключителната универсална стойност на обекта да бъде управлявана съобразно холистичен подход, който трябва също да се прилага по отношение на потребностите, свързани с консервацията на обекта в неговата цялост и по отношение на всички негови ценности.

Би трябвало да се докаже, че предложеният за включване обект е предмет на подходящ план за управление или на документирана система за управление, в която се уточняват механизмите. В противен случай е важно да се определят реалистични срокове за изготвянето им, което може да има последици върху графика на предложението за включване. Подходящи механизми за управление би трябвало да съществуват и за буферната зона и за разширената среда на обекта.

Включването в списъка на световното наследство на обект, за който не съществува достатъчен механизъм за управление в момента на предложението, би могло да бъде затруднено.

Ръководните насоки включват разпоредба, в която се посочва, че включването би могло да бъде одобрено при липса на план за управление или на изцяло създадена документирана система (параграф 115). Това обаче не е желателно. Съществуването на такъв план или на вече оперативна система увеличава значително шансовете на успех.

Няма особено предпочитание към плана или системата за управление, като в някои случаи двете могат да съществуват едновременно. Важното е планът или системата да бъде адекватен/адекватна и ефективен/ефективна. Понятието за план за управление е например чуждо за някои култури, които обикновено нямат никакъв опит, така че ефективността на такива планове изглежда много несигурна. Може обаче да съществува подходяща система, която да позволява да се управлява надлежно предложението за включване обект. В други култури, в които тези механизми са добре установени, трябва да има план за управление.

Управлението на обекта трябва да се подчинява на реалистично виждане за бъдещето му в средносрочен и в дългосрочен план, включително за промените и трудностите, които биха могли да произтекат от включването му в Списъка на световното наследство. Тези промени и трудности могат да бъдат значими.

Плановите и документираните системи трябва да бъдат представени като вече тествани и изпитани разпоредби, отколкото като проекти „на хартия“, които да бъдат приложени впоследствие. Предоставената информация в основните части на досието за предложение за включване (като тези, които се отнасят до състоянието на консервацията и до наблюдението) трябва да бъдат тясно свързани с данните и програмите, които присъстват във всеки план за управление на обект.

От съществено значение за всеки план или система за управление е механизъм, който позволява да се осъществят оценки на въздействието за предлаганите промени, развития или намеси.

Управлението на обекта се основава понякога на множество планове и документираните системи. В такъв случай е важно да се покаже, че тези различни планове и системи съставляват съвкупност от интегрирани или допълнителни мерки, които позволяват да се опази ефективно неизмеримата изключителна световна стойност. Често управлението на обекта, това на буферната зона или на разширената му среда са от компетентността на различни органи или изискват намесата на множество местни администрации.

НАШИЯТ

СЪВЕТ

Планът или системата на управление трябва да бъде ефективен/ефективна.

3 Определяне и анализ на обекта

Управлението на туризма представлява често основен въпрос за обектите на световното наследство от гледна точка на големия интерес, който предизвиква посещението им, на потенциално значимия брой на посетителите и на необходимостта да се запознае обществото с обекта, както и на предназначенията за приема им съоръжения. Последствията от включването на обекта върху броя на посетителите се променят в зависимост от случаите и трябва да бъдат предвидени. Предложението за включване трябва да включва мерки за управление на туризма, които да са съвместими с опазването, консервацията и управлението на неизмеримата изключителна универсална стойност и да благоприятстват постигането на тези цели. В много случаи се изготвя отделен план за управление на туризма, който се съчетава с плана или системата за общо управление на обекта. Този план трябва ефективно да бъде прилаган.

Относно природните обекти Международният съюз за опазване на природата (IUCN) е изготвил специално посветен на тях Наръчник относно плановете за управление на световното наследство (IUCN, 2008 г.). Предвижда се Центърът за световно наследство на ЮНЕСКО и консултативните организации да публикуват подобен наръчник за културните обекти.

Необходимо е време, за да се изготвят плановете или подходяща документация и за да се докаже ефективността им преди представянето на предложението за включване. Успешното извършване на тази работа може да забави значително процеса. За да се осигури дългосрочната консервация на обекта е за предпочитане и в интерес на собствениците на обекта и на всички заинтересовани страни да се приемат всички разпоредби, свързани с управлението, преди да е представено предложението.

Някои от въпросите, които следва да се зададат:

- уточняват ли планът или системата за управление как мерките за опазване и консервация ще допринесат за опазването на неизмеримата изключителна универсална стойност?
- позволява ли планът или системата за управление да се постигнат на практика ефективни резултати по отношение на консервацията?
- в случай на разнообразни плановете и системи, същите осигуряват ли по интегриран или допълващ се начин исканите ефективни резултати?
- имат ли предимство планът или системата за управление по отношение на други видове плановете или системи (плановете за насърчаване на туризма, за развитие или подкрепа на регионалната икономика, например)?
- заинтересованите страни споделят ли едно и също виждане за обекта?
- включват ли планът или системата за управление на плана пълен цикъл – планиране, прилагане, наблюдаване, оценяване и обратна връзка?
- контролирани и оценявани ли са въздействията върху тенденциите, промените и предлаганите намеси?
- включени ли са в управлението принципите за устойчиво развитие?
- предвиждат ли планът или системата за управление участието на заинтересованите страни, по-специално на собствениците и управителите на обекта и ползват ли се с надеждна подкрепа?
- могат ли планът или системата да се ползват с необходимите ресурси незабавно или в бъдеще?
- придружени ли са планът или системата от подходящ механизъм за укрепване на капацитета?
- налични ли са необходимите финансови ресурси и план за дейност, за да се даде отговор на текущите и бъдещи потребности на обекта?
- описано ли е напълно прозрачно ефективното функциониране на плана или на системата?
- предвижда ли планът за управление мерки за превенция на рисковете?
- напълно интегриран ли е механизъмът за управление в мерките за опазване на обекта?

В този контекст заинтересованите страни ще могат да разберат местното население, местните групи жители, собствениците и управителите на обекта, органите на различни равнища, търговските интереси, включително и туристическите и неправителствените организации.

В случай на предложение за включване на сериен обект или на трансграничен или транснационален обект, следва да се гарантира преди всичко, че всеки един от елементите се ползва с необходимите и ефективни мерки за опазване и управление. Към това трябва да се добави и система за управление на целия обект, която да осигурява комуникацията и координацията между различните отговорни страни най-малко по отношение на:

- хармонизиране на мерките за управление на различните елементи така, че да отговарят на общи цели за опазване на неизмеримата изключителна универсална стойност;
- идентифициране на заплахите, които застрашават обекта и мерките за превенция, които се налагат;
- координацията по отношение на наблюдението и изготвянето на доклади по-специално във връзка с изискванията на Конвенцията за световното наследство.

Системата за управление на даден сериен обект или на трансграничен или транснационален обект трябва да предвижда редовен преглед и укрепване при необходимост на механизмите за координация така, че да се засили сцеплението и ефективността в полза на обекта на световното наследство и да се отговори на промените, които засягат елементите.

Начинът, по който ще бъде осигурено координираното управление на различните елементи, трябва да се откроява ясно, особено ако има повече управители и системи за управление. Това координирано управление трябва да бъде ефективно.

Безполезно е да се създава специално натоварен орган с управлението на обекта, когато плановете и системите за управление функционират в удовлетворителна степен. Ако обаче не са подходящи, може да са необходими нови специфични механизми, които да са ефективни.

ИЗСЛЕДВ НА КАЗУ

Долината на Лоара между Сюли-сюр-Лоар и Шалон (Франция)

Долината на Лоара е изключителен културен пейзаж, невероятно красив, който включва исторически градове и села, големи архитектурни паметници – замъци – и обработваеми земи, белязани от векове на взаимодействие между населението и физическото му обкръжение, част от което е самата Лоара.

© ЮНЕСКО/Алексис Н.

Френското правителство одобри през 1994 г. десетгодишен ръководен план за комплексно планиране и управление на Долината на Лоара (Планът Лоара Естествена Величина). Този план осигурява защитата на околната среда и на икономическото развитие на тази територия. Приложен е в тясно сътрудничество с компетентните органи и институции – местните власти, икономическите организации и асоциации. Освен това съгласно формулирана по време на оценяването на обекта препоръка, се създава комитет за управление, в рамките на който са представени правителството и заинтересованите институции и който е натоварен с надзора на управлението на защитения ареал.

Досието за предложение за включване, инструмент за управление на обекта

Освен преследваната от него цел като средство за включване в Списъка на световното наследство, досието за предложение за включване може да допринесе и за постоянното управление на този обект. В действителност:

- включва информация за състоянието на обекта и редица ангажименти, свързани с опазването, управлението и наблюдението на обекта;
- статутът на обект на световното наследство може да промени положително положението на обекта и последиците от него трябва правилно да се предвидят в предложението за включване, независимо дали става въпрос например за увеличаване на броя на посетителите или за нарасналия туристически натиск в резултат на евентуално включване;
- предложението за включване, по-специално описаните в него правила за управление, ще бъде внимателно разгледано по време на процеса на оценяване. Възможно е да бъде предложено включването на изменения по отношение на обекта и на неговото управление, които ще трябва да бъдат договорени и приети от държавата -страна по Конвенцията и различните заинтересовани страни;
- включването в Списъка на световното наследство може да представлява за заинтересованите страни мощен стимул за участие в управлението и в опазването на обекта, по-специално ако пред тях се изтъкнат евентуални ползи. Обратно някои заинтересовани страни ще се почувстват може би застрашени и ще трябва надлежно да се отчетат вижданията и притесненията им при изготвянето на предложението за включване;
- предложението за включване ще съдържа надеждни референтни данни, с оглед на които ще бъде възможно да се измери състоянието на консервация на обекта в следващите години.

3 Определяне и анализ на обекта

Наблюдението

Всяко добро управление предполага, че се наблюдават постоянно редица основни фактори, които ще предоставят информация за настоящото състояние на обекта, неговото състояние на консервация и вероятното му бъдеще. Дейностите по наблюдение предоставят на управителя на обекта ценна информация, която ще покаже например, че мерките за опазване, консервация и управление дават резултати или че са необходими промени. Наблюдението на обект от световното наследство се съсредоточава върху изключителната универсална стойност на обекта, включително неговата цялост, опазване и управление, както и неговата автентичност, когато става въпрос за културен обект. И тук отново декларацията за изключителна универсална стойност съставлява основен ориентир.

Наблюдението е аспект от предложението за включване, от който се очаква повече.

Режимът на Конвенцията за световното наследство предвижда също и система за изготвяне на периодични официални доклади, по силата на която включените обекти трябва да бъдат предмет на доклад за наблюдение на всеки шест години (Виж глава V от *Ръководните насоки*). Наличието на добре развит механизъм за наблюдение ще улесни изготвянето на докладите за наблюдение.

В досието за предложение за включване трябва се посочат показателите за измерване и оценяване на редица фактори, включително и състоянието на консервация на обекта. Тези показатели трябва да са свързани с отличителните белези, които придават на обекта изключителната му световна стойност, така че тези отличителни белези да са предмет на подходящи за опазването на тази стойност мерки за защита, консервация и управление. Наблюдението трябва да бъде осъществявано периодично в съответствие със съобразен с естеството на обекта график. Периодичността му ще зависи от надеждността или уязвимостта на отличителните белези и на относителното им постоянство.

Важно е да се знае кой отговаря за наблюдението, тъй като това ще има последици върху действителната или привидна достоверност на заключенията. Като цяло резултатите от наблюдението ще бъдат по-достоверни, ако същото е проведено по прозрачен начин от независими експерти.

Полезно би било да се види публикацията, озаглавена *Monitoring World Heritage*, Книги на световното наследство, № 10 (Център за световно наследство на ЮНЕСКО и ИККРОМ, 2004 г.).

По отношение на природните обекти редица инструменти относно ефективността на мерките за управление могат да помогнат за прилагането на процеса на наблюдение. Виж по-специално *Помощни инструменти: Подобряване на нашето наследство – Оценяване на ефективността на управлението на природни обекти от световното наследство*, Книги на световното наследство, № 23 (ЮНЕСКО, Нокings, Джеймс, Столтън, Дъдли, Матюр, Макомбо, Куро и Перриш, 2008 г.). И други по-прости инструменти са полезни. Международният съюз за опазване на природата и природните ресурси (IUCN) може да предостави при поискване по-подробни пояснение във връзка с тях.

3.2 Допълнителни препоръки

Разгледайте успешни досиета и процедури за предложение за включване

НАШИЯТ

СЪВЕТ

Примерът на други досиета и процедури за предложение за включване може да бъде полезен.

Полезно би било при пристъпването към изготвяне на предложение за включване да се разгледат примери за успешни досиета. Безспорно е по-добре да се прояви интерес към неотдавна изготвени досиета, тъй като изискваните правила и условия са се променили с времето. Също така следва да се обърне внимание на случаите на обекти, които са сходни с обекта, чието включване се иска.

Много внимателно трябва да бъдат разгледани в рамките на съпоставителен анализ досиетата за обекти, които са пряко съпоставими (виж раздел 3, стр. 67–73).

Понастоящем досиетата за включени след 1998 г. обекти могат да бъдат разгледани на следните адреси:

- <http://whc.unesco.org/en/list/> (страница на английски език)
- <http://whc.unesco.org/fr/list/> (страница на френски език)

След прочит на досието разгледайте също осъщественото от консултативната(консултативните) организация (организации) оценяване, което съдържа важни насоки относно качеството на това досие, силните му страни и евентуалните му недостатъци. Оценяването може да откриете и на посочените по-горе интернет-страници.

Освен тези документи е възможно да се получи от държавите - страни по Конвенцията полезна информация относно начина, по който са подготвили предложението си за включване. Полезно би било също така да се обърнете и към държавите - страни по Конвенцията, чието предложение за включване неотдавна е постигнало целта си.

Важно е да се подчертае, че такива примери за предложения за включване или за увенчани се с успех процедури трябва да бъдат преценявани много внимателно като безусловни модели във всяко едно отношение. Всяко предложение за включване и всяка държава - страна по Конвенцията представлява особен случай, на който съответства уникални по своя характер досие и процедура, които не могат да бъдат копирани.

4 Съставяне и изготвяне на досието за предложение за включване

След като бъде изготвена декларацията за изключителна световна стойност, определени целесъобразните и основателни граници, създадени мерки за опазване, консервация и управление, и получена подкрепа от основните заинтересовани страни за изготвянето на предложението за включване, се пристъпва към втория етап, който се състои в изготвянето на досието.

4.2 Общи препоръки

Кой трябва да състави предложението за включване

Важно е предложението за включване да бъде ясно и последователно по отношение на предмета ѝ и информацията, представените в нея аргументи и заключения. Наемането на експерт в качеството на консултант за изготвянето на предложението може да се окаже най-бързият и най-прост начин за включването на обекта. Този начин на действие може да даде добър резултат, ако експертът познава добре световното наследство и обекта, но това не е задължително за изготвянето на подходящо досие.

За голяма част обекти опитът, свързан със съвместната работа на местни служители, направлявани може би в известна степен от външни специалисти, може да се окаже много полезен в дългосрочен план. По-специално те ще придобият надеждни познания за качествата на обекта, за потребностите, за свързаните с него ограничения и възможности и ще осигурят приемствеността на мерките за опазване, консервация и управление на обекта, след като същият бъде разгледан за включване в Списъка на световното наследство. Да се разполага с местен екип, който познава отлично качествата на включен в Списъка на световното наследство обект, както и бъдещите потребности във връзка с консервацията, опазването и управлението, очевидно е преимущество.

Предложението за включване трябва да бъде съставено на ясен и отлично познат английски или френски език. Когато екипът или натовареното с изготвянето на досието лице не владее достатъчно добре един от двата езика, несъмнено по-благоразумно би било същият/същото да състави предложението за включване на майчиния си език, след което окончателният текст да бъде преведен на добър френски или английски от професионалист. Лошият превод може да доведе до недоразумения и до трудности при разглеждането на досието.

Изготвянето на речник на специализираните термини на местния език може да бъде много полезно, за да се избегне всякакви объркване.

Предмет на предложението за включване

Изготвянето на предложение за включване в Списъка на световното наследство се състои основно в попълване на специално предвиден за тази цел формуляр. Става въпрос за официален документ, който трябва да бъде подаден в ЮНЕСКО от заинтересованата държава-страна по Конвенцията или от две или повече държави-страна по Конвенцията в случай на предложение за включване на транснационален обект.

Основната цел на предложението за включване е да се означи възможно най-ясно:

- в какво се състои обектът и как е документиран;
- защо се предполага, че същият притежава изключителна универсална стойност;
- състоянието му на консервация и факторите, които го засягат;
- как ще бъдат осигурени опазването, консервацията и управлението му, изтъкването му и наблюдението му що се отнася до неизмеримата му изключителна световна стойност.

Въз основа именно на това досие ще бъде оценен обектът с цел евентуалното му включване в Списъка на световното наследство.

Различните фази на изготвянето на предложение за включване

Редът, който се следва при изготвянето на предложение за включване, е важен. Спазването му е от основно значение, независимо от това, че става въпрос за процес на последователни поправки, който предполага постоянна комуникация и ангажираност със заинтересованите страни:

- успешно осъществяване на необходимите основни научни изследвания;
- осъществяване на съпоставителен анализ;
- подготвяне на декларацията за изключителна световна стойност, включително и относно критериите, автентичността и целостта;
- определяне на целесъобразните отличителни белези;
- определяне на подходящите граници;
- изготвяне на описанието на обекта;
- изготвяне на историческа справка за обекта;
- попълване на оставащите части на формуляра на предложението за включване.

Наложеният от *Ръководните насоки* модел за представяне на досиетата за предложение за включване не е непременно най-логичният, и може да доведе до прекалено раздути досиета, в които обосноваването на неизмеримата изключителна универсална стойност и доказателствата, свързани с критериите, са най-неудовлетворителните части.

НАШИЯТ

СЪВЕТ

Всички раздели от предложението за включване трябва да се отнасят до изключителната световна стойност.

Обобщена таблица на различните препоръчвани етапи за изготвянето на предложение за включване

Успешно осъществяване на необходимите основни изследвания

Осъществяване на съпоставителен анализ

Изготвяне на проекта за декларация на изключителната световна стойност и определяне на целесъобразните критерии

Оценяване на автентичността и целостта

Определяне на целесъобразните отличителни белези

Определяне на подходящите граници

Изготвяне на описанието на обекта

Изготвяне на историческа справка за обекта

Попълване на оставащите части от досието

4 Съставяне и изготвяне на досието за предложение за включване

Някои раздели от досието са много по-лесни за изготвяне от други и това са често тези, които привличат най-много вниманието. Затова именно описанието на обекта и на историята му са най-пространно изложени, тъй като информацията се събира лесно и се излага леко. Много често обаче в тези части не се установява в достатъчна степен връзката с неизмеримата изключителна световна стойност, може би защото са били изготвени преди идентифицирането на ценностите. От съществено значение е да се правят последователни корекции. Например историческите изследвания могат да бъдат проведени преди идентифицирането на ценностите, след което обаче може да се наложи да се преразгледа историята, за да се обвърже по-добре с ценностите.

Както бе подчертано по-горе, препоръчва се да се определи на първо място неизмеримата изключителна световна стойност, след което да се изготвят оставащите части, за да се обвържат точно с ценностите. В описанието трябва да се посочи кои са физическите отличителни белези, които придават на обекта неизмеримата изключителна световна стойност, а в историческата справка да се обясни как обектът е придобил тези отличителни белези и ценностите, на които те са носители.

Подробно обобщение

Първата част на всяко досие с предложение за включване е посветена на подробно обобщение. Това е ключов елемент, който представя основната информация.

След като вече е налице достатъчно коректно изпълнение на задачите, описани в част 3, използвайте събраната тук информация, за да изготвите проект на подробно обобщение. Препоръчително е това да се направи още в началото на самото изготвяне на досието, за да се изброят ясно основните точки, на които ще се наблегне. По този начин работата ще бъде съсредоточена върху наистина важните аспекти.

В хода на работа може да се редактира подробното обобщение, с оглед добавяне на нова информация или заключения. Това също ще допринесе за съсредоточаване върху съществената информация.

Сведенията, представени в подробното обобщение, трябва да съответстват на тези, които фигурират в самия корпус на предложението за включване.

Представяне на досието с предложение за включване

Предложението за включване трябва:

- да дефинира ясно границите на предложения обект;
- да описва обекта;
- да представи исторически факти;
- да доказва значението и причините, поради които му се придава потенциална изключителна универсална стойност;
- да показва обектът отговаря на един или няколко критерия;
- да посочва неговото състояние на консервация и начина, който се води документация и се осъществява наблюдение на обекта;
- да уточнява по какъв начин правната защита и управление на особеностите, които му придават потенциална изключителна универсална стойност, ще осигурят дългосрочното запазване на тази стойност, както и кой взема участие в този процес;
- да посочва как тази стойност ще бъде представяна и обяснявана на посетителите и други заинтересовани лица.

Дължината и сложният характер на едно досие с предложение за включване не означават непременно, че то изпълнява своите цели пропорционално. За тази цел трябва досието да се съсредоточава върху същността, без да бъде прекалено дълго, което много често предизвиква обратния ефект. Няма нужда също така да му се придава представителен вид, като се отделя прекалено внимание на форматирането на страниците, илюстрациите и отпечатването. Подобна естетика е излишна.

НАШИЯТ

СЪВЕТ
*Не е необходимо
досието
да бъде обемно и
луксозно
представено.*

Подготвителната работа трябва да бъде съсредоточена върху съдържанието, а не върху търсене на скъпи и луксозни ефекти. При все това обаче, грижливото представяне може да помогне на читателя да направи бърз преглед на досието, като преминава лесно от един раздел в друг.

За да може досието да бъде възможно най-лесно за четене, се препоръчва подробните данни да бъдат представени в приложения, така че основният текст да подчертава основните елементи, без да се допуска те да се загубят сред изобилие от подробности. В основния текст могат да фигурират препратки към приложенията. От друга страна основният текст трябва да съдържа кратки и точни отговори, а не просто да приканва автора да разгледа приложенията. Приложенията също трябва да са грижливо изготвени и да съдържат само информация, ясно свързана с предложението за включване. Безсмислено е да се претоварват приложенията с излишна информация; по-добре би било да се включи основната необходима информация в подкрепа на сбитите сведения, представени в основния текст. Прекалено голям брой приложения рискува да усложни работата на оценяващите и да възпрепятства ясното излагане на аргументите, свързани с потенциалната изключителна универсална стойност.

Лицата, които съставят досието, трябва да са наясно кои са ключовите послания, които искат да предадат: какво представлява обектът, защо се счита, че има изключителна универсална стойност и по какъв начин се предлага за световно наследство, а другите се раздават на Консултативните организации за оценяване. Следователно тези ключови послания да не бъдат замаскирани от купичка допълнителна информация.

Ръководните насоки уточняват броя екземпляри от предложението за включване, които трябва да се предоставят според вида на обекта (вж. параграф 132.10). Във всички случаи, екземплярите на хартиен и електронен носител трябва да бъдат идентични, въпреки че едно от копията се счита за оригинал. Един екземпляр остава в Центъра за световно наследство, а другите се раздават на Консултативните организации за оценяване. Следователно е важно всички екземпляри да съдържат абсолютно една и съща информация. Отбележете също изискванията относно допустимите формати, които фигурират в *Ръководните насоки* (параграф 132).

Завършването и официалното подписване на предложението за включване следва да бъде отбелязано на публична церемония, а не да бъде считано за обикновена формалност.

Ето някои допълнителни препоръки.

Печатни документи.

- Документите трябва да бъдат ясно отпечатани и добре организирани, в изисквания формат. Ако имате съмнения, заложете на обикновено и четливо страниране и използвайте ограничен брой шрифтове.
- Всеки път, когато е възможно, използвайте фотографии и схеми, за да илюстрирате обекта и свързаните с него въпроси – подберете илюстрации и фотографии, които съдържат ясни сведения за обекта и неговата стойност, цялостност и въпросите, свързани с управлението.
- Подберете поредица от снимки, които илюстрират всички аспекти на обекта, като избягвате повторенията, ако е възможно.
- Документите трябва да бъдат съставени на английски или френски език. Препоръчително е окончателният проект да се прочете от лице, което владее безупречно използвания език, за да се гарантира, че текстът е напълно ясен и разбираем.
- Тъй като формулярът на предложение за включване в Списъка на световното наследство има твърде технически характер, не е подходящ за публикации за масово разпространение и не би представлявал интерес за широката публика. Затова се препоръчва паралелно с това да се изготви по-достъпна за широката публика документация, която да бъде използвана след включването на обекта в Списъка.
- Имайте предвид, че най-важно е качеството на изложените аргументи в подкрепа на
- Имайте предвид, че най-важно е качеството на изложените аргументи в подкрепа на предложението за включване, а не самото представяне. Макар и представени красиво, слабите аргументи не са убедителни.
- Някои предложения за включване са представени в специално създадена за тази цел изискана кутия. Извън практичната страна на въпроса, важно е качеството на съдържанието, а не това на опаковката.
- Разпечатайте документите от досието в достатъчно голям брой екземпляри, като имате предвид потребностите на засегнатите страни.

4 Съставяне и изготвяне на досието за предложение за включване

- Документите трябва да бъдат сведени до знанието на местните партньори и надлежно разпространени сред тях, като се гарантира тяхната достъпност. Редно би било на засегнатите страни да се предоставят екземпляри, безплатни или на достъпна за тях цена.
- Предоставянето на безплатен екземпляр от предложението за включване е добър начин да изкажете благодарността си към лицата, които са допринесли за неговото създаване.
- Тиражът на документите по принцип варира от под сто до няколко хиляди екземпляра. Според потребностите на партньорите и на другите заинтересовани страни, е разумно да се изчака Комитетът за световното наследство да вземе решение, преди да се отпечатат големи количества с цел масово разпространение. От друга страна, е необходимо да разполагате поне с няколко екземпляра след изготвяне на окончателната версия.

Електронни документи

- Всички предложения за включване трябва да бъдат налични в електронен формат, включително приложенията.
- Електронната версия трябва да бъде създадена от файла, който е послужил и за разпечатване на документа, за да може форматът и номерацията на страниците да бъдат идентични. Съдържанието също трябва да бъде идентично.
- Препоръчва се файловете да бъдат във формат Microsoft Word и Adobe PDF.
- По време на процеса на разглеждане на досието от Консултативните организации, то обикновено се чете от редица експерти. Следователно всеки от тях трябва да разполага с копие на досието, най-често в електронна форма. По тази причина, резолюцията на документите трябва да бъде достатъчно добра, за да може експертите да разгледат в детайли изображенията, като карти и фотографии. Ако имате колебания, изберете най-високата резолюция, особено за картите и репродукциите на исторически документи.
- В тази връзка, имайте предвид размера на файла и избягвайте по-специално прекалено обемните изображения. Оразмерете изображенията според резолюцията на документа – за документи във формат А4 обикновено не са необходими изображения с голям размер или високо качество. Намалете също така общия размер на файла с помощта на опцията, налична при създаването на PDF версията на файла. Изображенията, които трябва да останат в много висока резолюция, могат да бъдат добавени в приложението като отделен файл. Ако файловете са много обемни, се препоръчва да се предостави и версия, която съдържа само текста, заедно с втора версия, която съдържа текста и изображенията. Версията, която съдържа само текста, трябва да бъде придружена от отделни файлове с изображенията (включително картите).
- Избягвайте необичайните шрифтове, освен в случаите, когато са вмъкнати в документа. При подобни шрифтове има риск да не бъдат разпознати от други компютри.
- Добра идея е да се създаде уебсайт, който да позволява достъп до електронна версия на предложението за включване.
- Всички допълнителни файлове в подкрепа на досието трябва да бъдат записани на компактдиска.

Приложения

- Основният документ трябва сам по себе си да излага аргументите в полза на включването в Списъка и да отговаря на всички важни изисквания по отношение на цялостност, автентичност, защита и управление на обекта. Допълнителната информация може да бъде надлежно групирана в приложенията. Все пак обаче, прибягването до приложения трябва да бъде в рамките на разумното, като се следи основният документ да представя всички основни елементи и да бъде написан ясно и качествено. Основните сведения не трябва да фигурират в приложенията, а в основния документ.
- Трябва, доколкото е възможно, да се избягват големите приложения, които съдържат всякакви видове доказателства. Препоръчва се да се запази само информацията, която допълва накратко изложените факти в предложението за включване. Избягвайте да добавяте документи към предложенията, с единствената цел да представите максимално изчерпателна информация.

- В предложението за включване трябва изрично да се посочват елементите, фигуриращи в приложенията. По принцип е трудно за Консултативните организации да предадат на лицата, които отговарят за разглеждането и оценяване на досието, голямо количество приложени документи. Ето защо, референциите към основната информация трябва винаги да бъдат посочени директно в основния документ. Не може да се очаква, че и самите Консултативни организации ще намерят тази информация, ако е дълбоко скрита в обемисти приложения.
- Приложенията също трябва да бъдат предадени в електронен вид.

Карти

- Качеството и яснотата на картите, представени в досието, често са незадоволителни от гледна точка на ползата на тези документи за създаването на добра представа за обекта. Изискванията за картите се разглеждат по-нататък в раздела, посветен на формата на предложенията за включване.
- Два примера за карти, представени по-долу, показват кои елементи се изискват за обект на културата и за природен обект.

Проблемите, свързани по-специално с картографското идентифициране на обекта, са най-често срещаният недостатък на досиетата, които са считани за непълни, затова е полезно да се отбележат шестте основни условия, които следва да се спазват при представянето на точни карти:

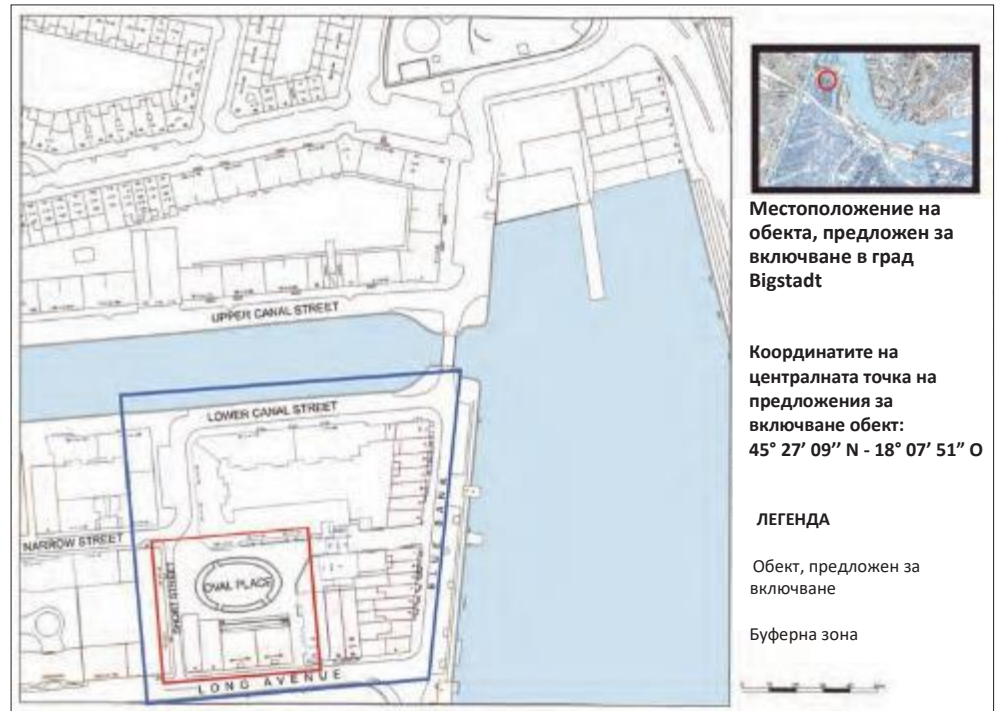
- Добре е да се избере вид карта, който в най-голяма степен отговаря на категорията на обекта, който трябва да бъде представен – топографски карти за обекти с обширни размери или кадастрални карти за обекти с малка площ.
- Предложеното очертание на границите трябва да бъде представено с възможно най-фина линия, която все пак да бъде достатъчно видима. Цветовете не трябва да се наслаждат върху топографските елементи, а за очертаване на зоните се предпочитат ясни фини линии. Основната карта или карти на обекта трябва да съдържат само очертаванията на предложения за включване в Списъка обект и буферната му зона (ако има такава).
- Координатите трябва да бъдат посочени върху картата в координатна мрежа или серия от отправни точки.
- Важно е да се избере най-добрият мащаб. Топографските карти с мащаб 1/50000 като цяло са най-подходящи за представяне на природните обекти и културните пейзажи, като няма проблем да бъдат използвани няколко карти, за да се обхване целият обект. За културните обекти, обикновено, кадастралните карти са най-добрият избор. Ако става въпрос за изолиран паметник, мащабът не трябва да бъде по-малък от 1/2000. Освен това, всички карти трябва да съдържат линеен и числен мащаб.
- Картата трябва да има ясна легенда, която посочва единствено очертанията на границите на предложения за включване обект и буферната зона, ако има такава (вж. точка ii по-горе). Основната карта на обекта не трябва да съдържа обозначения на други защитени зони, за да се избегне каквото и да било объркване. Легендата трябва да отговаря на терминологията в *Ръководните насоки* – да не се използват термини като „зона“ или „защитена област“, „исторически квартал“ и т.н.
- Езикът, използван върху представените карти и планове, заедно с прилежащата легенда, трябва да бъде английски или френски.

ПРИМЕРНИ КАРТИ

Пример за карта на обект на културата

Този измислен пример се отнася до един от най-често срещаните видове обекти на културата, чиито граници пресичат градска зона. Картата показва ясно предложението за включване обект и буферната зона. Няма никакви други очертания, обозначаващи други защитени зони, тъй като това може да бъде източник на объркване. Мащабът на картата (кадастралната скица), както и подходящата дебелина на линиите (колкото са по-дебели, толкова са по-неточни) гарантират изискваното ниво на детайли, за да може да се определи дали даден елемент (сграда, блок, улица и др.) е разположен в рамките на или извън предложените граници. Освен това, присъствието на линеен и числен мащаб и на ясна легенда, в която са използвана съответната терминология („обект, предложен за включване“, „буферна зона“) и съответните наименования (наименованията трябва да бъдат същите като тези, които фигурират в текста на предложението за включване), дава ясна представа за предложените граници. На последно място, при кадастралните карти не е необходимо да има координатна мрежа, но това е задължително за всички други видове топографски карти.

4 Съставяне и изготвяне на досието за предложение за включване

Източник: Център за световното наследство на ЮНЕСКО.

Пример за карта на природен обект

Този пример се отнася за вулканичния остров и тунелите от лава на Джеджу (Jeju) (Република Корея), който представлява сериен природен обект. Топографската карта съдържа координатна мрежа, линеен и числен мащаб, ясна легенда и няколко дебели, но видими очертания на предложените граници. Много е важно топографските елементи (пътища, реки, планини, села и др.) да бъдат видими и разпознаваеми върху картата. Границите винаги трябва да бъдат добре очертани, а предложените зони да не бъдат покрити с еднакви цветове, които да замаскират детайлите на топографските елементи, отбелязани върху картата.

Системи от тунели от лава на Геомунореум и неговата буферна зона

Източник: Управление на културното наследство, Република Корея.

Забележка: Тези примерни карти са представени в умален размер за целите на настоящия наръчник. В досиетата с предложения за включване следва картите да бъдат представени в достатъчно голям размер, който да позволява добър поглед върху детайлите.

График за изготвяне и внасяне на предложението за включване

Съставянето на предложение за включване често отнема повече от предвиденото за целта време. Разбираемо е, че след като се вземе решение за внасяне на предложение за включване, всички лица, ангажирани с неговото изготвяне искат да го приключат възможно най-бързо, но все пак графикът трябва да бъде реалистичен. Както е посочено по-горе, важно е да се предвиди времето, необходимо за подготвителната работа, която предхожда съставянето на досието. На етап изготвяне, трябва също да се предвиди време за консултации, които следва да се направят, да се пристъпи към проверки и да се съберат подходящи карти и илюстрации.

Имайте предвид факта, че прилагането на подходящ механизъм за защита, консервация и управление изисква допълнително време. Информацията, която се изисква в сравнителния анализ, също е трудна за събиране, по-специално когато става дума за сравними обекти в други страни, а това също може да отнеме повече от предвиденото време.

Добре е да се отдели разумен период от време, за да може да се реагира на непредвидени затруднения.

Консултативните организации често отбелязват, че предложенията за включване изглеждат сякаш са били изготвени прекалено бързо и са внесени, без да са напълно изгладени всички детайли. Това е една от основните причини, поради които ИКОМОС (ICOMOS) и UICN препоръчват дадено предложение за включване да бъде отложено или върнато на държавата – страна по Конвенцията, за допълване на информацията. В подобни случаи, бързината, с която е изготвено и представено предложението за включване, всъщност води до забавяне на включването в Списъка на обекта.

Опитайте се да изпратите цялата информация наведнъж, а не последователно.

Разбира се, възможно е впоследствие да внесете допълнителни документи към досието, но само в отговор на евентуални искания от страна на Консултативните организации или при непредвидени или случайни обстоятелства.

Също така е желателно предложенията за включване да не бъдат изпращани в последния момент, точно преди изтичане на посочения срок. Сроковете за внасяне за абсолютно категорични. Предложенията за включване могат да бъдат внесени във всеки един момент преди крайната дата.

Ръководните насоки предвиждат държавите – страни по Конвенцията, да могат, при желание, да представят на Центъра за световно наследство проекти на предложения за включване за коментари относно пълнотата на досието всяка година преди 30 септември. Държавите – страни по Конвенцията, имат също така възможност да представят за проверка различните аспекти от предложението за включване, преди окончателното му внасяне. Този етап трябва да фигурира във всеки добре съставен план. Все пак, следва да се отбележи, че намесата на Центъра за световно наследство има консултативна цел и неговите коментари се отнасят само до завършения или не характер на досието. Центърът не се произнася относно силата на аргументите, свързани с потенциалната изключителна универсална стойност, тъй като това засяга процеса на оценяването от UICN и/или ИКОМОС (ICOMOS), който започва след като счетеното за пълно предложение за включване е било прието.

4.2 Формат на предложението за включване

Комитетът за световното наследство е одобрил официален формат на предложенията за включване в Списъка на световното наследство, с чиято последна версия (вж. Приложение 5 на *Ръководните насоки*) трябва да се съобразите. Този модел на формат е създаден, за да може Комитетът за световното наследство да разполага с информация за обекта, която отговаря на изискванията. Официалният формат е придружен от коментар, който посочва задължителните елементи от всеки раздел.

Важно е да се отбележи, че Комитетът за световното наследство разглежда само предложенията за включване, които се считат за пълни към момента на тяхното представяне в посочения срок. По тази причина, на UICN и/или ИКОМОС (ICOMOS) се предават само пълни досиета. Непълните предложения за включване се връщат на държавата – страна по Конвенцията, без да се разглеждат подробно, и трябва да бъдат допълнени и внесени отново. Тогава те биват разгледани отново, най-малко една година по-късно. Параграф 132 и Приложение 5 на *Ръководните насоки* посочват условията, които трябва да бъдат изпълнени, за да може предложението за включване да се счита за пълно.

НАШИЯТ**СЪВЕТ**

Уверете се, че вашите прогнози относно необходимото време за изготвяне на предложението за включване са реалистични.

НАШИЯТ**СЪВЕТ**

Не бързайте с внасянето на предложението за включване, преди досието да бъде напълно готово.

НАШИЯТ**СЪВЕТ**

Прочетете внимателно обяснителните бележки, както и допълнителните препоръки.

4 Съставяне и изготвяне на досието за предложение за включване

НАШИЯТ

СЪВЕТ
Важно е да се попълнят всички раздели от формуляра на предложението за включване

Настоящият раздел от наръчника представя действащият формат на предложението за включване в Списъка на световното наследство, заедно с допълнителни съвети и препоръки, свързани с най-важните раздели.

Уверете се, че разполагате с най-актуалната версия на официалния формат на предложението за включване, като проверите на уебсайта на Центъра за световно наследство на ЮНЕСКО (whc.unesco.org) или като се свържете с персонала на Центъра.

Подробно обобщение

Информацията, която трябва да бъде предоставена от държавата – страна по Конвенцията, се актуализира от Секретариата след решение на Комитета за световното наследство и след това се изпраща на държавата – страна по Конвенцията, като се потвърждава основанието за включването на обекта в Списъка на световното наследство.

Формат на предложението за включване РУБРИКИ	Формат на предложението за включване – ОБЯСНИТЕЛНИ БЕЛЕЖКИ	Допълнителни препоръки
		<ul style="list-style-type: none"> Информацията, включена в подробното обобщение, трябва да съпада с предоставената в основната част на предложението за включване. Подробното обобщение трябва да предоставя ясно и сбито представяне на обекта и причините, поради които се предлага неговото включване. Изложението трябва да бъде кратко, не повече от 1 – 3 страници, и не трябва да съдържа дълъг описателен текст. Не се опитвайте да напишете нов текст при съставяне на подробното обобщение. Декларацията за изключителна универсална стойност трябва да съпада с декларацията, която фигурира, например, в раздел 3б на предложението за включване. Ако тези раздели са добре написани в корпуса на текста, не е необходимо да предавате сбито тяхното изложение в подробното обобщение.
Държава – страна по Конвенцията		
Държава, провинция или регион		
Име на обекта		
Географски координати с точност до секунда		
Текстово описание на границите на обекта, предложен за включване		<p>С помощта на картите, фигуриращи в предложението за включване, и текстовото описание на обекта трябва да може недвусмислено да се локализира обектът и евентуалните буферни зони. Невинаги е необходимо да се описват изцяло границите: достатъчни са общи насоки относно начина, по който са определени тези граници. Например:</p> <ul style="list-style-type: none"> Границите на предложението за включване обект са границите на Националния парк/културната местност <наименование на обекта>. Обектът е заобиколен от буферна зона от 1 до 5 км., като се следват природните граници, включително река <име> на юг и югозапад, покрайнините на гора <име> на север и сушата след отлив по крайбрежието на запад и на юг.

Формат на предложението за включване – РУБРИКИ	Формат на предложението за включване – ОБЯСНИТЕЛНИ БЕЛЕЖКИ	Допълнителни препоръки –
		<ul style="list-style-type: none"> • Границите на серийния трансграничен обект, предложен за включване, са границите на Национален парк <име> (страна А), защитена зона <име> (страна А) и природен резерват <име> (страна Б). • Обектът, предложен за включване, включва островите от архипелаг <име> и околните води в границите на 12 морски мили, считано от сушата по крайбрежието след отлив на всеки остров.
<p>Карта във формат А4 (или „писмо“) на предложения за включване обект, на която са обозначени границите и буферната зона (ако има такава).</p>	<p>Приложете карта във формат А4 (или „писмо“).</p>	<p>Тази карта ще фигурира и в доклада за оценка на Консултативната организация, който ще бъде представен на Комитета за световното наследство. Следователно тя трябва да бъде точна и четлива. Няколко важни точки в тази връзка:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Картата трябва: <ul style="list-style-type: none"> – да бъде във формат А4 (или „писмо“) с цел лесна употреба, както е посочено по-горе; – да бъде отрязък от топографска карта; – да показва ясно предложения за включване обект в неговата цялост както и буферната зона(и), разграничени с ясни контури с различни цветове; – да съдържа ясна легенда на английски или френски език (според езика, на който е написано предложението за включване), като изрично е посочен „предложения за включване в Списъка обект“ и са обозначени отделните местности, когато става дума за сериен обект; – да съдържа четлив линеен и числен мащаб, с помощта на който може да се разбере какви са размерите и разстоянията. • В единия край на карта е полезно да е включи каре (карта за реално местоположение на отрязъка), което позволява да се ситуира обектът в съответната страна/и. • За серийните обекти, които не могат да бъдат предадени в своята цялост само на една страница с формат А4, се предоставят няколко карти във формат А4, сред които: <ul style="list-style-type: none"> (i) карта, представяща целия обект, местоположение на отделните обекти и разстоянията, които ги разделят, и (ii) една или няколко карти, показващи отделно всеки елемент и съответната буферна зона. • Картата не трябва да бъде изпращана отделно, нито да бъде вмъкната в документа или в приложението, а трябва да бъде включена в подробното обобщение.

4 Съставяне и изготвяне на досието за предложение за включване

Формат на предложението за включване РУБРИКИ	Формат на предложението за включване– ОБЯСНИТЕЛНИ БЕЛЕЖКИ	Допълнителни препоръки –
		<ul style="list-style-type: none"> По-подробни топографски или други карти се включват в други раздели на предложението за включване.
<p>Критерии, според които обектът е предложен за включване (подробно описание на критериите) (вж. параграф 77 от <i>Ръководните насоки</i>)</p>		<ul style="list-style-type: none"> Избройте критериите, съгласно които обектът е предложен за включване, като за всеки критерий приложете кратък текст от максимум 100 думи.
<p>Проект на декларация за изключителна универсална стойност (текстът трябва да уточнява кои характеристики на предложението за включване обект му придават изключителна универсална стойност, около 1-2 страници).</p>	<p>Според параграф 155 декларацията за изключителна универсална стойност трябва да включва:</p> <p>а) Кратко обобщение б) Основание за критериите в) Декларация за цялостност (за всички обекти) г) Декларация за автентичност на предложените обекти по критерии от (i) (i) до (vi) д) Необходими мерки за защита и управление Вж. формата в приложение 10</p>	<ul style="list-style-type: none"> Декларацията трябва да бъде идентична на декларацията от раздел 3.3 от предложението за включване. Декларацията трябва да бъде кратка, но достатъчно ясно да представя информацията относно най-важните характеристики на обекта. Повече подробности могат да бъдат предоставени в раздели 3.1.a.-3.1.e.
<p>Име и координати за контакт с институцията / официалната местна агенция</p>	<p>Организация: Адрес: Тел. Факс: Емейл: Уебсайт:</p>	<ul style="list-style-type: none"> Посочете координатите на организацията в държавата – страна по Конвенцията, посочена като основен координатор във връзка с предложението за включване. Следва да се посочи също организацията, посочена като основен координатор на други равнища в държавата – страна по Конвенцията (регионално управление, местна администрация и др.). За сериен обект посочете основната организация. В случай на трансгранични обекти, цитирайте всички основни национални организации.

Обекти за включване в Списъка на световното наследство

Забележка: За да изготвят предложението си за включване, държавите – страни по Конвенцията, трябва да използват този формат, като изтрият обяснителните бележки.

Формат на предложението за включване – РУБРИКИ	Формат на предложението за включване – ОБЯСНИТЕЛНИ БЕЛЕЖКИ	Допълнителни препоръки
1. Идентифициране на обекта 1.a Страна (и държава – страна по Конвенцията, ако е различна)	Раздел 2 е най-важният раздел в предложението за включване. Трябва ясно да се посочи на Комитета къде се намира обектът и какво е географското му местоположение. За предложенията за включване на серийни обекти трябва да се приложи таблица, която да съдържа името на съответния елемент, региона (ако регионът е различен за отделните елементи), координатите, централната зона и буферната зона. Могат да бъдат добавени и други рубрики (референтни страници или номера на карти и др.), за да се разграничат отделните елементи.	<ul style="list-style-type: none"> Този раздел от предложението за включване предоставя фактологическа информация относно местоположението на обекта. Изложението в този раздел трябва да бъде кратко и сбито. Следва да се отдели специално внимание на включените тук карти.
1.b Държава, провинция или региона		<ul style="list-style-type: none"> Посочете името на страната (или страните в случай на трансграничен или транснационален обект), която внася предложението за включване. Не се изисква никаква информация за страната/ите.
1.c Наименование на обекта		<ul style="list-style-type: none"> Посочете или избройте държавата/ите, провинцията/ите или региона/ите, където е разположен предложеният за включване обект. В случай на трансграничен или транснационален обект, посочете страната за всяка държава, провинция или регион от изброените.
	<p>Официалното наименование на обекта трябва да фигурира във всяка публикувана документация, свързана със световното наследство. То трябва да бъде кратко. Не трябва да надвишава 200 символа, включително разстояния и пунктуационни знаци.</p> <p>При серийните предложения за включване (вж. параграфи 137-140 от <i>Ръководните насоки</i>), дайте наименование на съвкупността от обекти (например: <i>Барокови църкви във Филипините</i>). Не посочвайте името на отделните елементи от предложението за включване на серийен обект, те трябва да фигурират в таблица в рубрики 1.g и 1.e.</p>	<ul style="list-style-type: none"> Наименованието на обекта трябва да съответства на евентуалното му местно или национално наименование, както и на неговите характеристики и стойност. Предпочита се използването на признато наименование, отколкото наименование, измислено за конкретния случай. Имайте предвид, че това наименование ще се използва за в бъдеще при популяризирането на обекта. Наименованието на обекта трябва да бъде кратко и не трябва да превишава 200 символа, включително разстояния и пунктуационни знаци. Може да се наложат консултации на национално и местно равнище, за да се гарантира зачитането на местните език, култура и традиции. В някои случаи се използват съвместно две наименования (например Те Уахипунаму – Югозападна Нова Зеландия, и уКхахламба – Паркът Дракенсберг). В случай на серийен обект, следва да се избере едно общо наименование

4 Съставяне и изготвяне на досието за предложение за включване

Формат на предложението за включване РУБРИКИ	Формат на предложението за включване – ОБЯСНИТЕЛНИ БЕЛЕЖКИ	Допълнителни препоръки
		<p>(например Защитена зона на трите успоредни реки в Юнан, Природно наследство на дъждовните тропически гори на Суматра, Национален парк Скалистите планини в Канада).</p> <ul style="list-style-type: none"> В случай на трансграничен или транснационален обект, името трябва да бъде одобрено от съответните засегнати страни, например Котловината на Увс-Нур (Руска федерация и Монголия) или Архипелагът Кваркен / "Висок бряг" (Швеция и Финландия). Желателно е да не се използват имената на много отделни елементи, а да се избере по-скоро име, което подчертава стойността на целия обект.
1.d Географски координати с точност до секунда	<p>Тук посочете географските координати за ширина и дължина (с точност до секундата) или UTM координатите (с точност до 10 метра) на точка, разположена приблизително в центъра на предложението за включване обект. Не използвайте други координатни системи. Ако имате съмнения, консултирайте се със Секретариата.</p> <p>В случай на предложение за включване на сериен обект, приложете таблица, в която е посочено името на всеки елемент, регионът, в който се намира (или в краен случай най-близкият град), и координатите на точка от центъра на обекта. Пример за формат на координатите:</p> <p>N 45° 06' 05" W 15° 3' 56" 7 или UTM Зона18 Easting: 545670 Northing: 4586750</p>	

№ за идентифициране	Име на елемента	Регион(и) / Област(и)	Координати на централната	Площ на елемента от обекта, предложен за	Площ на буферната зона (ha)	Карта №
001						
002						
003						
и т.н.						
Обща площ (в хектари)				ha	ha	

Формат на предложението за включване	Допълнителни препоръки – РУБРИКИ	Формат на предложението за включване – ОБЯСНИТЕЛНИ БЕЛЕЖКИ
<p>1.д. Карти и планове, посочващи границите на предложения за включване обект и на буферната зона</p>	<p>Към предложението за включване приложете и избройте по-долу, като посочите мащаб и дата:</p> <p>(i) Един оригинален екземпляр от топографска карта, на която е означен предложеният за включване обект, във възможно най-голям мащаб, който да представя целия обект. Границите на предложения за включване обект и буферната зона трябва да бъдат ясно обозначени. На тази карта или на друга приложена карта трябва да бъдат вписани границите на зоните със специална правна защита, с каквато се ползва обектът. При предложенията за включване на серийни обекти може да са необходими няколко карти. Предоставените карти трябва да бъдат в най-големия възможен мащаб, който да позволява идентифицирането на топографски елементи като съседни на обекта учреждения, сгради, пътища и др., с цел по-добра преценка на въздействието на предложеното развитие в рамките на зоната, в нейна близост или в покрайнините ѝ.</p> <p>Изисква се изключителна точност относно дебелината на линиите, определящи границите върху картите, тъй като дебелите разграничителни линии могат да изопачат действителните граници на обекта.</p> <p>Картите могат да бъдат получени на следния интернет адрес: http://whc.unesco.org/en/mapagencies.</p> <p>Ако няма топографска карта в подходящ мащаб, може в замяна на това да се използват други карти. Всички карти трябва да бъдат с географски референции и да съдържат минимум три точки от противоположните страни на картите с пълен набор от координати. Картите без отрязъци трябва да посочват мащаба, посоката, проекцията, параметрите (datum), наименованието на обекта и датата. По възможност картите следва да бъдат изпратени навити, а не сгънати.</p> <p>Дигиталното представяне на географската информация се препоръчва, ако е възможно, с оглед интегрирането в SIG (Географска информационна система). В такъв случай очертаванията на границите (на предложения за включване обект и на буферната зона) трябва да</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Картите/плановете (или скиците), които се изискват за обекти от културното наследство, се определят в зависимост от вида на обекта и неговата история и трябва да изобразяват по един или друг начин аспектите на потенциалната изключителна универсална стойност. • Мащабът, детайлите и резолюцията на картите и плановете трябва да бъдат такива, че да изтъкват връзката между границите на обекта и неговите характеристики и да улеснят разбирането на контекста. • Стилизираните карти, които представят само схематична информация, не отговарят на изискванията. Топографските карти в голям мащаб и кадастралните карти (за обекти на културата) като цяло са най-доброто решение, дори ако се налага анонцията да бъде нанесена отгоре. • Когато дадени характеристики на обекта са посочени върху картите/плановете или в текста, те трябва да бъдат изразени по един и същ начин или да се използва код с препратки между картата/плана и текста. С други думи, назоваването на характеристиките, посочени върху картите/плановете, трябва да бъде идентично на използваните наименования в текста. Текстът върху картите/плановете трябва да бъде на английски или френски език. • Препоръчително е да се включи карта, на която е изобразено географското положение на мястото в страната (максимум във формат А4 или „писмо“). • Освен това се препоръчва представянето на топографска карта или кадастрална скица (за обекти на културата), на която е изобразен предложеният обект в неговата цялост, неговите граници и границите на буферната зона (максимум във формат А4 или „писмо“). Същата карта се използва и в подробното обобщение. • Задължително се представя топографска карта или кадастрална скица (за обекти на културата), на която е изобразен предлаганият за включване обект, неговите граници и буферната зона във възможно най-голям мащаб. • Важните характеристики, споменати в текста, трябва да бъдат посочени върху картите/плановете в подходящ

Формат на предложението за включване РУБРИКИ	Формат на предложението за включване – ОБЯСНИТЕЛНИ БЕЛЕЖКИ	Допълнителни препоръки –
	<p>бъдат представени във векторен формат, в най-големия възможен мащаб. Държавата – страна по Конвенцията, следва да се свърже със Секретариата за повече информация относно тази възможност.</p> <p>ii) Карта с местоположението, на която е изобразено разположението на обекта в рамките на държавата – страна по Конвенцията.</p> <p>(iii) Могат да бъдат полезни и приложени персонализирани планове и карти на обекта, изобразяващи специфични характеристики.</p> <p>За да се улесни възпроизвеждането и представянето пред Консултативните организации и Комитета за световното наследство, по възможност следва в текста на предложението за включване да се включи дигитално изображение и намален мащаб до формат А4 (или „писмо“) на основните карти.</p> <p>Ако няма посочена буферна зона, предложението за включване трябва да включва декларация, уточняваща защо не е необходимо наличието на буферна зона, с цел по-добра защита на предложения за включване обект.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Важно е легендата на картата, изобразяваща границите на обекта, да бъде написана много внимателно. Легендата трябва да обозначава предложения за включване обект и неговата буферна зона (ако има такава), съгласно терминологията, посочена в <i>Ръководните насоки</i>. Границите трябва да бъдат очертани ясно и да не се допуска да бъдат объркани с други линии по картата, например. • В случай на някои серийни обекти е добре да се предвиди план за локализиране на съвкупността от елементи, както и отделни планове, чрез които всеки един елемент може да бъде ситуиран в специфичната му околна среда. Ако серийният обект не може да бъде изобразен коректно в неговата цялост върху страница с формат А4, трябва да се използват няколко карти в такъв формат, т.е.: (i) карта, представяща целия обект, местоположение на всеки елемент и разстоянията, които ги разделят, и (ii) една или няколко карти, показващи отделно всеки елемент и съответната буферна зона. • Ако става въпрос за национален или транснационален сериен обект, следва за всеки елемент да се предостави оригинална топографска карта, на която ясно са изобразени границите. • В случай на предложение за включване, чийто предмет е разширяване на границите на съществуващ обект, е добре да се приложи карта, с помощта на която може да се сравнят първоначалните очертания на обекта с предлаганите в случая очертания. • В други раздели, с изключение на раздела, посветен на идентифицирането на обекта, могат да се включат карти, чиято цел е да се илюстрират стойности, характеристики и специфични особености, а именно: <ul style="list-style-type: none"> – Геоложка карта – за обектите, предложени за включване в Списъка по критерий (viii); – Карта на растителността – за обектите, предложени за включване в Списъка по критерии ix) и (x); – Карта за разпределение на видовете – за обектите, предложени за включване в Списъка по критерии ix) и (x); – Карта на съоръженията или на проектите за съоръжения (пътища и изграждане на пътища, язовири, бъдещи строежи и др.); – Карта на достъпа до местността – обозначаваща основните пътища в рамките на и в близост до местността. • Основните карти във формат А4, изобразяващи местоположението и границите на обекта, трябва да фигурират в основния

Формат на предложението за включване – РУБРИКИ	Формат на предложението за включване – ОБЯСНИТЕЛНИ БЕЛЕЖКИ	Допълнителни препоръки
		<p>документ. Допълнителните карти по принцип се включват в приложенията и са ясно обозначени с препратки в текста. Раздел 1.д трябва да съдържа списък с картите, където да бъде посочено в коя част на досието фигурират.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Добър вариант е картите да се представят във формат А3, сгънати така, че да се приложат към документ във формат А4. • Картите трябва също така да бъдат предоставени в електронен формат, записан на компактдиск CD, приложен към досието. • Топографските карти са задължителен елемент от всяко предложение за включване в Списъка на извънградски обект. От друга страна, за градските обекти задължително трябва да фигурира кадастрална карта. Предложение за включване в Списъка, което съдържа само скици, включително компютърно изготвени, се счита за непълно. • Отдалечените част на обекта (отвъд буферната зона) трябва също да бъдат обозначени на съответната карта(и). Вж. по-горе раздел 3 (стр. 85-86).
<p>1.е Площ на предложения за включване в Списъка обект (в хектари) и на предложената буферна зона (в хектари)</p> <p>Площ на предложения обект: - ha</p> <p>Буферна зона: - ha</p> <p>Общо: ha</p>	<p>При предложения за включване в Списъка на серийни обекти (вж. параграфи 137-140 от <i>Ръководните насоки</i>), приложете таблица, обозначаваща наименованието на отделните елементи, региона (ако е различен за отделните елементи), координатите, зоната и централната зона.</p> <p>Освен това таблицата на предложението за включване в Списъка на серийни обекти трябва да посочва размера на отделните зони, предложени за включване и буферната(ите) зона(и).</p>	
<p>2. Описание</p>	<p>Този раздел трябва да започва с описание на предложения за включване в Списъка обект към момента на предложението за включване. Трябва да се споменат всички важни характеристики на обекта.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Препоръчително е този раздел от предложението за включване да се напише, след като се завърши раздел 3 – Основание за включване. Описанието трябва да доразвие основанието и да представи данни и елементи в подкрепа на резюмираните в основанието заключения, както и друга информация, която предоставя пълна представа за съответния обект. Описанието следва да се фокусира върху основната информация и да не бъде прекалено дълго.
<p>2.а Описание на обекта</p>		<ul style="list-style-type: none"> • То трябва да бъде насочено към аспектите, свързани с потенциалната изключителна стойност на обекта, и да изгради обща представа за този обект.

Формат на предложението за включване РУБРИКИ	Формат на предложението за включване – ОБЯСНИТЕЛНИ БЕЛЕЖКИ	Допълнителни препоръки
	<p>В случай на природен обект, описът следва да включва важни физически особености, геология, местообитания, видове и значение на популациите и други характеристики и важни екологични процеси. Ако е приложимо, следва да се предоставят списъци с видовете, като трябва да се подчертае наличието на застрашени или ендемични видове. Трябва да бъдат описани значението и методите на изследване на природните ресурси.</p> <p>При културните пейзажи е необходимо да се предостави описание на всички горепосочени точки. Особено внимание следва да се отдели на взаимодействието между човека и природата.</p> <p>Обектът, предложен за включване, посочен в раздел 1 („Идентифициране на обекта“), трябва да бъде описан в неговата цялост. При предложенията за включване в Списъка на серийни обекти (вж. параграфи 137-140 от <i>Ръководните насоки</i>), всеки елемент трябва да бъде описан отделно.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Това трябва да е достатъчно, за да се разберат кои са елементите с потенциална изключителна универсална стойност и техните най-важни характеристики. • Не е необходимо дълго и изчерпателно описание на всички аспекти на обекта. • Ако описанието е сложно и прекалено дълго, може би е за предпочитане да се предаде в сбит вид, а подробната версия да се представи като приложение. • Описанието трябва да се отнася за обекта, > предложен за включване в Списъка, чиито граници са дефинирани в предходния раздел. Възможно е да се включи описание и на странични за обекта елементи, но по-добре би било това описание да се представи отделно (например в подзаглавие „Описание на странични за обекта елементи“). • Ако има отдалечени части на обекта (извън буферната зона), те трябва да се разгледат в този раздел. Вж. по-горе раздел 3.1 (стр. 90-91).
<p>2.b История и развитие</p>	<p>Опишете как обектът е придобил настоящата си форма и външен вид и кои са основните промени, които е претърпял, включително последни исторически данни за консервация.</p> <p>Трябва да се включи опис на фазите на изграждане, когато става дума за паметници, местности и сгради или съвкупност от сгради. Ако са настъпили сериозни промени, разрушения или реконструкции след общото завършване на обекта, те също трябва да бъдат описани.</p> <p>Когато става дума за природен обект, описът трябва да представи значителните събития от историята и праисторията, които са оказали въздействие върху обекта, и да се опише неговото взаимодействие с човечеството. Това включва настъпилите промени относно използването на обекта и на неговите природни ресурси с цел лов, риболов или селско стопанство, или изменения, настъпили вследствие на климатични промени, наводнения, земетресения или други природни бедствия.</p> <p>Тази информация се изисква и когато става дума за културни пейзажи, където трябва да се разгледат всички аспекти от историята на човешката дейност в съответната зона.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Подобно на описанието, историческият преглед трябва да бъде съсредоточен върху онези аспекти, които представляват интерес за потенциалната изключителна универсална стойност на обекта, и върху елементите, чрез които обектът се ситуира в този исторически контекст. • Не е необходимо да се представя дълъг и изчерпателен исторически преглед на всичко, свързано с обекта. Подобна информация може да бъде включена в приложение, ако е необходимо, или просто да бъде цитирана като препратка. • От значение може да бъде ситуирането на обекта в контекста на световната история; в този случай следва да се даде допълнителна информация, но тя не бива да бъде дълга и подробна, а по-скоро да бъде представена сбито. • Като цяло е много важно да историческите факти да съдържат препратки, тъй като предложените аргументи могат да бъдат взети от източници, които следва да бъдат коректно цитирани и които могат да бъдат проверени. • Когато става въпрос за обект който се е променил с времето, е полезно да се включат диаграми, изобразяващи различните етапи на развитие на обекта. Например, когато става дума за град, в който има сгради от различни епохи, е добре илюстрациите да показват към коя епоха принадлежи всяка от сградите, споменати в текста.

Формат на предложението за включване РУБРИКИ	Формат на предложението за включване – ОБЯСНИТЕЛНИ БЕЛЕЖКИ	Допълнителни препоръки
		<ul style="list-style-type: none"> В текста могат да бъдат включени и други илюстрации като карти, гравюри и фотографии от съответната епоха. Желателно е те да улесняват осмислянето на някои аспекти от историята, свързани с потенциалната изключителна универсална стойност на обекта.
<p>3. Основание за включване¹</p>	<p>Основанието трябва да бъде изготвено в следните раздели.</p> <p>Този раздел трябва да изясни на Комитета защо се счита, че обектът има „изключителна универсална стойност“.</p> <p>Този раздел на предложението за включване трябва да бъде съставен, като прецизно се позовава на изискванията за включване, фигуриращи в параграф 77 от <i>Ръководните насоки</i>. Той не трябва да съдържа подробна описателна документация за обекта или за неговото управление, тъй като това е предмет на други раздели, а трябва да положи уместни ключови аспекти за дефиниране на изключителната универсална стойност на обекта.</p>	<p>В раздели 3.1.a-3.1.d по-долу текстът трябва да съдържа подробна информация в подкрепа на текста, изложен в проекта на декларацията за изключителна универсална стойност.</p>
<p>3.1.a Кратко обобщение</p>	<p>Краткото обобщение трябва да се състои от (i) резюме на фактологията и (ii) резюме на качествата.</p> <p>Резюмето на фактологията включва географския и историческия контекст и основните особености. Резюмето на качествата трябва да представи на лицата, които ще вземат решението за включване в Списъка, и на широката публика потенциалната изключителна универсална стойност на обекта, която следва да бъде запазена, както и резюме на особеностите, които изразяват тази потенциална изключителна универсална стойност и е необходимо да бъдат защитени, управлявани и наблюдавани. Резюмето трябва да има връзка с всички критерии, изброени като основание за внасяне на предложението за включване. По този начин краткото обобщение обхваща логиката на предложението за включване.</p>	<p>Текстът трябва да съдържа подробна информация в подкрепа на текста, изложен в проекта на декларацията за изключителна универсална стойност.</p>
<p>3.1.b Критерии, според които се предлага включване в Списъка (и основание за включване според тези критерии)</p>	<p>Вж. параграф 77 от <i>Ръководните насоки</i>.</p> <p>Посочете отделно основание за всеки цитиран критерий.</p> <p>Опишете накратко по какъв начин обектът отговаря на критериите, според които се предлага за включване в Списъка (ако е необходимо, позовете се на раздели „описание“ и „сравнителен анализ“ от предложението</p>	<ul style="list-style-type: none"> Вж. по-горе раздел 3.1 (стр. 60-61) Основанията, посочени към всеки критерий, могат да се използват за съставянето на декларацията за изключителна универсална стойност, която е разглеждана по-долу. Основанието представлява по конкретно в обясняване на това защо обектът отговаря на даден критерий. Текстът трябва да съдържа подробна информация в подкрепа на текста,

Формат на предложението за включване РУБРИКИ	Формат на предложението за включване – ОБЯСНИТЕЛНИ БЕЛЕЖКИ	Допълнителни препоръки
	за включване, но без да възпроизвеждате текста от тези раздели). За всеки критерий опишете уместни особености.	изложен в проекта на декларацията за изключителна универсална стойност.
3.1.c Декларация за цялостност	<p>Декларацията за цялостност трябва да показва, че обектът отговаря на условията за цялостност, изложени в глава II Е на <i>Ръководните насоки</i>, където подробно са описани тези условия.</p> <p><i>Ръководните насоки</i> представят необходимостта да се прецени до каква степен обектът:</p> <ul style="list-style-type: none"> • включва всички необходими елементи, за да изрази своята изключителна универсална стойност; • има достатъчно големи размери, за да гарантира пълно представяне на особеностите и процесите, които изразяват значението на обекта; • търпи неблагоприятни поражения вследствие на развитие и/или занемаряване (параграф 88). <p>Важно е да се разбере, че <i>Ръководните насоки</i> предоставят специфичен наръчник относно различните критерии за световно наследство (параграфи 89-95).</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Вж. раздел 3.1. (стр. 64-70) от това ръководство. • Текстът трябва да съдържа подробна информация в подкрепа на текста, изложен в проекта на декларацията за изключителна универсална стойност.
3.1.d Декларация за автентичност (за предложенията за включване по критерии (i) до (vi))	<p>Декларацията за автентичност трябва да покаже, че обектът отговаря на условията за автентичност, изброени в глава II Е на <i>Ръководните насоки</i>, където подробно са описани тези условия.</p> <p>Този раздел трябва да резюмира информацията, която заедно с още подробности ще бъде включена в раздел 4 от предложението за включване (а може би и в други раздели) и не трябва да възпроизвежда подробностите от тези раздели.</p> <p>Декларацията за автентичност се изисква само за обектите на културата и културните аспекти на обектите от „смесен вид“.</p> <p>Съгласно <i>Ръководните насоки</i> „обектите отговарят на условията за автентичност, ако тяхната културна стойност (във вида, в който е призната в критериите, посочени в предложението за включване) са изразени по достоверен и правдоподобен начин чрез различни особености“ (параграф 82).</p> <p>Според <i>Ръководните насоки</i> следните видове особености могат да бъдат взети под внимание в изложението или при изразяване на изключителната универсална стойност:</p> <ul style="list-style-type: none"> • форма и концепция; • материали и същност; 	<ul style="list-style-type: none"> • Вж. раздел 3.1. (стр. 61-67) от това ръководство. • Текстът трябва да съдържа подробна информация в подкрепа на текста, изложен в проекта на декларацията за изключителна универсална стойност.

Формат на предложението за включване РУБРИКИ	Формат на предложението за включване – ОБЯСНИТЕЛНИ БЕЛЕЖКИ	Допълнителни препоръки
	<ul style="list-style-type: none"> • употреба и функция; • традиции, техники и системи на управление; • местоположение и обкръжение; • език и други форми на нематериално наследство; • дух и впечатление; и • други вътрешни и външни фактори. 	
3.1.e Необходими мерки за защита и управление	<p>Този раздел трябва да дефинира по какъв начин трябва да бъдат изпълнени изискванията за защита и управление, така че да се гарантира изключителната универсална стойност във времето. Той трябва да включва както подробности, свързани с общата рамка за защита и управление, така и подробности, свързани с идентифицирането на специфичните очаквания за защита на обекта в дългосрочен план.</p> <p>Този раздел трябва да резюмира информацията, която заедно с още подробности ще бъде включена в раздел 5 от предложението за включване (а може би и в раздели 4 и 6) и не трябва да възпроизвежда подробностите от тези раздели.</p> <p>Текстът в този раздел трябва да подчертае най-напред рамката за защита и управление. Той трябва да включва необходимите механизми за защита, системите за управление и/или плановете за управление (включително действащи понастоящем или такива, които следва да бъдат изготвени), които ще защитят и ще съхранят особеностите, изразяващи изключителната универсална стойност, но също така да разгледа уязвимия характер и опасностите, застрашаващи обекта. Това може да включва наличието на силна и ефикасна правна защита, ясно документирана система за управление, в това число връзки с ключови фактори или потребителски групи, адекватни човешки и финансови ресурси, ключови изисквания за представяне (в краен случай) и ефективно и адекватно наблюдение.</p> <p>На второ място, този раздел трябва да вземе предвид дългосрочните предизвикателства, свързани със защитата и управлението на обекта, и да установи начина, по който ще се реагира на тях. Уместно е също така да се даде препратка към най-сериозните опасности, които застрашават обекта, както и към уязвимия характер и изтъкнатите отрицателни последици за автентичността и/или цялостността – и да се установи по какъв начин защитата и управлението ще се справят с тази уязвимост и тези опасности и ще смекчат пагубните последици.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Текстът трябва да съдържа подробна информация в подкрепа на текста, изложен в проекта на декларацията за изключителна универсална стойност.

Формат на предложението за включване	Формат на предложението за включване – ОБЯСНИТЕЛНИ БЕЛЕЖКИ	Допълнителни препоръки – РУБРИКИ
	<p>Като официална декларация, призната от Комитета за световното наследство, този раздел на декларацията за изключителна универсална стойност трябва да вземе предвид най-важните ангажименти, които държавата – страна по Конвенцията поема с цел защита и управление на обекта в дългосрочен план.</p>	
3.2 Сравнителен анализ	<p>Обектът трябва да бъде сравнен с подобни обекти, включени или не в Списъка на световното наследство. Сравнението трябва да представи кои са общите характеристики на обекта, предложен за включване в списъка, с други обекти, както и по какво предложеният обект се отличава от другите. Сравнителният анализ има за цел да изясни значението на предложението за включване обект в национален и международен план (вж. параграф 132).</p> <p>Целта на сравнителния анализ е да покаже въз основа на съществуващите тематични изследвания, че в Списъка има място за този обект, а в случая със серийните обекти да мотивира избора на отделните елементи, съставляващи обекта.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Вж. стр. 67–73 от това ръководство.
3.3 Цялостност и/или автентичност	<p>Декларацията за изключителна универсална стойност е официална декларация, приета от Комитета за световното наследство в момента на включването на обекта в Списъка на световното наследство. Когато Комитетът за световното наследство вземе решение за включване на даден обект в Списъка на световното наследство, той приема също така декларация за изключителна универсална стойност, която обявява защо се счита, че обектът има изключителна универсална стойност, по какъв начин отговаря на съответните критерии, условията за цялостност и за автентичност (за обектите на културата) и по какъв начин изпълнява изискванията за защита и управление с цел запазване на изключителната универсална стойност в дългосрочен план. Декларациите за изключителна универсална стойност трябва да бъдат кратки и изложени в стандартен формат. Те трябва да привличат вниманието върху стойността на обекта, да напътстват преценката на неговото състояние на консервация и да предоставят информация относно неговата защита и управление. След като бъде приета от Комитета, декларацията за изключителна универсална стойност</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Вж. стр. 75–78 от това ръководство.

Формат на предложението за включване	Допълнителни препоръки – РУБРИКИ	Формат на предложението за включване – ОБЯСНИТЕЛНИ БЕЛЕЖКИ
	<p>фигурира на географската територия на самия обект и на уебсайта на Центъра за световно наследство на ЮНЕСКО.</p> <p>Основните раздели на декларацията за изключителна универсална стойност са следните:</p> <ol style="list-style-type: none"> а) Кратко обобщение б) Основание за критериите в) Декларация за цялостност (за всички обекти) г) Декларация за автентичност (за предложенията за включване по критерии (i) до (vi)) д) Изисквания за защита и управление 	
<p>4. Състояние на консервация на обекта и фактори, които оказват влияние върху обекта</p>		
<p>4.а Актуално състояние на консервация</p>	<p>Информацията, представена в този раздел, представлява основните данни, необходими за проследяване на състоянието на консервация на предложението за включване обект за в бъдеще. В този раздел трябва да се предостави информация относно материалното състояние на обекта, всички опасности, застрашаващи изключителната универсална стойност на обекта, и предприетите на място мерки за консервация (вж. параграф 132).</p> <p>Например, когато става дума за исторически град или зона, следва да се посочат сгради, паметници и други конструкции, които имат нужда от сериозна или незначителна реставрация, както и обхватът и продължителността на извършените наскоро или предвидените в бъдеще големи проекти за реставрация.</p> <p>Когато става дума за природен обект, следва да се предостави информация какви са тенденциите при различните видове и целостта на екосистемите. Това е важно, тъй като досието на предложението за включване в списъка ще се използва през следващите години за сравнение, за да се отбележат настъпилите в състоянието на обекта промени.</p> <p>За статистическите показатели и ориентири, използвани за проследяване на състоянието на консервация на обекта, вж. раздел 6 по-долу.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Информацията относно състоянието на консервация на обекта трябва да бъде реалистична и не бива да разкрива или да смекчава реалността. Не забравяйте, че ще се извърши посещение за оценка на място, за да се проверят тези аспекти. • Трябва да се гарантира, че мерките, предприети с цел защита на състоянието на обекта, запазват не само неговите характеристики, но и динамичните процеси, които допринасят за неговото развитие така, че да се запази целостта на всички уместни особености. • Когато състоянието на консервация изисква сложни разяснения, могат да бъде полезно да се представят диаграми или анотирани карти/планове с цел изясняване. В един град, например, състоянието на консервация на отделните сгради може значително да се различава. В тази връзка анотираните карти/планове могат да се окажат най-доброто средство за представяне на обхвата на дадена опасност. • Този раздел разглежда актуалното състояние на обекта. Потенциалните или бъдещите опасности се разглеждат в раздел 4.б.

Формат на предложението за включване РУБРИКИ	Формат на предложението за включване – ОБЯСНИТЕЛНИ БЕЛЕЖКИ	Допълнителни препоръки
<p>4.b Фактори, които оказват въздействие върху обекта</p>	<p>Този раздел трябва да представи информация за факторите, които могат да окажат въздействие върху изключителната универсална стойност на даден обект или да представляват заплаха за даден обект. Тук трябва да бъдат описани всички затруднения, които могат да изникнат в хода на решаването на тези проблеми. Факторите, упоменати в този раздел, не се отнасят за всички обекти. Това са насоки, чиято цел е да улеснят държавата – страна по Конвенцията, в идентифицирането на приложимите за всеки конкретен обект фактори.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Отделете специално внимание на обяснителната бележка, където се посочва, че отделните фактори не са приложими за всички обекти. Само отбележете кои не са приложими в случая, без повече подробности. • Този раздел се отнася за потенциалните или бъдещите опасности, които застрашават изключителната универсална стойност на обекта. Настоящите опасности се разглеждат в раздел 4.a. • Трябва да бъдат споменати само опасностите, които могат по разумен начин да бъдат предсказани или предвидени за даден обект, или които са били споменати вече. • Освен това, редно е да се предоставят сигурни и точни сведения относно тези опасности.
<p>(i) Натиск, свързан с развитието (например, навлизане на територията, адаптация, селско стопанство, минно дело)</p>	<p>Опишете подробно какъв вид натиск се упражнява върху обекта вследствие на развитието, например, натиск с цел разрушаване, реконструкция или нова конструкция; адаптация на съществуващи сгради за нови цели, които евентуално биха нанесли вреда на автентичността или на целостта на въпросните обекти; изменение или разрушаване на местообитанията вследствие на навлизане на територията с цел селскостопанска и лесовъдна дейност или паша, или поради лошо управление на туризма или на други дейности; неподходяща или неустойчива експлоатация на природните ресурси; щети, нанесени вследствие на минно дело; въвеждане на екзотични видове, които биха могли да разрушат равновесието на природните екологични процеси и да създадат нови центрове на популация в обектите или около тях, което представлява риск от накърняване на обектите или на тяхното обкръжение.</p>	
<p>(ii) Напрежение, свързано с околната среда (например, замърсяване, климатични промени, опустиняване)</p>	<p>Избройте и резюмирайте основните източници на разрушаване на околната среда, които оказват въздействие върху застроената площ, флората и фауната.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Споменете само източници на разрушение, които са доказани и оказват съществено въздействие.

Формат на предложението за включване	Допълнителни препоръки – РУБРИКИ	Формат на предложението за включване – ОБЯСНИТЕЛНИ БЕЛЕЖКИ
(iii) Природни бедствия и предварително планиране (земетресения, наводнения, пожари и др.)	<p>Опишете подробно бедствията, които представляват предвидима опасност за обекта, и предприетите мерки за изготвяне на спешни планове срещу тези опасности, независимо дали става дума за мерки за материална защита или за обучение на персонал.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Посочете предполагаемата честота на тези бедствия и вероятния обхват на тяхното въздействие. • Механизмът за предотвратяване на рискове трябва да бъде съобразен с честота и обхвата на въздействието и впоследствие на разполага с необходимите средства. • Този механизъм трябва да бъде насочен към подготовката за природни бедствия и към мерките за намеса по време на или след бедствието. • Изискваната информация трябва да бъде предадена сбито и да съдържа препратки към документи (планове за спешна намеса в случай на природно бедствие, например).
(iv) Отговорно посещение на обектите на световното наследство	<p>Представете актуално състояние за посещаемостта на обекта (по специално налични статистически данни; характеристика на употребата, включително съсредоточаване на определени дейности в някои части на обекта; прогнози за други дейности).</p> <p>Споменете какви са прогнозите за посещаемост вследствие на включването на обекта в Списъка или на други фактори.</p> <p>Определете капацитета за прием на обекта и по какъв начин може да се подобри неговото управление, за да се посрещне настоящият или предвиденият брой посетители и да се устои на натиска на развитието, без да настъпят отрицателни последици.</p> <p>Разгледайте възможните форми на разрушаване на обекта вследствие на прекомерна посещаемост и на поведението на посетителите, включително формите, които оказват въздействие върху нематериалните особености.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Използваният метод за определяне на капацитета на прием трябва да бъде описан накратко. • Трябва да се уточни на какви данни са базирани прогнозите за бъдещия брой посетители. • Изисква се предоставянето на реалистична преценка на бъдещия брой посетители, по-специално предвид въздействието, оказано от включването на обекта в Списъка. Това често се изразява чрез увеличаване на броя на посетителите. • Трябва да бъдат представени или цитирани като референти документи елементи в подкрепа на заключенията относно капацитета на прием на настоящия или на предвидения брой посетители, без да се нанася вреда на обекта. Не е достатъчно да се представи само твърдение. Предвид актуалните данни, може ли да се даде препратка към някое изследване на въздействието? • Предмет ли е обектът на даден план за управление на посетителите или на туризма? Адекватен и ефективен ли е този план? • Що се отнася до условията за прием, които трябва да бъдат предоставени на посетителите и туристите, следва да се разгледат посланията, техниките, качеството на прием и наличните съоръжения. Този информация по принцип следва да фигурира в план за управление на посетителите и на туризма. В досието може да се включи обобщение на основните точки от този план, а самият той да бъде добавен в приложение. • Броят на посетителите или туристите трябва да съответства на последната годишна статистика. • Ако обектът не се състои от няколко области или зони, може да се посочи само броят на посетителите или туристите за целия обект.

Формат на предложението за включване РУБРИКИ	Формат на предложението за включване – ОБЯСНИТЕЛНИ БЕЛЕЖКИ	Допълнителни препоръки
<p>(v) Брой жители в периметъра на обекта, в буферната зона</p> <p>Оценка на населението в:</p> <p>Зона, предложена за включване:</p> <p>Буферна зона:</p> <p>Общо:</p> <p>Година:</p>	<p>Представете най-добрата налична статистика или оценка относно броя на жителите, живущи в периметъра на предложението за включване в Списъка обект и в цялата буферна зона. Посочете годината на оценката или преброяването.</p>	
<p>5. Защита и управление на обекта</p>	<p>Тази рубрика от предложението за включване има за цел да даде ясна представа за законодателните, нормативните, договорните, плановите, институционалните и/или традиционните мерки (вж. параграф 132 от <i>Ръководните насоки</i>) и за приложния план за управление (или друг вид система за управление) (параграфи 108-118 от <i>Ръководните насоки</i>) с цел защита и управление на обекта, съгласно изискванията на Конвенцията за световното наследство. Тук трябва да бъдат разгледани аспекти от общата политика, правният статут и мерките за защита, както и практически аспекти на ежедневно администриране и управление.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Вж. раздел 3.1. (стр. 87–89) • От съществено значение е обектите от световното наследство да получават ефикасна защита, затова предложението за включване в Списъка трябва да посочва какви мерки са предвидени и предприети за тази цел от съответната държава. • Към момента на внасяне на предложението за включване трябва да има изготвен план или система за управление. • Принципиите за устойчиво управление на туризма са изложени в <i>Managing Tourism at World Heritage Sites: a Practical Manual for World Heritage Site Managers</i>, World Heritage Manuals 1 (Arthur Pedersen, 2002).
<p>5.a Право на собственост</p>	<p>Посочете основните категории в областта на поземлената собственост (по-специално държавна, регионална, частна, общностна, традиционна, обичайна, неправителствена собственост и т.н.).</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Когато става въпрос за съвкупност от обекти, най-добре безспорно е тази информация да бъде представена под формата на таблица, допълнена с анотирана карта или план.
<p>5.b Класификация на защитата</p>	<p>Посочете законодателния, нормативния, договорния, плановия, институционалния и/или традиционния статут, характеризиращ дадения обект. Например, национален или провинциален парк; исторически паметник, защитена зона съгласно националното законодателство или обичайното право; и други класификации.</p> <p>Посочете годината на класификацията и законодателния текст(ове), който регулира статута.</p> <p>Ако документът не може да бъде предоставен на английски или френски език, следва да се представи подробно обобщение на английски или френски език, в което са открити всички съществени точки.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Когато става въпрос за съвкупност от обекти, би било полезно към изброяването да се добави анотирана карта/план. • Причините, довели до актуалните очертания на буферната зона, трябва да бъдат посочени в този раздел.

Формат на предложението за включване РУБРИКИ	Формат на предложението за включване – ОБЯСНИТЕЛНИ БЕЛЕЖКИ	Допълнителни препоръки
5.с Средства за прилагане на мерките за защита	Опишете действителното функциониране на защитата, осигурена чрез законодателния, нормативния, договорния, плановия, институционалния и/или традиционния статут на обекта, посочен в раздел 5.б.	<ul style="list-style-type: none"> • Реално осигурената защита може да се различава значително от теоретично предоставената защита. Наложително е да се представят сведения за реалната ситуация. • Следва също така да се цитират източниците на данните, представени в подкрепа на вашите твърдения.
5.d Актуални планове на общината или региона, в който се намира предложеният обект (например, регионален или местен план, план за консервация, план за развитие на туризма)	<p>Избройте приетите одобрени планове, като посочите датата и отговорната институция за тяхното съставяне. Приложимите разпоредби трябва да бъдат предадени сбито в този раздел. В приложението трябва да бъде включен екземпляр от плана, съгласно посоченото в раздел 7.б.</p> <p>Ако плановете са изготвени на език, различен от френски или английски, следва да се представи подробно обобщение на френски или английски език, в което да бъдат открити основните точки.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Трябва да се посочи актуалното състояние на прилагането на плановете и да се даде оценка на тяхната ефективност. • Трябва също така да се уточни дали тези планове са съвместими с мерките за защита, консервация и управление на обекта. • Посочете географския или друг вид обхват на плановете (например, планът представя ли обекта в неговата цялост или само отчасти?).
5.e План за управление на обекта или система за управление	<p>Съгласно посоченото в параграф 132 <i>Ръководните насоки</i>, наличието на подходящ план за управление (или друга система за управление) е от съществено значение и той следва да бъде предоставен в предложението за включване. Очаква се и предоставянето на гаранции за действителното прилагане на плана за управление или на друга система за управление. Принципиите за устойчиво развитие трябва да бъдат включени в системата за управление.</p> <p>Екземпляр на английски или френски език от плана за управление или от документацията относно друга система за управление трябва да бъде добавен като приложение към предложението, съгласно посоченото в раздел 7.б.</p> <p>В случай, че планът за управление е изготвен на език, различен от френски или английски, следва да се приложи подробно описание на неговото съдържание на френски или английски език. Посочете заглавието, датата и автора на плановете за управление, приложени към предложението за включване в Списъка.</p> <p>Следва да се представи подробен анализ или обяснение на плана за управление или на документирана система за управление.</p> <p>Препоръчва се да се изготви график за прилагане на плана за управление.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Вж. стр. 89-93 от това ръководство. • Трябва да се представят доказателства за ефективността на плана или системата за управление, а не просто да се излагат твърдения и да се дават гаранции. • Най-същественният предмет на плана или системата за управление трябва да бъде защитата и запазването на изключителната универсална стойност. • Планът или системата за управление трябва да държи сметка за конкретното положение на обекта, по-специално за въпросите и проблемите, които възникват. • Когато става дума за сериен или транснационален обект или за съвкупност от обекти, които са предмет на редица планове и системи за управление, е важно да се покаже комплементарността на тези планове и системи. Дават се сведения за координираното управление на отделните елементи.

4 Съставяне на текста и изготвяне на досието с предложение за включване

Формат на предложението за включване – РУБРИКИ	Формат на предложението за включване – ОБЯСНИТЕЛНИ БЕЛЕЖКИ	Допълнителни препоръки
5.f Източници и равнища на финансиране	Посочете източниците и равнището на финансиране, с които разполага обектът на годишна база. Възможно е също така да се направи оценка доколко е адекватен характерът на наличните средства, като се уточнят по-специално всички липси или недостатъци или всички сфери, в които може да има необходимост от подкрепа.	
5.g Източници на специализирани компетенции и обучение в техниките на консервация и управление	Посочете какви специализирани компетенции и обучение по отношение на обекта предоставят националните органи или други организации.	<ul style="list-style-type: none"> • Следва да се посочат специализираните компетенции и обучения, които вече съществуват, заедно с онези, които биха могли да се предоставят за в бъдеще. • Специализираните компетенции и обученията могат да се предоставят от организацията, която отговаря за управлението на обекта, но също така от други организации. • Трябва да се направи оценка относно ползата от специализираните компетенции и обученията и възможността чрез тях да се отговори на специфичните нужди на обекта.
5.h Благоустройство и инфраструктура за посетителите	В Този раздел трябва да бъдат описани включените услуги, които се представят на посетителите на обекта, и да се докаже, че те отговарят на изискванията за защита и управление на обекта. Тук трябва да се илюстрира по какъв начин тези услуги спомогат за действителното изтъкване на стойността на обекта, за да отговорят на потребностите на посетителите, по-специално по отношение на сигурен и подходящ достъп до обекта. Разделът трябва да вземе предвид услугите, предназначени за посетители, които могат да включват устен превод/разяснения (табели, пътеки, кратки бележки или публикации, пътеводители); музей/изложба, посветен/а на обекта, център за посрещане или за осигуряване на превод на посетителите; и/или възможност за използване на цифрови технологии или услуги (настаняване за пренощуване; ресторантьорски услуги, паркинг за колите; тоалетна; информационна и спасителна служба) и т.н.	<ul style="list-style-type: none"> • Трябва да се направи оценка относно ползата от благоустройството и възможността чрез него да се отговори на специфичните нужди на обекта. • Посочете евентуалните конфликти между благоустройството и защитата и консервацията на обекта.
5.i Политика и програми за изтъкване на стойността и популяризиране на обекта	Този раздел се позовава на членове 4 и 5 от Конвенцията, които се отнасят до представянето и предаването на културното и природното наследство на бъдещите поколения. Държавите – страни по Конвенцията, са приканени да предоставят информация относно политиката и програмите в областта на представянето и популяризирането на обекта, предложен за включване в Списъка.	<ul style="list-style-type: none"> • Изисква се само резюме. • Тези политики и програми могат да бъдат включени в план за представяне или друг подобен план. • Важно е да се дадат сведения за отпуснатите средства за програмите и за ефективността на политиките и програмите.

Формат на предложението за включване РУБРИКИ	Формат на предложението за включване – ОБЯСНИТЕЛНИ БЕЛЕЖКИ	Допълнителни препоръки
		<ul style="list-style-type: none"> Програмите подчертават ли действително изключителната универсална стойност на обекта? Има ли конфликти между мерките за представяне и популяризиране и мерките за защита и консервация?
5.j Равнище на квалификация на служителите (специализиран, технически сектор, поддръжка)	Посочете наличните компетенции и квалификации, необходими за доброто управление на обекта, включително по отношение на посещаемостта и бъдещите потребности, свързани с обучения.	<ul style="list-style-type: none"> Достатъчно многоброен ли е персоналът? Подходящи ли са компетенциите и обученията с оглед на стойността на обекта?
6. Наблюдение	Целта на този раздел от предложението за включване е да покаже състоянието на консервация на обекта, състояние, което може да бъде обект на редовни проверки и доклади с цел представяне на сведения за тенденциите през годините.	
6.a ключови показатели за преценка на състоянието на консервация	<p>Избройте под формата на таблица ключовите показатели за преценка на състоянието на консервация на целия обект (вж. раздел 4.а по-горе). Посочете периодичността на разглеждане на тези показатели и местонахождението на досиетата. Показателите могат да бъдат представителни за някой важен аспект от обекта и да се позовават във възможно най-голяма степен на декларацията за изключителна универсална стойност (вж. раздел 2.б. по-горе). Могат да бъдат изразени в цифри, доколкото е възможно, а когато не е възможно, да бъдат представени така, че да могат да бъдат извършвани многократно, например снимка, заснемана от едно и също място. Няколко примера за добри показатели:</p> <ul style="list-style-type: none"> (i) брой видове или популация от съществен вид за даден природен обект; (ii) процент на сградите, които се нуждаят от сериозна реставрация в даден исторически град или квартал; (iii) преценка на броя години, необходими за евентуалното приключване на голяма програма за консервация; (iv) стабилност и подвижност на дадена сграда или на елемент от сграда; (v) процент на увеличаване или намаляване на всякакъв вид навлизане на територията на даден обект. 	<ul style="list-style-type: none"> Показателите трябва да се отнасят за потенциалната изключителна универсална стойност на обекта, а не за всякакъв вид измерими параметри.

4 Съставяне на текста и изготвяне на досието с предложение за включване

Формат предложението за включване			Допълнителни препоръки
Показател	Периодичност	Местонахождение на досиетата	

Формат на предложението за включване РУБРИКИ	Формат на предложението за включване – ОБЯСНИТЕЛНИ БЕЛЕЖКИ	Допълнителни препоръки –
б.б Административни разпоредби за наблюдение на обекта	Посочете име и координатите за контакт с институцията/институциите, отговаряща/и за наблюдението, упоменато в б.а.	
б.с Резултати от внесени предходни доклади	Избройте накратко предходните доклади относно състоянието на консервация на обекта и представете откъси и препратки към публикации на тази тема (например, доклади в съответствие с международни споразумения като Рамсар (Ramsar) и МАВ).	<ul style="list-style-type: none"> • При отчетени проблеми или незадоволително състояние на консервация, изложете накратко актуалната ситуация и предприетите корективни мерки. • Ако проблемите не бъдат отстранени или ако състоянието на консервация се запази в същия незадоволителен вид, това трябва да бъде упоменато в раздел 4 по-горе.
7. Документация	Този раздел от предложението за включване е контролният лист от документацията, който трябва да бъде представен, за да се състави пълно предложение за включване.	
7.а Опис на фотографските/аудиовизуалните изображения и формуляр с разрешение за възпроизвеждане	<p>Държавите – страни по Конвенцията, трябва да предоставят достатъчно скорошни изображения (фотографии, диапозитиви и ако е възможно, цифрови снимки, филми/видео клипове, фотографии, заснети от въздуха), за да се добие добра обща представа за обекта.</p> <p>Диапозитивите трябва да бъдат във формат 35 mm, а цифровите снимки - във формат .jpeg, с резолюция поне 300 dpi („точки на инч“). Ако е предоставен филм, се препоръчва да бъде във формат Beta SP, за да се гарантира неговото качество.</p> <p>Тази документация трябва да бъде придружена от опис на изображенията, както и от поместената подолу таблица с разрешение за възпроизвеждане.</p> <p>Трябва да бъде включена поне една фотография, описваща обекта, която да може да бъде публикувана на публичния уебсайт.</p> <p>Държавите – страни по Конвенцията, са приканени да отстъпят на ЮНЕСКО безвъзмездно и в писмена форма неексклузивни права за разпространяване сред широката публика, публикуване,</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Снимките трябва да представят елементите, които придават на обекта неговата изключителна универсална стойност, и контекста на обекта.

Формат на предложението за включване	Формат на предложението за	Допълнителни препоръки
	<p>възпроизвеждане, използване, под каквато и да е форма и на какъвто и да е носител, включително електронен, на всички или на част от предоставените снимки, и преотстъпване на тези права на трети лица.</p> <p>Неексклузивното отстъпване на права не се отнася за правото на интелектуална собственост (права на фотографа/продуцента или на собственика на правата, ако е различен), и освен това, когато тези снимки биват разпространявани от ЮНЕСКО, винаги се упоменава фотографът, при условие че е бил ясно посочен във формуляра.</p> <p>Евентуалните приходи, реализирани то отстъпването на тези права, ще бъдат внесени във Фонда на световното наследство.</p>	

Формат на предложението за включване							Допълнителни препоръки
№ ID	Формат ди апозити	Легенда	Дата на снимката (мм/гг)	Фотограф, притежател на /продуцент	Притежател на авторските права (ако е различен от фотографа/продуцента)	Координати на притежателя на неексклузивни авторски права (адрес, тел./факс и имейл)	Преотстъпване права
Формат на предложението за включване – РУБРИКИ				Формат на предложението за			Допълнителни препоръки
7.6 Текстове, които се отнасят до класификация с цел защита, екземпляри на планове за управление на обекта и документирани системи за управление и отрязъци				Приложете текстовете, както е посочено в			
7.в Формат и дата на посочени досиетата и описите досиетата и описи, само досиетата, които все още са				Изгответе ясно изложение, в което са формат и дата на най-актуалните свързани с обекта Споменавайте налични.			

4 Съставяне на текста и изготвяне на досието с предложение за включване

Формат на предложението за включване	Допълнителни препоръки – РУБРИКИ	Формат на предложението за включване – ОБЯСНИТЕЛНИ БЕЛЕЖКИ
7.d Адрес, на който се съхраняват описите, досиетата и архивите	Посочете името и адреса на институциите, където са депозираны досиетата с описите (сгради, паметници, растителни и животински видове).	
7.e Библиография	Избройте основните публикувани референтни документи, като използвате стандартен библиографски формат.	
8. Координатите на отговорните институции	Този раздел от предложението за включване ще позволи на Секретариата да отнесе към обекта актуална информация за световното наследство и други въпроси.	
8.a Отговорник за изготвяне на предложението Име: Звание: Адрес: Град, провинция/държава, страна: Тел.: Факс: Имейл:	Посочете името, адреса и други координати на лицето, което отговаря за изготвяне на предложението за включване. Ако не може да се предостави друг електронен адрес, информацията трябва да включва номер на факс.	
8.b Институция/местна официална агенция:	Посочете името на агенцията, музея, институцията, общността или ръководителя, който на местно равнище отговаря за управлението на обекта. Ако институцията е национална организация, моля, посочете нейните координати.	
8.c Други местни институции	Посочете пълно наименование, адрес, телефон, факс и имейл на всички музеи, центрове за прием на посетители и официални туристически бюра, които следва да получават безплатния бюлетин <i>Бюлетин за световното наследство</i> относно събития и въпроси, свързани със световното наследство.	
8.d Официална уебстраница: http:// Име на отговорника: Имейл:	Моля, представете оперативен официален уебсайт на обекта, предложен за включване в Списъка. Посочете дали е предвидено създаването на такива уебсайтове, като отбележите името на отговорника и неговата имейл.	
9. Подпис от името на държавата – страна по Конвенцията	Предложението за включване в Списъка трябва да завършва с подпис на длъжностното лице, упълномощено за тази цел от държавата – страна по Конвенцията.	

4 Съставяне на текста и изготвяне на досието с предложение за включване

3 Някои допълнителни препоръки

Изчитане и редактиране

След завършване на предложението за включване, е добре да направите съответните проверки, за да се уверите, че крайният продукт е със задоволително качество:

- изчетете отново и ако е необходимо, редактирайте подробното обобщение така, че по всички точки да отговаря на основния текст;
- изчетете целия текст на предложението за включване, за да се уверите, че са включени всички основни точки и че са изложени ясно;
- дайте текста на изложението на коректор, за да се постигне максимална свързаност на изложението и да се изглади стилът особено ако отделните части са съставени от различни автори. Уверете се, че важното съдържание е налице и не е изопачено;
- дайте проекта на предложението за включване за изчитане от специалисти, по-специално от лице, което не е обвързано по никакъв начин с обекта, както и от лице, което не е запознато със съответната държава и нейното наследство. Отстранете всички проблемни точки, които са били отбелязани по време на тези изчитания;
- уверете се, че предложението за включване е пълно и е изготвено в съответствие с параграф 132 от *Ръководните насоки*.

Предложения за включване на сериен обект

Ако предмет на предложението за включване е сериен обект, може да се наложи включването на значително количество информация, тъй като тя ще бъде умножена по броя на елементите, съставлящи серийния обект (например, описание на всеки елемент). Прекомерната информация може да затрудни четенето и разбирането на текста.

Най-трудно е да се представи подходящ обем, който включва най-съществената информация за всеки елемент.

Друг вариант е да се представи само резюме в корпуса на текста, където да се съдържат препратки към приложения, в които са включени по-подробни сведения по въпроса.

НАШИЯТ

СЪВЕТ

Изчетете
отново
предложение
то
за включване в

5 Процес на оценяване

5.1 Обща информация

След внасяне на досието с предложение за включване в необходимия брой екземпляри, се пристъпва към неговото оценяване.

Най-напред, Центърът за световно наследство проверява пълнотата на досието. Ако сметне, че досието е непълно, то няма да бъде предадено на Консултативните организации за оценяване и ще трябва да бъде допълнено, а впоследствие внесено отново следващата година или по-късно.

Ако предложението за включване е пълно, то бива предадено на компетентната/ите Консултативна/и организация/и за оценяване. По време на тази процедура

Консултативните организации определят дали предложението за включване в Списъка обект има потенциална изключителна универсална стойност, дали отговаря на условията за цялостност и/или автентичност и на изискванията за защита и управление. Подробно описание на процедурите по оценяване от ИКОМОС (ICOMOS – Международен съвет за паметниците на културата и забележителните места) и МСОП (UICN – Международен съюз за опазване на природата) фигурира в Приложение 6 от *Ръководните насоки*, а освен това е представено и по-долу.

След като оценяването приключи успешно и преди разглеждането на предложението за включване от Комитета за световното наследство, Консултативните организации могат да отправят въпроси или искане за информация до държавата – страна по Конвенцията, до 31 януари на текущата година, през която предложението за включване трябва да бъде разгледано от комитета (параграф 149).

Изисканата информация трябва да се изпрати най-късно до 28 февруари, за да бъде взета под внимание от Консултативните организации. *Ръководните насоки* категорично изключват възможността Консултативните организации да разглеждат каквато и да било информация, изпратена след тази дата.

Държавите – страни по Конвенцията, могат също така да изпратят писмо до председателя на Комитета преди заседанието на Комитета, за да сигнализират за евентуални фактологични грешки в оценката на Консултативните организации (параграф 150).

Важно е държавите – страни по Конвенцията, да уведомяват Центъра за световно наследство за всеки нов факт, засягащ обекта, настъпил по време на процеса на оценяване. Подобна информация може да има важни последици при оценяването.

Комитетът за световното наследство взема решение дали има основание или не за включване на обекта. Комитетът взема това решение с оглед на препоръката на компетентната Консултативна организация или организации.

5.2 Процес на оценяване от МСОП (UICN)

За успешното извършване на техническото оценяване на предложенията за включване, МСОП (UICN) се основава на *Ръководните насоки*, изготвени с цел правилно прилагане на Конвенцията. Процесът отнема период от една година, от получаването на предложенията за включване от МСОП (UICN) през април до представяне на доклада за оценка на Комитета за световното наследство през май следващата година. Този процес включва следните етапи:

1. *Събиране на информация.* Изготвя се стандартизиран информативен формуляр въз основа на предложението за включване, световната база данни за защитените зони и всякакви други налични референтни документи.

2. *Външна експертиза.* Предложението за включване се предава на експерти, които са добре запознати с обекта или с неговата природна стойност, включително на членове на Световната комисия за защитените територии (WCPA) и на други комисии от специалисти и на научни мрежи към МСОП (UICN) или на неправителствени организации, които оперират в района (общо 100 до 150 външни експерти оказват съдействие всяка година).
3. *Посещения на обекта.* Организира се посещение, в което вземат участие един или няколко експерти към МСОП (UICN) или независими експерти, за да се направи на място оценка на обекта, предложен за включване и да се обсъди предложението с компетентните национални и местни органи, местните общности, НПО и други засегнати страни. Това посещение се прави обикновено между май и ноември. Когато става дума за смесени обекти и за някои културни пейзажи, посещението се извършва съвместно с ИКОМОС.
4. *Разглеждане от страна Комисията за световното наследство на МСОП (UICN).* Комисията за световното наследство към МСОП (UICN) заседава поне веднъж годишно, обикновено през декември, в седалището на МСОП (UICN) в Швейцария, за да разгледа всяко предложение за включване в Списъка. Ако е необходимо, се свиква второ заседание или конференция, обикновено през месец март на следващата година. Комисията пристъпва към усилено разглеждане на досиетата с предложение за включване, докладите от посещенията на обекта, информативните формуляри, свързани с обектите, и други уместни референтни документи и изпраща до МСОП (UICN) техническо становище и препоръки относно всяко предложение за включване. Изготвеният окончателен доклад се предава на Центъра за световно наследство през май, за да бъде раздаден на членовете на Комитета за световното наследство.
5. *Окончателни препоръки.* МСОП (UICN) представя, резултатите от процедурата по оценяване, подкрепени със снимки и карти, и изготвените въз основа на това препоръки на Комитета за световното наследство на неговото годишно заседание, което се провежда през юни или юли, и отговаря на всички зададени въпроси. Комитетът за световното наследство взема окончателното решение за включване или не на обекта в Списъка на световното наследство.

Следва да се отбележи, че МСОП (UICN) се старее да установи диалог с държавата – страна по Конвенцията, който се запазва по време на цялата процедура по оценяване, за да се предостави на държавата – страна по Конвенцията възможност да представи цялата необходима информация и да изясни въпросите или проблемите, които биха могли да възникнат. В тази връзка UICN може да изиска допълнителна информация от държавата – страна по Конвенцията по три повода:

- *Преди посещението на обекта*– UICN изпраща на държавата – страна по Конвенцията, обикновено на отговорника за организирането на посещението в приемащата страна, информативно писмо, в което най-често се задават конкретни въпроси, които следва да бъдат обсъдени по време на посещението. По този начин държавата – страна по Конвенцията, ще има възможност да се подготви.
- *Веднага след посещението на обекта*– Въз основа на проведените по време на посещението дискусии, UICN може да изпрати официално писмо, с което да поиска допълнителна информация, преди заседанието на Комисията за световното наследство през декември, за да може тя да разполага с всички необходими елементи за формулиране на препоръка по отношение на предложението за включване.
- *След заседанието на Комисията за световното наследство към UICN* – Ако Комисията констатира, че има въпроси, на които не е даден отговор или че има други точки, които следва да бъдат изяснени, се изпраща окончателно писмо до държавата – страна по Конвенцията, с искане за допълнителна информация, която да бъде предоставена в определен срок. Този срок трябва да се спазва стриктно, за да може UICN да приключи разглеждането.

Забележка: Ако сведенията, предоставени от държавата – страна по Конвенцията, в предложението за включване и по време на посещението на обекта, са достатъчни, UICN няма да изисква повече допълнителна информация. Допълнителната информация следва да даде отговор на въпроси или

на конкретни точки, а не да съдържа изцяло редактирано предложение за включване или голям обем нови елементи.

Техническата оценка на обектите, предложени за включване, използва идеята за биогеографски провинции на света на Udvardy с цел сравняване с други подобни обекти. Този метод позволява да се направят по-обективни сравнения между природни обекти и предлага практичен начин да се определят сходствата по света. Същевременно, обектите от световното наследство следва да притежават специфични характеристики, особености по отношение на местообитанията, фауната и флората, които също могат да бъдат сравнени спрямо по-обширен биом. Важно е да се подчертае, че идеята за биогеографски провинции се използва само като основа за сравнение и нейното използване не означава, че обектите от световното наследство трябва да се избират въз основа само на този критерий. Освен това, могат да бъдат използвани други глобални системи за учредяване на предимства, като „горещите точки за опазване на биологичното разнообразие“, „екорегионите“, определени от Световния фонд за дивата природа (WWF), „зоните за защита на ендемични орнитоложки видове на Birdlife International, „центровете за разнообразие на растителните видове“, определени от UICN и WWF и „класификацията на местообитанията“ на UICN/SSC, както и изследването на UICN/PNUE-CMSC *Review of the World Heritage Network* (2004), за да се определи кои са обектите със световно значение. Ръководният принцип е за обекти на световното наследство да се считат обекти, които имат изключителна универсална стойност.

На последно място, процесът по оценяване се позовава на двадесетте референтни издания за защитените зони в света, публикувани от UICN, PNUE-CMSC и редица други издатели. Нека цитираме по-специално: (1) изследванията на мрежите със защитени зони в Африка, Азия и Океания; (2) сборникът в четири тома на световните защитени зони; (3) колекцията *Global Biodiversity Atlas* в шест тома; (4) трите тома на *Centres of Plant Diversity*;

(5) (5) сборникът в три тома за световните коралови рифове; и(6) синтезираното издание в четири тома *A Global Representative System of Marine Protected Areas*. Всички тези документи дават обща представа за системите, което позволява да се сравни значението на опазването на тези защитени зони по света.

5.3 Процес на оценяване от ИКОМОС (ICOMOS)

При оценяването на предложенията за включване на обекти на културата, ИКОМОС (Международният съвет за паметниците на културата и забележителните места (ICOMOS)) се съобразява с *Ръководните насоки* (вж. параграф 148).

Процесът по оценяване (вж. фигурата по-долу) включва консултация с всички компетентни специалисти в лицето на членовете на ИКОМОС и неговите национални и международни Комитети, както и на много други мрежи от специалисти, с които ИКОМОС е изградил връзки. Освен това се изпращат членове на експертни посещения, за да направят поверителна оценка на място. Тази мащабна консултация води до формулиране на подробни препоръки, които се представят на Комитета за световното наследство по време на годишните му заседания.

Избор на експертите

Има ясно определена годишна процедура за предложенията за включване на обекти в Списъка на световното наследство. След проверка на пълнотата на предложенията за включване, получени в Секретариата и консултативните организации, досиетата се предават на ИКОМОС, където се разглеждат от неговия секретариат, който отговаря за световното наследство. Първото решение, което се взема, е за избора на експерти за консултация. Те са разпределени в две отделни групи. Първата група включва експерти, които могат да се произнесат относно „изключителната универсална стойност“ на обекта, предложен за включване. Става дума най-вече за документална изследователска работа от страна на специализирани университетски преподаватели. Това може понякога да налага включването на външни за ИКОМОС лица, ако не могат да се намерят изискваните компетентни лица сред членовете: такъв е например случаят с единични предложения за включване на обекти с изкопаеми хоминиди, които изискват участие на палеонтолози.

Втората група включва експерти, които имат практически опит с управлението и консервацията на някои обекти (включително от гледна точка на автентичността) и от които се иска да направят посещения на обектите. За да избере правилните специалисти, ИКОМОС използва целия си потенциал от контакти. Обръща се за становище към международни научни комитети и към някои техни членове, както и към специализирани организации, с които има сключени споразумения за партньорство, по-специално Международния комитет за опазване на индустриалното наследство (TICCIH), Международната федерация на архитектите пейзажисти (IFLA) и Международната комисия за документация и консервация на сгради и градски обекти и забележителни места на модерното движение (DoCoMoMo).

Посещения на обектите

За да се изберат експертите, които ще бъдат изпратени на посещение за оценка на обектите, политиката на ИКОМОС е да се обърне, ако е възможно, към лице от региона, в който се намира предложеният обект. От експертите се изисква да имат опит в управлението и опазването на наследството: не е необходимо да бъдат известни университетски преподаватели, специалисти в областта на въпросния обект, а да бъдат способни да говорят като с равни с ръководителите на обектите и да направят оценка въз основа на плановете за управление, практиките на консервация, управлението на посетителите и т.н. Предоставя им се подробна информация, по-специално копия на важна информация от досието. Датите и програмата на тяхното посещение са съгласувани с държавите – страни по Конвенцията, които са помолени да запазят дискретност спрямо медиите относно тези посещения за оценка, направени от ИКОМОС. Експертите на ИКОМОС изпращат конфиденциално на Изпълнителния комитет своите доклади относно практическите аспекти на разглежданите обекти, тъй като всяка преждевременна реклама може да предизвика затруднения в ИКОМОС и в Комитета за световното наследство.

Комисия на ИКОМОС за световното наследство

Двата доклада (културната оценка и описът от посещенията на обекта), които са следствие от тези консултации, се изпращат на секретариата на ИКОМОС в Париж, който въз основа на тях изготвя предварителен проект на оценката. Той съдържа кратко описание и история на обекта, резюме на законодателните средства за защита, управление и състояние на консервация на обекта, коментари относно тези аспекти и препоръки към Комитета за световното наследство. Тези предварителни проекти на оценка след това се представят на Комисията за световното наследство на ИКОМОС, който заседава в продължение на два или три дни, за да ги разгледа. Комисията се състои от членове на Изпълнителния комитет, от различни части на света, които притежават множество компетенции и богат опит. Към членовете на Изпълнителния комитет се присъединяват и експерти по някои категории от наследството, които са включени в годишния списък с предложения за включване, но чиято специалност не е представена в Комитета. Според характеристиките на получените предложения за включване,

ИКОМОС може също така да покани представители на TICCIH и на DoCoMoMo, които да участват в работата на комисията.

Комисията заседава в условия на конфиденциалност, като се съобразява с ръководството на ИКОМОС (публикувано на уебсайта на ИКОМОС). За всеки обект, предложен за включване, се прави презентация от 10 до 15 минути от представител на ИКОМОС, чрез визуални средства, след което има дискусия. След щателно и задълбочено изследване на предложенията за включване, се съставят общите препоръки на ИКОМОС, а оценките се редактират и се разпечатват за представяне на Комитета за световното наследство.

Библиография

Обща информация

Badman, T., Bomhard B., и Dingwall, P. 2008. *World Heritage Nominations for Natural Properties: A resource manual for practitioners*, UICN.

de Merode, E., Smeets, R., и Westrik, C. 2004. *Linking Universal and Local Values – Managing a Sustainable Future for World Heritage (Връзката между световното и местното значение: управление на световното наследство, насочено към неговото устойчиво бъдеще)*. Периодични издания за световното наследство, п° 13, Център за световното наследство на ЮНЕСКО. Публикувано на следния интернет адрес: <http://whc.unesco.org/en/series/> (на английски език) <http://whc.unesco.org/fr/series/> (на френски език).

Dingwall, P., Weighell, T., et Badman, T. 2005. *Geological World Heritage: A Global Framework*, UICN.

Engels, B., Ohnesorge, B., et Burmester, A. (dir. publ.). 2009. *Nominations and Management of Serial Natural World Heritage Properties – Present Situation, Challenges and Opportunities (Предложения за включване в Списъка на световното наследство на серийни природни обекти – Актуална ситуация, предизвикателства и възможности)*, Актове от работна група, организирана от Германската федерална агенция за защита на природата (BfN) в сътрудничество с Центъра за световно наследство на ЮНЕСКО и UICN, 26-30 ноември 2008 г.

ИКОМОС (ICOMOS). 2005. *Списък на световното наследство: Comblent les lacunes – un plan d'action pour le futur*, ИКОМОС (ICOMOS). Публикувано на следния интернет адрес: http://www.international.icomos.org/world_heritage/gaps.pdf (на английски език) http://www.international.icomos.org/world_heritage_fre/whlgaps.htm (на френски език)

ИКОМОС (ICOMOS). 2005. *Xi'an Declaration on the Conservation of the Setting of Heritage Structures, Sites and Areas (Декларацията на ИКОМОС от Ксиан относно консервацията на обкръжението на културно-историческите структури, забележителни места и зони)*.

ИКОМОС (ICOMOS). 2008. *Outstanding Universal Value: Compendium on Standards for the Inscription of Cultural Properties to the World Heritage List*, ИКОМОС (ICOMOS).

Magin, C., и Chape, S. 2004. *Review of the World Heritage Network: Biogeography, Habitats and Biodiversity*. UICN/PNUE-CMSC.

Jokilehto, J. 2008. *The World Heritage List. What is OUV? Defining the Outstanding Universal Value of Cultural World Heritage Properties*, Паметници и обекти на културата, XVI, ИКОМОС (ICOMOS). Публикувано на следния интернет адрес: <http://www.international.icomos.org/publications/index.html>

UICN. 2000. *World Heritage and Mining*. Публикувано на следния интернет адрес: <http://unesdoc.unesco.org/images/0012/001231/123112e.pdf>

UICN. 2003. *World Heritage in the Boreal Zone*. Публикувано на уебсайта на UICN, посочен по-горе.

UICN. 2004. *Review of the World Heritage Network: Biogeography, Habitats and Biodiversity: A contribution to the Global Strategy for World Heritage Natural Sites*. Публикувано на уебсайта на UICN, посочен по-горе.

UICN. 2005. *Enhancing the UICN Evaluation Process of World Heritage Nominations: A Contribution to Achieving a Credible and Balanced World Heritage List*. Публикувано на уебсайта на UICN, посочен по-горе.

Библиография

UICN. 2005. *World Heritage Thematic Study for Central Asia: A regional overview*. Публикувано на уебсайта на UICN, посочен по-горе.

UICN. 2006. *The World Heritage List: Guidance and Future Priorities for Identifying Natural Heritage of Potential Outstanding Universal Value*. Публикувано на уебсайта на UICN, посочен по-горе.

UICN. 2007. *Harmonisation of Tentative Lists in Central, Eastern and South-Eastern Europe*. Публикувано на уебсайта на UICN, посочен по-горе.

UICN. 2008. *Management Planning for Natural World Heritage Properties, A Resource Manual for Practitioners, version provisoire, Programme de l'UICN sur les zones protégées, UICN World Heritage Studies, n°5*. Публикувано на уебсайта на UICN, посочен по-горе.

UICN. 2008. *Valeur universelle exceptionnelle – Normes pour le patrimoine mondial naturel – Recueil sur les critères d'inscription des biens naturels sur la Liste du patrimoine mondial*. Публикувано на уебсайта на UICN, посочен по-горе.

UICN. 2008. *World Heritage and Protected Areas*. Публикувано на уебсайта на UICN, посочен по-горе.

UICN. 2008. *World Heritage Caves and Karst*. Публикувано на уебсайта на UICN, посочен по-горе.

UICN. 2009. *Serial natural World Heritage properties*. Публикувано на уебсайта на UICN, посочен по-горе.

ЮНЕСКО. 2009. Martin, O., et Piatti, G. (dir. publ.). *Patrimoine mondial et zones tampons, Réunion internationale d'experts sur le patrimoine mondial et les zones tampons, Davos, Suisse, 11-14 mars 2008*, Периодични издания за световното наследство, n° 25, Център за световното наследство на ЮНЕСКО. Публикувано на следния интернет адрес: <http://whc.unesco.org/en/series/> (<http://whc.unesco.org/fr/series/> (на френски език))

ЮНЕСКО. 1972. *Конвенция за защита на световното културно и природно наследство*, наричана също така Конвенция за световното наследство. Публикувана на следния интернет адрес: <http://whc.unesco.org/en/conventiontext/> (на английски език) <http://whc.unesco.org/fr/conventiontexte/> (на френски език)

ЮНЕСКО. 2003. *Конвенция за защита на нематериалното културно наследство*. Публикувана на следния интернет адрес: <http://www.unesco.org/culture/ich/index.php?lg=en&pg=00022> (на английски език) <http://www.unesco.org/culture/ich/index.php?lg=fr&pg=00022> (на френски език)

ЮНЕСКО. 2008. Hockings, M., James, R., Stolton, S., Dudley, N., Mathur, V., Makombo, J., Courrau, J. и Parrish, J. *Trousse à outils: Amélioration de notre patrimoine – Évaluer l'efficacité de la gestion des sites naturels du patrimoine mondial*, Периодични издания за световното наследство, n° 23, Център за световното наследство на ЮНЕСКО. Публикувано на следния интернет адрес: <http://whc.unesco.org/en/series/> (на английски език) <http://whc.unesco.org/fr/series/> (на френски език)

Библиография

Център за световното наследство на ЮНЕСКО Индикативен списък. Публикувано на следния интернет адрес: <http://whc.unesco.org/en/tentativelists/> (на английски език)
<http://whc.unesco.org/fr/listesindicatives/> (на френски език)

Център за световното наследство на ЮНЕСКО Списък на световното наследство. Публикувано на следния интернет адрес:
<http://whc.unesco.org/en/list/> (на английски език) <http://whc.unesco.org/fr/list/> (на френски език)

Център за световното наследство на ЮНЕСКО 1994. *Документ на Nara относно автентичността*, текстът фигурира в Приложение 4 от *Ръководните насоки*.

Център за световното наследство на ЮНЕСКО. 2005. *Mémoire de Vienne sur « Le patrimoine mondial et l'architecture contemporaine – Gestion du paysage urbain historique »*.

Център за световното наследство на ЮНЕСКО 2011. *Ръководни насоки, изготвени с цел правилно прилагане на Конвенцията за националното наследство*. Публикувано на следния интернет адрес:
<http://whc.unesco.org/en/guidelines/> (на английски език) <http://whc.unesco.org/fr/orientations/> (на френски език)

ЮНЕСКО, Център за световното наследство в сътрудничество с правителството на Нидерландия. 1998. *Доклад от заседанието на експерти относно Глобалната стратегия за природното и културното световно наследство, 25-29 март 1998 г., Амстердам, Нидерландия*.

ЮНЕСКО. 2002. Pedersen, A. *Managing Tourism at World Heritage Sites: a Practical Manual for World Heritage Site Managers*, World Heritage Manuals 1, Център за световното наследство на ЮНЕСКО. Публикувано на следния интернет адрес: <http://whc.unesco.org/en/series/> (на английски език)
<http://whc.unesco.org/fr/series/> (на френски език)

Център за световното наследство на ЮНЕСКО и ИККРОМ (ICCROM). 2004. *Monitoring World Heritage*, Периодични издания за световното наследство, н° 10. Публикувано на следния интернет адрес:
http://www.international.icomos.org/world_heritage/gaps.pdf (на френски език)
http://www.international.icomos.org/world_heritage_fre/whlgaps.htm (на френски език)

ЮНЕСКО. 2008. *Trousse à outils: Amélioration de notre patrimoine – Évaluer l'efficacité de la gestion des sites naturels du patrimoine mondial*. Периодични издания за световното наследство, н°23.

Други полезни източници на информация за сравнителни анализи в световен план за природните обекти и разглеждане и прилагане на индикативните списъци

Технически и тематични изследвания на UICN

- The World's Greatest Natural Areas: an indicative inventory of natural sites of World Heritage Quality (1982).
- Earth's geological history: a contextual framework for assessment of World Heritage fossil site nominations (1994).

Библиография

- Global Overview of Wetland and Marine Protected Areas on the World Heritage List (1997).
- A Global Overview of Forest Protected Areas on the World Heritage List (1997).
- A Global Overview of Human Use of World Heritage Natural Sites (1997).
- A Global Overview of Protected Areas on the World Heritage List of Particular Importance for Biodiversity (2000).
- Which oceanic islands merit World Heritage status? (1991).
- Report of the working group on application of the World Heritage Convention to islands of the Southern Ocean (1992).
- Future directions for natural World Heritage sites in East and Southeast Asia. Filling the Biome Gaps: a thematic approach to achieving Biodiversity conservation through World Heritage, Les Molloy (2000).
- Potential natural World Heritage sites in Europe, Lars-Erik Esping (1998).
- A Global Representative System of Marine Protected Areas, World Bank/UICN. 4 vol. (1995).

Доклади от някои регионални заседания и инициативи на ЮНЕСКО с цел идентифициране на потенциални обекти на световното наследство

- Специален екип за изготвяне на световен опис на обектите с изкопаеми (1991).
- Северно световно наследство – Предложения за нови области за включване в Списъка на световното наследство (1996).
- Идентифициране на обекти от световното наследство в Тихия океан (1999).
- Тропически гори (доклад от заседанието в Берастаги (Berastagi) (1998).
- Идентифициране на обекти от световното наследство в Тихия океан (1999).
- Регионална работна група относно предложението за включване на обекти от световното наследство, Мозамбик (2000).
- Семинар за природното наследство на Карибските острови, Суринам (2000).
- Заседание в Централна Азия (2000).
- Карстови обекти в Източна и Югоизточна Азия (2001).
- Заседания от Arc alpin (2000-2001).
- Тропични морски и крайбрежни обекти (Работна група Виетнам, 2002).
- Защитени зони на северните гори (Руска федерация, октомври 2003 г.).

Референции

BirdLife International (1998). *Endemic Bird Areas of the World: Priorities for Biodiversity Conservation*. Cambridge, BirdLife International.

BirdLife International (2000). *Threatened Birds of the World*. Barcelona et Cambridge, Lynx Edicions et BirdLife International.

Centre mondial de surveillance de la conservation de la nature (1992). *Global Biodiversity: Status of the Earth's Living Resources*. Londres, Chapman & Hall.

ИКОМОС (ICOMOS) (2004). *ICOMOS analysis of the World Heritage List and Tentative Lists and follow-up action plan*.

PNUE и UICN (2000). Gemma Smith et Janina Jakubowska (dir. publ.). *A Global Overview of Protected Areas on the World Heritage List of Particular Importance for Biodiversity*.

Кембридж, Световен център за наблюдение на защитата на природата (1992).

Библиография

PNUE-CMAP (2004). *Review of the World Heritage Network: Biogeography, Habitats and Biodiversity*. Кембридж, Световен център за наблюдение на защитата на природата към PNUE (1992).

UICN (1975). Miklos D.F. и Udvardy, Miklos. *A Classification of the Biogeographical Provinces of the World – Prepared as a contribution to UNESCO's Man and the Biosphere Programme*. Occasional Paper No. 18. UICN, Morges, Suisse.

UICN (1996). Assoc. Prof. Roderick T. Wells. *Earth's Geological History: A Contextual Framework for Assessment of World Heritage Fossil Site Nominations*. Gland, Natural Heritage Programme, UICN.

UICN (1997). Jim Thorsell et Todd Sigaty. *Human Use of World Heritage Natural Sites: A Global Overview*. Gland, Natural Heritage Programme, UICN.

UICN (1997). Jim Thorsell, Renée Ferster Levy et Todd Sigaty. *Global Overview of Wetland and Marine Protected Areas on the World Heritage List (1997)*. Gland, Natural Heritage Programme, UICN.

UICN (1997). Jim Thorsell et Todd Sigaty. *A Global Overview of Forest Protected Areas on the World Heritage List*. Gland, Natural Heritage Programme, UICN.

UICN (1997). *World Heritage Special Issue. PARKS*, vol. 7, No. 2.

UICN (2002). Jim Thorsell et Larry Hamilton. *A Global Overview of Forest Protected Areas on the World Heritage List*. Protected Areas Programme, UICN.

UICN (2004). *The World Heritage List: Future priorities for a credible and complete list of natural and mixed sites*. Protected Areas Programme, UICN.

UNESCO (2003). Annie Hillary, Marjaana Kokkonen et Lisa Max (dir. publ.). *Периодични издания за световното наследство, n°4: Proceedings of the World Heritage Marine Biodiversity Workshop*. Париж, Център за световното наследство на ЮНЕСКО.

WWF и UICN (1994). *Centres of Plant Diversity: A Guide and Strategy for their Conservation – том 1. 3 тома*. Cambridge, IUCN Publications Unit.

Информация за отговорните органи

Име и адрес	Кратко представяне	Отговорности по смисъла на Конвенцията
<p>ИККРОМ (ICCROM) Via di S. Michele 13 I-00153 Rome Италия Тел.: +39 06 585-531 Факс: +39 06 585-53349 Имейл: iccrom@iccrom.org http://www.iccrom.org</p>	<p>ИККРОМ (ICCROM – Международен изследователски център за консервация и реставрация на културни ценности) е междуправителствена организация със седалище в Рим (Италия). ИККРОМ е създаден от ЮНЕСКО през 1956 г. и мисията му е да прилага програми за изследвания, документация, техническа помощ, обучение и привличане на вниманието на общественото и насърчване на опазването на движимото и недвижимото културно наследство.</p>	<p>Специфичната роля на ИККРОМ във връзка с Конвенцията включва следните задачи:</p> <ul style="list-style-type: none"> • да бъде привилегирован партньор за обучения в областта на световното наследство, • да осигурява наблюдение на състоянието на консервация на обектите от световното културно наследство, • да разглежда исканията за международна подкрепа, представени от държавите – страни по Конвенцията, • да дава своя принос и подкрепа за дейностите за увеличаване на капацитета.
<p>ИКОМОС (ICOMOS) 49-51, rue de la Fédération 75015 Paris Франция Тел.: +33 (0)1 45 67 67 70 Факс: +33 (0)1 45 66 06 22 Имейл: secretariat@icomos.org http://www.icomos.org</p>	<p>ИКОМОС – Международният съвет за паметниците на културата и забележителните места (ICOMOS) е неправителствена организация със седалище в Париж. Създаден е през 1965 г., за да насърчава прилагането на научните теории, методи и техники за опазване на архитектурното и археологическото наследство. Работата му се основава на принципите, изложени в Международната харта от 1964 г. за консервация и реставрация на паметниците и забележителните места (Венецианската харта).</p>	<p>Специфичната роля на ИКОМОС във връзка с Конвенцията включва следните задачи:</p> <ul style="list-style-type: none"> • да прави оценка на обектите, предложени за включване в Списъка на световното наследство, • да осигурява наблюдение на състоянието на консервация на обектите от световното културно наследство, • да разглежда исканията за международна подкрепа, представени от държавите – страни по Конвенцията, • да дава своя принос и подкрепа за дейностите за увеличаване на капацитета.
<p>UICN Rue Mauverney 28 CH-1196 Gland Switzerland Тел.: +41 (22) 999-0000 Факс: +41 (22) 999-0002 Имейл: worldheritage@iucn.org http://www.iucn.org</p>	<p>Международен съюз за опазване на природата (UICN) е основан през 1948 г. и обединява национални правителства, неправителствени и научни организации в рамките на световно партньорство. Мисията му е да насърчава, окуражава и подпомага обществата в целия свят да опазват целостта и разнообразието на природата и да следят за разумното и екологичното използване на природните ресурси. Седалището на UICN е в Гланд (Швейцария).</p>	<p>Специфичната роля на UICN във връзка с Конвенцията включва следните задачи:</p> <ul style="list-style-type: none"> • да прави оценка на обектите, предложени за включване в Списъка на световното наследство, • да осигурява наблюдение на състоянието на консервация на обектите от световното културно наследство, • да разглежда исканията за международна подкрепа, представени от държавите – страни по Конвенцията, • да дава своя принос и подкрепа за дейностите за увеличаване на капацитета.
<p>Център за световното наследство на ЮНЕСКО 7, place de Fontenoy 75352 Paris 07 SP Франция Тел.: +33 (0)1 45 68 18 76 Факс: +33 (0)1 45 68 55 70 Имейл: wh-info@unesco.org http://whc.unesco.org</p>	<p>Центърът за световно наследство на ЮНЕСКО е създаден през 1992 г. Той представлява централна точка и механизъм за координация за всички въпроси, свързани със световното наследство. Като гарант за текущото управление на Конвенцията, Центърът организира годишните заседания на Комитета за световното наследство и координира изготвянето на докладите за състоянието на консервация на обектите, както и спешната намеса в случай на застрашен обект. Центърът организира също така технически семинари и работни групи, актуализира Списъка на световното наследство и базата данни на световното наследство; изготвя дидактични наръчници с цел привличане на вниманието на младежта върху необходимостта от запазване на наследството и държи в течение общественото по въпроси, свързани със световното наследство.</p>	

За сведения: *Център за световното наследство на ЮНЕСКО*

7, place de Fontenoy 75352
Paris 07 SP France

Тел.: 33 (0)1 45 68 18 76

Факс: 33 (0)1 45 68 55 70

Имейл: wh-info@unesco.org

<http://whc.unesco.org>

